

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ANNELERİN OLUMSUZ ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞAM
DENEYİMLERİNİN ERGEN ÇOCUKLARIYLA İLİŞKİSİNDE
RUMİNASYONUN VE DEPRESYONUN ARACI ROLÜ**

TUANA ERALP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Akan

İSTANBUL- 2023

TEZ ONAY SAYFASI

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

26.05.2023

Tuana Eralp

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez sürecim boyunca gelişimim için emek gösteren, kaygılarıma rağmen sabırla beni dinleyen, rehberliğine ihtiyaç duyduğumda ulaşılabilir olan, ilerleyebilmem adına motive eden ve yol gösteren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Akan'a teşekkür ederim. Tez savunma sınavımda kıymetli değerlendirmeleri, eleştirileri ve yorumları ile tezimi geliştirmemde katkıda bulunan değerli jüri üyeleri Doç. Dr. Sevginar Vatan ve Doç. Dr. Olga Selin Hünler'e teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman sevgisini ve ilgisini hissettiren, sevgisini fedakarlığıyla ve çabalarıyla hep göstermiş olan, tez sürecimde de katılımcılara ulaşmamda çevresine ulaşarak bana desteğini hiçbir zaman esirgemeyen annem Semra Eralp'e teşekkür ederim. Aynı şekilde maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan, bana olan inancını her zaman hissettiğim babam Hakan Eralp'e; beni şefkatle büyütmüş, üzerimde sonsuz emeği olan ve her zaman hayatımda kıymetli izlerini taşıyacağım anneannem Gülsen Atilla'ya teşekkür ederim. Hayatımda bana umut veren, iyi günlerime olduğu kadar kötü günlerime de eşlik eden, her zaman yanımda olduğunu hissettiren, çok değer verdiğim yol arkadaşım Doğukan Erdem'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
BEYAN	iii
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii
ÖZET	1
ABSTRACT	3
GİRİŞ	5

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1.1. Anne-Ergen İlişkisi	14
1.2. Anne-Ergen İlişkisini Açıklayan Görüşler	15
1.2.1. Evrimsel görüşe göre anne-ergen ilişkisi	15
1.2.2. Bilişsel kurama göre anne-ergen ilişkisi	17
1.3. Anne-Ergen İlişkisinde Rol Oynayan Sosyodemografik Faktörler	20
1.3.1. Ebeveynin cinsiyeti	20
1.3.2. Ergenlik çağındaki çocuğun cinsiyeti	22
1.3.3. Ergenlik çağındaki çocuğun yaşı	24

1.3.4. Ailenin ekonomik durumu	27
1.3.5. Annenin eğitim düzeyi.....	28
1.3.6. Annenin sahip olduğu çocuk sayısı.....	30
1.4. Ruminasyon.....	32
1.4.1. Ruminasyonun biyolojik sebepleri.....	34
1.4.2. Ruminasyonun çevresel sebepleri.....	35
1.4.3. Ruminasyon oluşumunda depresyonun etkisi.....	37
1.5. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları.....	39
1.6. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantılarının Etkileri.....	39
1.6.1. Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının biyolojik süreç üzerindeki etkileri	39
1.6.2. Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının sosyal yaşam üzerindeki etkileri.	41
1.7. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Depresyon İlişkisi.....	47
1.8. Depresyon, Anne-Çocuk İlişkisi ve Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları Ekseninde Yapılan Araştırmalar	49
1.9. Ruminasyon, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ve Anne-Çocuk İlişkisi Ekseninde Yapılan Araştırmalar	52

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	57
2.2. Veri Toplama Araçları	59
2.2.1. Aydınlatılmış onam formu.....	59

2.2.2. Sosyodemografik bilgi formu	60
2.2.3. Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği.....	60
2.2.4. Ruminatif düşünce biçimi ölçeği	60
2.2.5. Beck depresyon envanteri	61
2.2.6. Anne-baba ergen ilişkileri envanteri.....	61
2.3. Veri Toplama İşlemi.....	63
2.4. Verilerin Analizi.....	63
2.5. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçek ve Boyutlarının Güvenirlilik Analizi.....	68
3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri	68
3.3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizleri.....	69
3.4. Sosyodemografik Özelliklere Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi	70
3.5. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişki: Korelasyon Analizleri.....	74
3.6. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Anne-Ergen İlişkisi Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Analizleri	75
3.6.1. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile ana-baba ergen ilişki envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi.....	76
3.6.2. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile 1. alt boyut olan anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi....	80

3.6.3. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile 2. alt boyut olan anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi	83
3.7. Bulguların Özeti	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. Katılımcıların Ergenlik Çağındaki Çocukları İle İlişkilerinde Sosyodemografik İlişkili Özelliklerinin Tartışılması	88
4.2. Anne – Ergen İlişkisi, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları, Ruminasyon ve Depresyona Dair Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması	93
4.3. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantılarının Anne-Ergen İlişkisinde Depresyonun ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Rolünün Tartışılması	104

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	113
5.2. Sınırlılıklar ve Öneriler	116
KAYNAKÇA	118
EKLER	146

KISALTMALAR

BDE: Beck Depresyon Envanteri

BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı

ÇÇOYÖ: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği

ÇÇOYÖ-TOP: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Toplam Puanı

PARQ: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri

PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği

PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Toplam Puanı

RDBÖ: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği

RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği Toplam Puanı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çalışmanın kavramsal modeli ve Sıralı Aracılık Analizi I.....	77
Şekil 2. Çalışmanın kavramsal modeli ve Sıralı Aracılık Analizi II.....	80
Şekil 3. Çalışmanın kavramsal modeli ve Sıralı Aracılık Analizi III.....	84

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri Bakımından Dağılımları.....	57
Tablo 2. Katılımcıların ve Çocuklarının Yaş Ortalamaları ve Standart Sapmaları...	59
Tablo 3. Araştırma Örnekleminde Ölçeklerin İç Tutarlılık Bulguları.....	68
Tablo 4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı Bulguları.....	68
Tablo 5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normal Dağılım Bulguları.....	69
Tablo 6. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Ölçeklerden Aldıkları Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Bağımsız Örneklem t-Testi Bulguları.....	70
Tablo 7. Annenin Yaşı, Sahip Olduğu Çocuk Sayısı ve Araştırmaya Dahil Edilen Çocuğun Yaşı ile Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Alınan Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları.....	70
Tablo 8. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Ölçeklerden Aldıkları Ortalamalar, Standart Sapmalar, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Post Hoc Scheffe Bulguları	71
Tablo 9. Çocuk Sayısına Göre Annelerin Ölçeklerden Aldıkları Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Bağımsız Örneklem t-Testi Bulguları.....	72
Tablo 10. Annelerin Çocukların Cinsiyetine Göre Ölçeklerden Aldıkları Ortalamalar, Standart Sapmalar, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Post Hoc Scheffe Bulguları.....	73
Tablo 11. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Matrisi.....	74
Tablo 12. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Anne-Ergen İlişkisi Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Etkisi	78
Tablo 13. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ve Anne-Ergen Genel Çatışma Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Etkisi.....	83

Tablo 14. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ve Anne-Ergen Bilişler/İnançlar

Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Etkisi..... 86

EKLER LİSTESİ

Ek A.: Aydınlatılmış Onam Formu	146
Ek B.: Demografik Bilgi Formu.....	148
Ek C.: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği.....	150
Ek D.: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği.....	152
Ek E.: Beck Depresyon Envanteri.....	154
Ek F.: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Ebeveyn Formu.....	159

ÖZET

Ergenlik dönemi, aile içi ilişkilerin değişim gösterdiği bir gelişim evresidir. Bu dönemde ergenler, ebeveynlerinden bağımsızlık talebinde bulunurken; ebeveynler de ergenlerin bağımsızlık taleplerini kabul etmekte zorlanabilmektedirler. Bu çelişkili durumun, aile içi ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda, özellikle anne ve ergen arasında çatışma yaratabildiği gözlemlenmektedir. Anne-ergen çatışması ergenlerin gelişimsel süreciyle başlayabilmekte, bu süreçte karşılaşılan zorluklar annelerin özelliklerine bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Bu araştırmanın amacı annelerin kendi çocukluk dönemlerinde maruz kaldıkları olumsuz yaşantıların, ergenlik çağındaki çocukları ile olan ilişkisinde ruminasyonun ve depresyonun sıralı aracılık rollerinin incelenmesidir. Çalışmada 11-20 yaş arası çocuğu olan, yaş ortalaması 45.92 (S.D. = 4.87) olan 166 kadın katılımcıya demografik bilgi formu, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, Beck Depresyon Envanteri ve Ruminatif Düşünce Biçimleri Ölçeği uygulanmıştır. Söz konusu değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkiler, PROCESS makrosu kullanarak bootstrap yöntemi ile ($n = 5000$ bootstrap örnekleme) test edilmiştir. Bulgular, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği'nden edinilen puanların Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri "Genel Çatışma" alt ölçek puanı, "Bilişler/İnançlar" alt ölçek puanı ve Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı üzerindeki etkisinde, depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık rollerinin olmadığına işaret etmiştir. Bunun yanı sıra bulgular, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği'nden edinilen puanların, Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı ve Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma alt ölçek puanı üzerindeki etkisinde depresyonun aracılık rolü olduğunu

göstermiştir. Araştırmada elde edilen bulgular konu ile ilişkili mevcut literatür ışığında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anne-ergen ilişkisi, Depresyon, Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, Ruminasyon, Ruminatif düşünce biçimleri

ABSTRACT

The Mediating Role of Rumination and Depression in the Relationship of Mothers' Adverse Childhood Experiences and Mother-Adolescent Relationship

Adolescence is a stage of development in which family relationships change. During this period, while adolescents demand independence from their parents, parents may have difficulty accepting adolescents' demands. Considering family relationships, this contradictory situation can especially create conflict between mother and adolescent. Mother-adolescent conflict may start with the developmental process of adolescents, and the difficulties encountered in the process may vary depending on the characteristics of mothers. The aim of this study is to investigate the effects of maternal adverse childhood experiences on mother-adolescent relationship and the mediating role of maternal rumination and depression. The sample of the study consists of female participants with children between the ages of 11-20. Demographic information form, Adverse Childhood Experiences Scale, Parent-Adolescent Relationship Questionnaire, Beck Depression Inventory and Ruminative Thought Style Questionnaire are used to collect data. Findings indicated that depression and rumination did not have serial mediating role between the effects of the obtained scores from ACES and the scores of "General Distress" subscale, "Beliefs" subscale and sum of these two subscales which are from the "Parent-Adolescent Relationship Questionnaire". In addition, the findings showed that depression has a mediator role between the effects of the obtained scores from ACES and the scores of "General Distress" subscale and sum of the "General Distress" and "Beliefs" subscales which are from the "Parent-Adolescent Relationship Questionnaire".

Key Words: Adverse childhood experiences, Depression, Parent-adolescent relationship, Rumination, Ruminative Thinking Style.

GİRİŞ

Anne, toplumun en küçük birimi olarak görülen “aile”nin merkezinde yer almaktadır (Hortaçşu,1989). Annelerin aile içindeki konumları düşünüldüğünde, çocukları ile yakın bir ilişkiye sahip oldukları dikkat çekmektedir (Poskrebysheva, 2014). Annelerin çocukları ile sahip oldukları bu yakın ilişki ise, çocukların ergenlik dönemine girmeleriyle beraber fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimler yaşamaları; annelerin ise çocuklarının bu dönemde deneyimledikleri değişikliklere uyum sağlamaya çalışmaları sonucunda değişime uğrayabilmektedir (Büyükgönenç ve Törüner, 2012).

Annelerin çocukları ile ilişkilerinde görülen yakınlık, aile ilişkilerinde dengelerin değişim gösterdiği ergenlik evresinde de sürdürülmekte olup, bu evrede de anne-ergen ilişkisinin, baba-ergen ilişkisine kıyasla daha fazla yakınlık içerdiği görülmektedir (Hawkins, Amato ve King, 2006). Buna karşılık ebeveyn-ergen çatışmaları göz önünde bulundurulduğunda, annelerin ergenler ile babalara göre daha fazla çatışma yaşadıkları da dikkat çekmektedir (Ergin, 2022). Anneler ve ergenler arasında sıklıkla ortaya çıkabilen çatışmaların içeriğine bakıldığında ise, bu çatışmaların ergenlik dönemine dair çeşitli konular hakkında olabildiği görülmektedir (Robin ve Foster, 2002). Anne ve ergen arasında yaşanan problemler, ergenlik dönemindeki çocukların annelerinden bağımsızlaşma isteklerinden kaynaklanabilmektedir. Hadiwijaya, Klimstra, Vermunt, Branje ve Meeus (2017), ergenlerin annelerinden bağımsızlaşmaları hakkındaki düşüncelerini ve anneleri ile yaşadıkları çatışmaları araştırmışlardır. Araştırmada, annelerinden bağımsızlaşamadıklarına inanan ergenlerin anneleri ile daha sık çatışma yaşadıkları görülmüştür. Sayıl, Uçanok ve Güre (2002) de, ergenlerin anneleri ile yaşadıkları

çatışmaların içeriklerini ergenlerin perspektifinden araştırmışlardır. Bulgular ergenlerin, anneleri ile en sık akademik performansları, ebeveynlerine karşı tutumları, karşı cinsle olan ilişkileri, dış görünüşleri ve sosyal yaşamları hakkında çatışma yaşadıklarını göstermektedir.

Anne-ergen ilişkisinde görülen çatışmaların ergeni olumsuz bir şekilde etkileyebildiği görülmektedir (Hair, Moore, Garrett, Ling ve Cleveland, 2008). Wissink, Deković ve Meijer (2006) annelerin ebeveyn tutumlarının ergenlik dönemindeki çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bulgular, olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisinin ergenlerde agresif tutumlara, uyum bozukluklarına ve özgüven düşüklüğüne yol açabildiğini göstermiştir. Dhillon (2018) ise, ebeveyn-ergen arasındaki ilişkide yaşanan problemlerin ergenler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmacı, ebeveyn-ergen çatışmasının artmasıyla ergenlerde depresyon ve agresif tutumlar görülme olasılığının da arttığını ifade etmiştir. Deković (1999) ise, olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisinin ebeveynler ve ergenler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bulgular, olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisinin ebeveynlerde de yetersizlik duygusuna yol açtığını ve psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilediğini; ergenlerde ise depresyon ve özgüven düşüklüğüne yol açtığını göstermiştir.

Anne-ergen ilişkisinde problemlerin hem ebeveyn hem ergen üzerindeki olumsuz etkisi, bu ilişkinin altında yatan faktörlerin anlaşılmasını gerekli kılmıştır. Anne-ergen ilişkisinde yaşanan problemlerde annelerin çocukları hakkındaki duygu, düşünce, tutum ve davranışlarının yaşanan anlaşmazlıklarda rol oynayabildiği ifade edilmektedir (Granic ve Patterson, 2006). Aybak ve İpek (2021), ergenlik çağında çocuğu olan annelerin ebeveynlik davranışlarını araştırmışlardır. Bulgulara göre, ergenlik öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuklarının bakımını sağlamaya

yönelik davranışları ön plandayken; çocukların ergenlik dönemi ile beraber bu davranışlar çocuklara rehberlik etme ve olası tehlikelerden koruma şeklinde değişmektedir. Hortaçsu (2003) da ebeveynlerinden bağımsızlaşmak amacıyla uzaklaşan ergen annelerinin çocuklarını koruyabilmek adına daha kontrolcü tutumlar sergilediğini belirtmektedir (akt., Yöndem ve Totan, 2007). Ergenlerin bağımsızlık talepleri ve annelerin kontrolcü tutumları düşünüldüğünde, ergenlik döneminde anne-çocuk ilişkisinin değişebileceği düşünülmektedir. Demir, Baz ve Atarbay (2017), ergenlik döneminde çocukları olan annelerin kontrolcü tutumlarının çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar, annelerin ergenlerin bağımsızlaşma ihtiyaçlarının farkında olmalarına rağmen kontrolcü bir tutum sergileyebildiklerini; ergenlerin ise annelerin kontrolcü tutumlarına rağmen bağımsızlaşmak amacıyla direnç gösterdiklerini, bu durumun anne ve ergen arasında çatışmaya yol açtığını belirtmişlerdir.

Anne-ergen arasında görülen çatışmaların oluşumunda anne ile ilgili diğer faktörler de rol oynayabilmektedir (Steinberg ve Silk, 2002). Bu doğrultuda annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, çocuklarına karşı tutumları üzerinde etkileri olduğu görülebilmektedir (Mitani, 2021). Kumar ve ark. (2018) annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ebeveynlik deneyimleri ve çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının annelerin psikolojik ve fiziksel iyi oluşlarını olumsuz etkilediğini; annelerde görülen fiziksel ve psikolojik zorlanmaların da çocuklarda anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkileyen davranış problemlerine yol açabildiğini belirtmişlerdir. Başka bir çalışmada, DiLillo, Tremblay ve Peterson (2000) annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ebeveynlik tutumları ile ilişkisini araştırmışlardır.

Bulgular, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının çocukları ile ilişkilerinde öfke yönetimi becerilerini olumsuz etkilediğini göstermiştir. Bununla beraber, annelerin düşük öfke kontrolüne sahip olmaları ise katı ebeveyn tutumları sergileyebilmelerinde rol oynayabilmekte, bu tutumlar çocukları ile ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir. Benzer bir çalışmada Shin, Tomlinson, Nelson-Hence ve Jiskrova (2023), olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının görüldüğü annelerin bu yaşantıların görülmediği annelere göre çocuklarına karşı daha agresif bir tutum sergilediklerini, fiziksel şiddete daha yatkın olabildiklerini, empati kurma becerilerinin daha düşük olabildiğini ve çocukları hakkında gerçekçi olmayan beklentilere sahip olabildiklerini belirtmişlerdir. Min, Singer, Minnes, Kim ve Short (2013), annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının stres düzeyleri ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının stres düzeylerinin artışında etkili olduğunu göstermiştir. Annelerin artan stres düzeylerinin ise çocuklarının davranış problemleri geliştirmeleri ve anneleri ile daha sık çatışma yaşamaları ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir.

Anne-çocuk ilişkisini etkileyen başka bir kavram annede depresyon belirtilerinin varlığıdır (Anda ve ark., 2006). Depresyon sadece bireyi değil, bireyin çevresi ile ilişkisini de oldukça olumsuz bir şekilde etkileyebilen bir duygu durum bozukluğu olarak bilinmektedir (Triscioli, Croy ve Sailer, 2019). Burke (2003), annelerin depresyon belirtilerinin aile ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmacı, yüksek depresyon belirtilerinin görüldüğü annelerin çocuklarına karşı daha sık istismar uygulayabildiklerini ve eşleri ile ilişkilerinde daha sık anlaşmazlık yaşayabildiklerini, genel olarak aile bireyleri arasındaki iletişim incelendiğinde ise daha sık çatışma yaşayabildiklerini vurgulamıştır. Lovejoy, Graczyk, O'Hare ve

Neuman (2000) da benzer bir şekilde majör depresyonun anneler üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Bulgular, annelerde görülen depresyonun annelerin çocuklarına karşı daha katı ve düşmanca tutumlar sergilemelerine ve çocukları ile etkileşimlerinde kopuk bir tutum içerisinde olmalarına yol açtığına işaret etmektedir. Lunkenheimer, Albrecht ve Kemp (2012) ise majör depresyon tanısı almış annelerin bilişsel esnekliklerinin çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bulgular, majör depresyon tanısı alan annelerin bilişsel esnekliklerinin daha düşük olduğunu ve düşük bilişsel esnekliğe sahip annelerin çocukları ile yaşadıkları problemleri çözme konusunda daha fazla zorlandıklarını göstermiştir. Çocukları ile karşılaştıkları problemler karşısında işlevsel çözümler üretemeyen annelerin ise çocukları ile ilişkilerinde daha fazla olumsuzluklar yaşayabileceği düşünülmüştür. Caughy, Huang ve Lima (2008) da sistematik derleme çalışmalarında, depresyon tanısı alan annelerin çocukları ile ilişkilerinde yaşadıkları problemler karşısındaki tutumlarını incelemişlerdir. Araştırmacılar, çalışmalarında depresyon tanısı alan annelerin çocukları ile karşılaştıkları problemler karşısında daha eleştirel ve suçlayıcı bir tutum sergilediklerini; annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri eleştirel tutumlarının ise çocukları ile ilişkilerinde daha fazla çatışmaya yol açtığını vurgulamışlardır.

Depresyon oluşumunda, bireylerin çocukluk çağlarında maruz kaldıkları olumsuz yaşantıların etkili olduğu dikkat çekmektedir (Arnold, Blasey, Hunkeler, Lee ve Hayward, 2011). Hovens ve ark. (2009), majör depresyon veya distimi tanısı almış kişilerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının psikopatoloji oluşumundaki etkilerini araştırmışlardır. Bulgular, özellikle çocukluk çağında maruz kalınan duygusal ihmal ve psikolojik istismarın depresyon oluşumunda rol oynayabildiğini göstermiş olup; maruz kalınan olumsuz çocukluk çağı yaşantıların sayılarının artması ile beraber ise

depresyon düzeylerinin arttığını vurgulamışlardır. Mandelli, Petrelli ve Serretti (2015) ise meta-analiz çalışmalarında farklı olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon oluşumundaki etkilerini araştırmışlardır. Bulgular, kişinin çocukluk çağında maruz kaldığı duygusal istismarın, psikolojik ve duygusal ihmalin, cinsel istismarın ve fiziksel istismarın, yetişkinlik yaşamında depresyona yatkınlığı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Kendall-Tacket (2002) sistematik derleme çalışmasında olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmacı, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalan bireylerin kaçınan bağlanmaya sahip olduklarını; kaçınan bağlanma tarzının ise depresyon ile yakından ilişkili olan yalnızlığa yol açtığını ifade etmiştir. Son olarak, Littleton, Horsley, John ve Nelson (2007), meta-analiz çalışmalarında olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon üzerindeki etkisinde çeşitli başa çıkma stillerinin rolünü araştırmışlardır. Bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının görüldüğü kişilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemlerle inkâr ederek veya bastırarak başa çıkmaya daha yatkın olduklarını, bu başa çıkma yönteminin ise depresyonun oluşumu ile ilişkili olabildiğini göstermiştir.

Depresyon ile yakından ilişkili olan bir kavram ruminasyondur. Ruminasyon; kişinin olumsuz ve zorlayıcı yaşam olaylarını istemsiz ve tekrarlı bir şekilde düşünmesi anlamını taşımaktadır (Watkins, Moberly ve Moulds, 2008). Fresco, Frankel, Mennin, Turk ve Heimberg (2002) üniversite öğrencilerinde görülen anksiyete ve depresyonu ruminasyon ve endişe kavramları çerçevesinde araştırmışlardır. Araştırmacılar, endişe kavramının anksiyete ile ilişkili olduğu; ruminasyonun ise depresyon ile daha yakın bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir çalışmada Yılmaz (2015), kadın ve erkeklerde görülen ruminasyonun

anksiyete ve depresyon ile ilişkisini araştırmıştır. Bulgular kadınların ruminasyon yapma yatkınlıklarının daha fazla olduğunu ve ruminasyonun psikopatolojik rahatsızlıklardan depresyon ile daha yakın bir ilişkisi olduğunu göstermiştir.

Ruminasyon ile depresyon arasındaki karşılıklı ilişkinin yönü farklılaşmaktadır. Ruminasyonun kişinin yaşamında karşılaştığı olumsuzluklar hakkında tekrarlı bir biçimde düşünmesi sonucunda depresyona yol açtığı vurgulansa da (Brinker ve Dozois, 2009); depresyonun ruminasyon oluşumundaki etkisi dikkat çekmektedir (Nolen-Hoeksema, Grayson ve Larson, 1999). Lyubomirsky, Cadwell ve Nolen-Hoeksema (1998), majör depresyon tanısı almış kişilerin, depresif duygu durumlarını anlamlandırabilmek adına semptomları üzerinde tekrarlı bir şekilde düşündüklerini, bu şekilde depresyonun ruminasyon oluşumunda önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Nolen-Hoeksema, Stice, Wade ve Bohon (2007) depresif belirtiler ve ruminasyon arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmacılar, depresif belirtiler hakkında yapılan ruminasyonların depresif belirtilerin şiddetini arttırdığına ve bu durumun da bir döngü biçiminde ruminasyonların oluşma ihtimalini arttırdığına işaret etmişlerdir.

Ruminasyonun da anne-çocuk ilişkisini etkilediği görülmektedir. O'Mahen, Boyd ve Gashe (2015), annelerin çocukları ile ilişkilerinde karşılaştıkları problemleri çözme becerilerinde ruminasyon yapma yatkınlıklarının rolünü araştırmışlardır. Araştırmacılar, annelerin ruminasyon yapma yatkınlıklarının problem çözme becerilerini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Düşük problem çözme becerilerinin ise anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkilediği görülmüştür. Tester-Jones, Karl, Watkins ve O'Mahen (2016), annelerde görülen ruminasyonun anne-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar, ruminasyon görülen annelerin kendi

düşüncelerine odaklanmaları sebebiyle çocuklarının davranışlarına uygun tepkiler veremediklerini, bu durumun ise anne-çocuk arasındaki ilişki kalitesinin düşüşüne yol açtığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, annelerde görülen ruminasyonun anne-çocuk ilişkisini erken çocukluk döneminden itibaren etkileyebildiğini göstermiştir. Bu doğrultuda Müller, Teismann, Havemann, Michalak ve Seehagen (2012) da anne adayları ve yeni anne olmuş kişilerde görülen ruminasyonun anne-çocuk ilişkisine etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar, ruminasyonun prenatal dönemde depresyon oluşumuna neden olabileceğini; çocuğun doğumuyla beraber ise anne-çocuk ilişkisinde olumsuzluklara yol açabileceğini belirtmişlerdir. Son olarak Tester-Jones, Moberly, Karl ve O'Mahen (2023), annelerde görülen ruminasyonun çocukları ile ilişkilerinde bağlanma düzeyleri ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, ruminasyonun artması ile beraber annelerin içe dönük odaklanmalarının arttığını, çocukları ile ilişkilerinde bağlanma düzeylerinin ise azaldığını ifade etmişlerdir. Annelerin içe dönük odaklanmalarında ve bağlanma düzeylerinde görülen bu değişimin ise anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde annelerde görülen olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, depresyonun ve ruminasyonun, annelerin çocukları ile ilişkisini etkileyen faktörler arasında yer aldığı görülmüştür. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, depresyon, ruminasyon, anne-çocuk ilişkisi arasındaki teorik ve görgül ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmada annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarından etkilenen ergenlik dönemindeki çocukları ile ilişkileri üzerindeki depresyonun ve ruminasyonun, sıralı aracılık etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Anne-ergen ilişkisinin ve bu ilişkiyi etkileyen olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, depresyonun, ruminasyonun annelerin ve ergenlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde

kritik bir öneme sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1.1. Anne-Ergen İlişkisi

Ergenlik dönemi, çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasında bir köprü görevi görmektedir. Bu gelişim evresi ile birlikte psikolojik ve fizyolojik değişimler görülmekle beraber ergen, çevresi ile ilişkisinde de birtakım farklılıklar yaşamaktadır (Eryüksel, 1996). Bu dönemde değişime uğrayan ilişkilerin başında ise anne-ergen ilişkisi gelmektedir. Olgunlaşma sürecinin getirdiği değişimler ergenler ile anneler arasında sıklıkla çatışmaya yol açabilmekte, bu çatışmalar anne-ergen ilişkisini olumsuz etkileyebilmektedir (Demir, Baz ve Atarbay, 2017)

Annelerin ise, ergenlerin bu gelişim evresinde yaşadıkları değişimlerden etkilenebildikleri görülmektedir. Bazı anneler, ergenlik dönemi ile beraber çocuğunun değişim gösteren tutum ve davranışlarına uyum sağlamayabilmektedir. Bu anneler, çocuklarının ergenlik dönemi ile beraber değişen ihtiyaçlarını ve taleplerini yok sayarak, çocukları ile ilişkilerinde ergenlik döneminden önce sergiledikleri tutumları devam ettirmektedirler. Örneğin, bu dönemde anne-babasından ayrışabilmek için çabalayan çocukların davranışlarına ergenlik öncesi dönemden alışık olmayan anneleri uyum sağlayamayarak, otoritelerinin sarsılması endişesiyle tepki gösterebilmektedirler (Eryüksel, 1996). Anne-babaların çocuklarının ergenlik öncesi ve ergenlik dönemi tutumlarını inceleyen Munichin'e (1974) göre, bu iki dönem arasında fark bulunmaktadır. Ergenlik öncesi dönemde anne-babaların rolü çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak iken, çocuk büyüdükçe bu rol koruma ve öncü olma şeklinde değişmektedir. Bunu sağlayabilmek adına anne-babalar çocuklarını kontrolleri altında tutmaya çalışmaktadırlar. Ancak bağımsızlık talepleri

ortaya çıkan ergenlik dönemindeki çocuklar ise bu duruma karşı çıkabilmektedirler. Sonuç olarak anneler, “ailenin küçük çocuğu” olmanın dışında toplumda bir “birey” olarak kabul görme ihtiyacında olan ergenler ile çatışma yaşayabilmektedirler (Munichin, 1974).

Anne ile ergen arasında yaşanan çatışmalar ergenler için zorlayıcı olduğu kadar anneler için de zorlayıcı olabilmektedir. Öyle ki, aile içinde yaşanan çatışmalar incelendiğinde ergenliğin, anne-babalar için ergenlerden daha zor bir dönem olabildiği görülmektedir (Silveberg ve Steinberg, 1990). Bunun bir sebebi, ergenlik öncesinde çocuğu tarafından idealize edilmeye alışmış anne-babaların bu dönemde artık idealize edilmemeleri olarak ifade edilmektedir (Hadiwijaya ve ark., 2017). Bir diğer sebebinin ise ergenlik çağındaki çocukların artan bireyselleşme talepleri ile beraber anne ve babaların geleneksel ebeveynlik rollerinin dışında davranışlar sergilemek durumunda kalmaları olarak düşünülmektedir. İçinde bulundukları toplumun ebeveynlik anlayışından etkilenen anne babalar, toplum tarafından dayatılan otoriter ebeveynlik düşünce ve davranışlarına aykırı davranmak durumunda kalabilmekte, bu aykırılık ebeveynlerin çocuklarının ergenlik dönemine uyum sağlamalarını zorlaştırabilmektedir (Smetana, 1989).

Özetle anneler, ergenlik döneminde çocuklarının bağımsızlaşma taleplerine uyum sağlamayabilmekte; bu durum anne-ergen ilişkisini olumsuz etkileyebilmektedir.

1.2. Anne Ergen İlişkisini Açıklayan Görüşler

1.2.1. Evrimsel görüşe göre anne-ergen ilişkisi.

Arkadaşlık ilişkileri, ergenlik döneminde kişinin hayatında ayrıcalıklı bir konumda yer alabilmektedir. Ergenlik öncesinde model olarak anne-babalarını örnek

alan çocuklar, ergenlik döneminde arkadaşlarını model almaktadırlar (Robin, Koepke ve Moye, 1990). Evrimsel bakış açısı, bu durumun ergenlikte yaşanan fiziksel ve bilişsel değişimlerden kaynaklanabildiğini ileri sürmektedir (Steinberg ve Lerner, 2009). Bu değişimler, anne-baba ile ergenin çatışmalarını arttırmakta, bu durum ergenin ailesinden uzaklaşıp arkadaşlarıyla yakınlık kurmasıyla sonuçlanabilmektedir (Steinberg,1990; Steinberg ve Lerner, 2009).

Evrimsel teori, ergenlikte yaşanan fiziksel ve bilişsel değişimlerin uzun çağlardan beri süregeldiğini savunmaktadır. Bu teoriye göre ergenlik döneminde görülen bağımsızlaşma talebi, grup şeklinde yaşayan primatlardan itibaren görülmektedir. Primatlar, yaş olarak ergenlik dönemine yakınlaştıkları zamanlarda gruplarından ayrılarak genetik çeşitliği arttırmaktadırlar. Bu sebeple ergenlik çağı ile beraber evrimsel olarak, fiziksel açıdan ergenlerin anne ve babalarından uzaklaşmış hissedebilecekleri düşünülmektedir (Steinberg, 1988).

Çocukların ergenlik çağına erişmeleri ile beraber ailelerinden uzaklaşma ihtiyacı, aile bireyleri düşünüldüğünde özellikle anneleri zorlayabilmektedir. Evrimsel teoriye göre anneler, aile içerisinde bağların korunmasını sağlayan ve aile bireylerinin birbirine destek olmasını sağlayarak ailenin bütünlüğünü koruyan bir role sahiptir. Ergenlerin aile sisteminden ayrışma ihtiyaçlarının, bu perspektiften ele alındığında annelerin birleştirici rolleri ile çelişmekte, bu durumun anne ile ergen arasındaki ilişkide problemler yaşanabilmesine yol açabileceği düşünülmüştür (Davis ve Daly, 1997).

Sonuç olarak evrimsel perspektiften anne-ergen ilişkisini inceleyen çalışmalar, çocukların ergenlik evrelerine erişmeleri ile beraber annelerinden ve babalarından uzaklaşma ihtiyaçlarını genetik çeşitliliğin sağlanması ile ilişkilendirmektedir. Bu

uzaklaşma ihtiyacı, anneler tarafından kabul edilemeyerek anne-ergen ilişkisini olumsuz etkileyebilmektedir. Ergenlerin ayrışma taleplerinin anneler tarafından olumlu karşılanmamasında ise annelerin aile içindeki birleştirici rollerinin etkisi olduğu belirtilmektedir.

1.2.2. Bilişsel kurama göre anne-ergen ilişkisi.

Bilişsel kuram insan duygu ve davranışlarını açıklarken, bilişsel süreçlere odaklanmaktadır. Bilişsel süreçler, otomatik düşünce, ara inançlar ve temel inançlardan oluşmaktadır. Temel inançlar, erken dönem yaşantıları sonucunda oluşmuş, bireyin kendisine ve çevresine dair kemikleşen bilgiler bütünüdür. Ara inançlar ise temel inançlar kadar sabit ve köklü olmamakla beraber, genellikle koşul bildiren inançlardır ve dünya hakkında öngörüde bulunabilmemize yardımcı olmaktadır. Otomatik düşünceler ise bir olay karşısında anlık olarak ortaya çıkmaktadır. Depresyon gibi psikolojik bozukluklara sahip bireylerde bu bilişsel süreçlerin yapısı incelendiğinde gerçeklikten uzak, çarpıtılmış veya yanlış değerlendirilmiş olabildiği görülmektedir (Beck, 2001).

Bilişsel kurama göre dış uyaranların algılanması ve işlenmesi esnasında oluşan, yaygın bir şekilde görülebilen çarpıtılmış yorumlamalar “bilişsel çarpıtmalar” başlığı altında incelenmektedir (Beck, 1976). Bilişsel çarpıtmalar “keyfi çıkarsama”, “seçici algılama”, “aşırı genelleme”, “büyültme – küçültme” ve “ya hep ya hiç tarzı düşünme” gibi düşüncelerin yapı ve içeriğine göre sınıflandırılmaktadırlar.

Beck’in (1976) psikolojik bozuklukların kavramsallaştırmasında rolü olduğunu belirttiği bazı bilişsel çarpıtmalar ile anne-ergen çatışmasının ilişkili olabildiği görülmektedir. Robin ve Foster (1989), anne-ergen çatışmasında rolü olan bilişsel çarpıtmaları tanımlamıştır. Anne-ergen çatışmasında rol oynayan bilişsel

çarpıtmalar; “Keyfi çıkarsama”, “Seçici algılama”, “Aşırı genelleme”, “Büyütme-küçültme” ve “Ya hep ya hiç tarzı düşünme”dir. “Keyfi çıkarsama” bilişsel çarpıtmasına sahip anneler, ergenlik dönemindeki çocuklarının davranışlarını herhangi bir kanıt olmadan başka bir sebeple ilişkilendirebilmektedirler. “Seçici algılama”, annelerin ergenlik dönemindeki çocuklarının yalnızca bir davranışı üzerinden çocukları hakkında çıkarsama yapmaları; “Aşırı genelleme”, annelerin bir durumdan yola çıkarak ilişkili veya ilişkisiz başka durumlarla bağlantılar kurması sonucunda doğru olmayan çıkarımlarda bulunup hatalı çıkarımlara göre kısıtlamalar getirmeleri; “Büyütme-küçültme”, annelerin çocuklarının özellikle başarılarını değerlendirirken olduğundan daha büyük ve önemli veya küçük ve önemsiz algılayabilmeleri; “Ya hep ya hiç tarzı düşünme” bilişsel çarpıtması ise, annelerin aşırı uçta olan inançlarını (örneğin dini bir inanç) ergenlik çağındaki çocuklarına kabul ettirmeye çalışmaları şeklinde annelerin ebeveynlik tutumlarına yansımaktadır. Annelerin ergenler ile ilişkisinde görülen bu bilişsel çarpıtmalar, annelerde cezalandırıcı ebeveyn tutumuna yol açabilirken; ergenlerde ise ebeveynleri tarafından haksızlığa uğratıldıkları düşüncesine neden olabilmektedir. Bu doğrultuda annelerde görüldüğü belirtilen bilişsel çarpıtmalar, anne-ergen çatışmasını arttırabilmektedir.

Beck (1976)’in psikolojik bozuklukların kavramsallaştırmasında belirttiği bilişsel çarpıtmalarına ek olarak Robin ve Foster (1989), ebeveynlerin ergenler ile çatışma yaşamalarına neden olabilen bazı bilişsel yapılar olduğunu ileri sürmektedirler. Bu bilişsel yapılar ise ebeveynlerin ergenler ile ilişkilerine dair beklenti ve varsayımları ile ilişkili olup; “Mükemmeliyetçilik”, “Mahvedilme”, “Sevilme/Onaylanma”, “İtaat”, “Kendini Suçlama” ve “Kötü Niyet” olarak adlandırılmaktadırlar. “Mükemmeliyetçilik”, anne ve babaların ergenlerden gerçekçi

olmayan üstünlükte performans beklmeleri anlamına gelmektedir. Bir diğr bilişsel yapı olan “Mahvedilme”, ergenlerin olumsuz davranışlarının abartılmış bir felaket senaryosuna yol açabileceğine dair anne-baba inançlarıyla ilintilidir. “Sevilme/Onaylanma” bilişsel yapısı ise, ebeveynlerin ergenlerden her konuda onaylanma beklentileri olduğı anlamını taşımaktadır. “İtaat”, anne-babaların ergenlerden her taleplerini koşulsuz bir şekilde yapmalarını beklmeleri olarak değerlendirilmektedir. Bir başka bilişsel yapı olan “Kendini Suçlama” ise, ebeveynlerin ergenlerin hataları sonucunda kendilerini suçlamaları olarak tanımlanmaktadır. Son olarak “Kötü Niyet” anne ve babaların, ergenlerin kendilerine karşı bilinçli bir şekilde olumsuz tutumlar sergiledikleri varsayımıyla ilişkilidir. Eryüksel ve Akün (2003), depresyon tanısı alan veya almayan annelerde görülebilen bilişsel yapıların, 13-19 yaş aralığındaki ergen çocuklarıyla ilişkileri üzerindeki etkisini yakından incelemişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, ebeveyn-ergen çatışmalarının ve bu çatışmaya yol açan ebeveyn bilişlerinin değerlendirildiğı “Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri” kullanılmıştır. Araştırma elde edilen bulgular, depresyonda olan ergen annelerinin “kendini suçlama” ve “mükemmeliyetçi” bilişsel yapısına, depresyonda olmayan ergenlere göre daha fazla sahip olduklarını göstermektedir.

Soenens ve Vansteenkiste (2020), sistematik derleme çalışmasında bilişsel kuram perspektifinden ebeveyn-ergen ilişkisinde görülen çatışmaları incelemişlerdir. Bulgular, ergenlik çağındaki çocuğuna karşı daha esnek bir düşünce yapısına sahip olabilen bir anne ile ergenin çatışmasında ergenin, annesini daha yapıcı olarak algıladığını ve bu algının ergenin annesine karşı davranışlarına olumlu anlamda yansıdığını göstermektedir. Ergenlerin olumlu davranışları ise ebeveynin ergenlik

çağındaki çocuğı hakkında olumlu düşüncelere sahip olmasında rol oynayarak olumlu bir ebeveynlik tutumu sergilemesinde etkili olmaktadır. Esnek bir düşünce yapısına sahip olmayan annelerin katı tutumları ise, ergenlik çağındaki çocukların olumsuz düşünce ve duygular geliştirmesine yol açabilmektedir. Bu durum ebeveyn-ergen arasında çatışmaya yol açabilmektedir.

Son olarak, bilişsel kuram perspektifinden bakıldığında, düşünce ve inançların bazen “kendini gerçekleştiren kehanet” şeklinde gerçekleşebileceğı görölmektedir. Bir başka deyişle, çocuğunun ergenlik döneminin zor olacağı düşüncesine sahip olan anne-babalar, çocukları ile ilişkilerini bekledikleri zorlukta olacak şekilde davranmakta, bir nevi ilişkilerini provoke edebilmektedirler (Steinberg ve Lerner, 2009, s. 129).

Tüm bu görgöl bulgular bir arada ele alındığında anne-babaların sahip oldukları bilişsel yapıların ve bu bilişsel yapıların yol açtığı ebeveynlik tutumlarının ergenlik dönemindeki çocukları ile ilişkilerinde çeşitli etkilerinin olabildiğı görölmektedir.

1.3. Anne-Ergen İlişkisinde Rol Oynayan Sosyodemografik Faktörler

Anne-baba ve ergen ilişkisini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler arasında ebeveynin cinsiyeti, ergenlik çağındaki çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, sosyoekonomik durum, ebeveynin eğitim seviyesi ve çocuk sayısı gibi etkenler yer almaktadır.

1.3.1. Ebeveynin cinsiyeti.

Annelerin çocukları ile ilişkileri babaların çocukları ile ilişkilerine göre farklılık gösterebilmektedir (Lamb, 1976). Collins ve Russel (1991), sistematik derleme çalışmasında erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki çocukların anne ve

babalarıyla ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırmacılar, çalışmalarında ebeveyn-ergen ilişkisine dair bazı ortak bulgulara rastladıklarını belirtmektedirler. Bulgulara göre; anneler ergenler ile daha yakın bir ilişkiye sahip olmalarına karşılık daha sık çatışma yaşayabilmektedirler. Araştırmacılar, anne ile ergen arasında daha sık çatışma yaşanmasını anne-ergen ilişkisinde görülen paylaşımların daha fazla olması ile açıklamışlardır. Bir başka deyişle, anneler babalara kıyasla çocukları ile daha fazla paylaşımda bulunmakta; paylaşılan konuların fazlalığı ise anne ile ergenin zıt görüşlerde olma ihtimalini arttırmaktadır.

Özellikle Türk kültüründe aile yapısı incelendiğinde de annelerin, babalara göre ailenin merkezine daha yakın olacak şekilde konumlandığı görülmektedir (Hortaçsu, 1989). Çocukları ile daha yakın bir iletişime sahip olan annelerin, ergenler ile ergenlik öncesi bağımlılıklarını devam ettirmeleri arzuları ise; ergenlerin annelerinden kıyasla babalarına daha fazla ayrışıp bireyselleşmeye çalışmalarına yol açabilmektedir (Colins, 1990; Montemayor, 1983).

Anne ve babaların birbirleri ile ilişkilerindeki dinamikler de hem annelerin hem de babaların ergen çocukları ile ilişkilerinde önemli bir rol oynayabilmektedir (Eryüksel, 1996). Fişek (1982), anne-ergen ilişkisini incelerken anne-babanın ikili ilişkilerine odaklanmıştır. Bu bağlamda Türk aile yapısı incelendiğinde annelerin, eşleri tarafından karşılanmayan yakınlık gereksinimlerini çocukları ile karşılayabildikleri görülmektedir (akt., Fişek ve Scherler, 1996). Eşler arasındaki ilişkinin ergen-ebeveyn arasındaki ilişkiye yansımaları hakkındaki bir başka görüş ise, annelerin ergen çocukları ile ilişkilerinin herhangi bir şekilde değişmesine karşı direnç göstermelerini vurgulamaktadır. Bu görüşe göre anneler, davranışlarında değişim göstermeyip çocuklarının otonomi ihtiyaçlarını yok sayarak eşleri ile ilişkilerinde de

değişim yaşamaktan kaçınmaktadırlar. Annelerin ergenlerin otonomi ihtiyaçlarını yok saymaları ise anne-ergen ilişkisinde çatışmaya yol açmaktadır (Minuchin, 1974, s. 57).

Sonuç olarak, anneler babalara kıyasla ergenlik dönemindeki çocukları ile daha yakın bir ilişkiye sahip iken; anne-ergen ilişkisinde baba-ergen ilişkisine göre daha fazla çatışma yaşandığı görülmektedir. Buna ek olarak anne-ergen ilişkisi, annelerin eşleri ile ilişkilerinden etkilenmekte; annelerin bir “eş” olarak deneyimlerini ergenlere yansıtmaları anne-ergen arasında çatışmaya yol açmaktadır.

1.3.2. Ergenlik çağındaki çocuğun cinsiyeti.

Anne-ergen ilişkisinde etkili olan bir başka faktör ise ergenlik çağındaki çocuğun cinsiyetidir (Steinberg ve Lerner, 2009). Hortaçsu (1989), 12-18 yaş aralığındaki kız ve erkek ergenlerin anne ve babaları ile yakınlıklarını araştırmıştır. Araştırmada, ergenlerin en fazla kim ile iletişime geçmekten keyif aldıkları, gün içinde en çok kim ile konuştuklarını ve en sık kim ile iletişime geçtikleri değerlendirilmiş, ölçek ve yapılandırılmış görüşme veri toplama araçları kullanılmıştır. Bulgular hem kız hem de erkek ergenlerin anneleri ile babalarına kıyasla daha yakın bir ilişkiye sahip olduklarını, ancak kız ergenlerin erkek ergenlere göre anneleri ile ilişkilerinin daha fazla yakınlık içerdiğini göstermiştir. Bunun yanı sıra, her iki cinsiyetteki ergenlerin de yaşlarının artması ile beraber anne ve babalarından uzaklaştıkları, ancak özellikle erkek ergenlerin annelerinden uzaklaştığı dikkat çekmektedir.

Hortaçsu’nun (1989) belirttiği üzere kız ergenlerin anneleri ile erkek ergenlere göre daha yakın bir ilişki kurmalarına karşılık, Trad (1995) vaka incelemesinde annelerin kız ergenler ile ilişkilerinin yakınlığına atıfta bulunmaktadır. Trad’e (1995) göre annelerin, kız çocukları ile daha yakın bir ilişkiye sahip olmaları, kız çocuklarının ergenlik evresinde kendi deneyim ve bilgileri ile yol gösterici rolünde olmaları ile

ilişkili olabilmektedir. Ancak annelerin ergenlik dönemindeki kız çocukları için rol model olmaları, aynı zamanda kız ergenler ile çatışma yaşamalarına yol açabilmektedir. Anne-kız ergen arasında görülen çatışma, ergenlerin annelerinden hem ergenlik dönemlerinde deneyimledikleri fiziksel ve psikolojik değişimler hakkında yol gösterici olmalarını beklemeleri, hem de aynı zamanda annelerinden yoğun bir şekilde bağımsızlaşma talebinde bulunmalarından kaynaklanabilmektedir. Anne-kız ergen çatışmasının bir başka sebebi ise, annelerin ergen kızları ile ilişkilerinde bir rol model olma rolünü sahiplenmeden önce kendi ilişkilerini, cinsellik deneyimlerini ve gençliklerini anımsama gereksinimi duyabilmeleridir. Kızlarına yol göstericilik yapmadan önce geçmiş yaşantıları tekrardan anımsamak kimi anne için kolay olmayabilmekte ve bunun bir sonucu olarak kız çocuklarının bu gibi durumlarda rehberlik edilme ve paylaşımda bulunma ihtiyaçlarını karşılamayabilmektedirler (Trad,1995).

Shek (2002) ise ergenlik döneminde çocukları olan ebeveynlerin tutumlarının ebeveyn-ergen ilişkisinde yaşanan çatışmalar üzerindeki etkisini boylamsal araştırma aracılığıyla incelemiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak, ebeveynlerin tutumlarının ve ebeveyn-ergen ilişkisindeki çatışmaların değerlendirilmesi amacıyla bir yıl ara ile yapılan yapılandırılmış görüşme ve ebeveyn tutumları ile ilişkili ölçek kullanılmıştır. Araştırma bulguları, yalnızca ergenlik çağında kız çocuğu olan annelerin olumsuz tutumlarının ebeveyn-ergen çatışmasına yol açtığını göstermiştir. Erkek ergenlerde ebeveynin tutumu kız ergenlerdeki gibi ebeveyn-ergen ilişkisini etkilememiştir. Bu farklılık, araştırmacılar tarafından kız ergenlerin erkek ergenlere oranla ebeveyn tutumlarından daha fazla etkilenmeleri ile açıklanmıştır.

Çotar (2016) ise, 14-19 yaş aralığındaki kız ve erkek ergenlerin, ebeveynleri ile yaşadıkları çatışmalardaki tutumlarını ergenlerin cinsiyetine göre karşılaştırmışlardır. Araştırmada, kız ve erkek ergenlerin anne ve babaları ile yaşadıkları çatışma esnasında kendi tutumlarının, annelerinin ve babalarının tutumlarının değerlendirilmesi beklenmiştir. Çatışma esnasında ebeveynlerin ve ergenlerin tutumları uzlaşmacı veya agresif olmak üzere iki kavram çatısı altında incelenmiştir. Bulgular, kız ergenlerin erkek ergenlere göre ebeveynleri ile yaşadıkları çatışmalar esnasında anneleri ile daha uzlaşmacı ve babaları ile daha agresif bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

Son olarak Van Bommel, Van der Giessen, Van der Graaff, Meeus ve Branje (2018), ortaokul çağındaki 61 erkek ve 41 kız çocuğun anneleri ile ilişkilerinde çatışmaya yol açabilen faktörleri araştırmışlardır. Araştırmaya ergenin cinsiyeti de anne-çocuk çatışmasında rol oynayabilecek bir faktör olarak dahil edilmiştir. Bulgular, annelerin bazen kız bazen erkek ergenler ile daha çok çatışma yaşayabildiklerini göstermiştir.

Sonuç olarak ampirik bulgular, kız ergenlerin erkeklere göre anneleri ile daha yakın bir ilişkiye sahip olabildiklerine işaret etmektedir. Anne-ergen arasındaki çatışmaya bakıldığında ise annelerin bazen kız ergenler ile, bazen de erkek ergenler ile daha sık çatışma yaşadıkları görülmektedir.

1.3.3. Ergenlik çağındaki çocuğun yaşı.

Ebeveyn-ergen ilişkisi, ergenliğin erken (11-13 yaş), orta (13-17 yaş) ve geç (17-21 yaş) dönemleri incelendiğinde farklılık gösterebilmektedir. Hortaçsu (1989), 12-18 yaş aralığındaki kız ve erkek öğrencilerinin anne ve babaları ile ilişki yakınlıklarını incelediği çalışmada, ebeveyn ve ergen cinsiyetinin yanı sıra ergenin

yaşının ebeveyn-ergen ilişkisindeki rolünü araştırmıştır. Araştırmada, kız ve erkek ergenlerin ebeveynleri ile ilişki niteliklerinin değerlendirildiğinde, sonucun ergenlerin yaşlarının artışı ile değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma bulguları hem kız ergenlerin hem de erkek ergenlerin yaşlarının artması ile beraber anne ve babaları ile ilişki yakınlıklarının azaldığını göstermektedir.

Ergenliğin erken-orta (12-16 yaş) ve orta-geç (16-20 yaş) olmak üzere iki ayrı dönemde incelendiği boylamsal bir çalışmada ise Hadiwijaya ve ark. (2017) ergenlerin anne ve babaları ile ilişki kalitesini ve bu ilişki kalitesinin ergenin yaşına bağlı olarak gösterdiği değişimi araştırmışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, ergenlerin ilk olarak erken-orta ergenlik dönemlerinde, ardından orta-geç ergenlik dönemlerinde ebeveynleri ile ilişki kalitelerini değerlendirdikleri ölçekler kullanılmıştır. Ergenlere verilen ebeveyn-ergen ilişki kalitesinin anlaşılmasına yönelik ölçekler, ergenlerin ebeveynleri ile ilişkilerindeki iletişim tarzlarını “uyumlu”, “ortalama”, “çalkantılı” ve “kopuk” olmak üzere dört ayrı kategoride değerlendirmiştir. “Uyumlu” ebeveynin destekleyici ve olumlu iletişime, “ortalama” ebeveynin destekleyici ancak olumsuz iletişime, “çalkantılı” ebeveynin destekleyici olmayan ve olumsuz iletişime, “kopuk” ise ebeveynin yetişkin tutumları göstermediği bir ilişkilenebilirlik sahip olmasına işaret etmiştir. Bulgular, erken-orta ergenlik döneminde olan çocukların, ebeveynlerinin “çalkantılı” iletişime sahip olması ve otoriter bir tutum sergilemeleri sonucunda daha fazla çatışma yaşadıklarını ve aileden uzaklaştıklarını göstermiştir. Orta-geç ergenlik dönemindeki çocukların ise daha fazla bağımsızlık kazanmış oldukları görülmüştür. Dolayısıyla ergenlerin yaşlarının artmasıyla beraber ebeveynlerin tutumlarında değişim görüldüğü, değişen ebeveyn tutumlarının ise anne-ergen ilişkisini olumlu etkilediği sonucuna varılmıştır.

Ergenlerin yaşlarının ilerlemesi ile beraber bilişsel kapasitelerinde görülen değişim de ebeveyn-ergen ilişkisinde önemli bir rol olmaktadır. Walters ve Norrell (1990), ergenliğin ilerleyen dönemlerinde bilişsel becerilerin artmasıyla, ergenlerin ebeveynleri ile ilişkilerindeki çatışmaları ve bu çatışmaları nasıl değerlendirdiklerini araştırmışlardır. Katılımcılar, ergenler “genç grup” (11-13 yaş kızlar ve 13-15 yaş erkekler) ve “olgun grup” (14-16 yaş kızlar ve 16-18 yaş erkekler) olmak üzere bilişsel olgunluklarına göre gruplara ayrılmışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak aile içi dinamiklerin araştırıldığı ölçek kullanılmış, bunun yanı sıra her iki gruptaki ergenlerin ebeveynleri ile belirlenen bir konu hakkında tartışmaları araştırmacılar tarafından gözlemlenmiştir. Bulgular hem kız hem de erkek ergenlerin bilişsel olgunlaşmalarının artmasıyla beraber ebeveynleri ile çatışmalarının azaldığını, ancak spesifik olarak olgun gruptaki erkek ergenlerin aileleri ile daha fazla çatışma yaşadığını göstermiştir.

Ergenin yaşı ve ergenin kendisinden yaşça büyük kardeşinin olması da ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ile ilişkili olabilmekte ve bu durum ebeveyn-ergen ilişkisini etkileyebilmektedir. Whiteman, McHale ve Crouter (2003), 10-13 yaş ve 13-16 yaş aralığında en az iki çocuğu olan anne ve babalarla yaptıkları boylamsal araştırmada, iki ergenin de birbirleri ile aynı yaşlarda iken anne ve babaları ile ilişkisini yakından incelemişlerdir. Araştırmada ebeveynlerin, ergen çocukları hakkındaki bilgilerine dair soruların yer aldığı yapılandırılmış görüşme ve ölçek veri toplama araçları kullanılmıştır. Bulgular, 10-13 yaş aralığındaki ergenlerin 13-16 yaş aralığındaki ergenlere göre anne-babaları ile daha az problem yaşadıklarını göstermiştir. Araştırmacılar bu durumu anne ve babaların ergenliğe dair daha fazla

bilgilerinin olması sebebiyle daha küçük olan ergene karşı daha uyumlu davranışlar göstermeleri ve daha etkili bir ebeveynlik tutumuna sahip olmaları açıklamıştır.

Sonuç olarak ampirik bulgular özellikle erken ve orta ergenlik dönemindeki çocukların yaşları arttıkça, anneleri ile ilişkilerinde görülebilen problemlerin azalabildiğini göstermiştir.

1.3.4. Ailenin ekonomik durumu.

Anne-ergen ilişkisinde etkili olan bir başka nokta ise ailenin sahip olduğu ekonomik durumdur. Steinberg ve Lerner (2009), sistematik derleme çalışmalarında ebeveyn-ergen ilişkilerine dair çalışmaları incelemişler ve ailenin ekonomik seviyesinin ergenin sahip olduğu imkanlarında ve ebeveynleri ile deneyimledikleri aile ilişkilerinde belirleyici bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Araştırmacıların inceledikleri çalışmalardan biri de ailenin ekonomik durumunun düşük olmasının ebeveyn tutumlarına ve ebeveyn-ergen ilişkisine etkileri ile ilgilidir. Conger ve ark. (1994), 7. sınıf öğrencilerinin ailelerinin ekonomik durumunun aile dinamikleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmada, ailenin ekonomik durumu ve aile ilişkilerini değerlendirmek amacıyla gözlem ve ölçek veri toplama araçları kullanılmıştır. Katılımcılara sunulan ölçeğin bireylerin aile içi ilişkilerini ve ailenin ekonomik durumunu değerlendirmek için; gözlem esnasında yapılan yapılandırılmış görüşmenin ise olumsuz ekonomik koşulların ergeni ve ailesini nasıl etkilediğini incelemek amacıyla kullanılmış olduğu görülmüştür. Belirtilen “ekonominin yarattığı olumsuz koşullar” ise ekonomik baskı, ebeveynin duygu durumu ve ebeveynin ergene karşı düşmanca tutumları olmak üzere üç ayrı kategoriye ayrılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise ekonomik durumun düşüşü ile beraber anne-babaların stres seviyelerinin arttığı, artan stres seviyesi ile evlilikleri ve finansal konular ile ilgili daha

fazla çatışma yaşadıkları ve ergenlere karşı daha fazla kısıtlayıcı ve düşmanca tutumlarda bulundukları görülmüştür. Ebeveynlerin kısıtlayıcı ve düşmanca tavırları ise ebeveyn-ergen ilişkisini olumsuz etkilemiştir.

Grant ve ark. (2003), düşük ekonomik seviyesinin ergenler ve ebeveyn-ergen ilişkisi üzerindeki etkilerini ve bu etkide ebeveyn tutumunun rolünü araştırmışlardır. Araştırmada ergenler cinsiyetlerine göre 2 gruba ayrılmışlardır. Ailenin ekonomik durumu sosyodemografik verilerin ölçüldüğü anket ile, psikopatoloji ve ergenlerin algıladıkları ebeveynlerin tutumu ise ergenlere sunulan ölçekler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bulgular, ekonomik durumun düşmesi ile beraber ebeveynlerin ergenlere karşı tutumlarının olumsuz bir şekilde değiştiğini; ebeveynlerin değişen tutumlarının ergenlerde psikopatoloji oluşumu ve olumsuz ebeveyn-ergen iletişimi ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ekonomik durum ve ebeveyn-ergen iletişimi arasındaki ilişki ergenin cinsiyeti ele alınarak değerlendirildiğinde ise, özellikle erkek ergen çocuğu olan ebeveynlerin ekonomik durumlarındaki düşüklüğü çocuklarına yansıttıkları görülmüştür.

Sonuç olarak ampirik bulgular, ailenin ekonomik durumunun düşük olmasının annelerin duygu durumu ve ebeveynlik tutumlarını olumsuz bir şekilde etkileyerek anne-ergen ilişkisinde olumsuzluklar yaşanabilmesine yol açtığına işaret etmektedir.

1.3.5. Annenin eğitim düzeyi.

Annenin eğitim düzeyi, ebeveyn tutumlarını ve anne-çocuk ilişkisini etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir. Klebanov, Brooks-Gunn ve Duncan (1994), annelerin eğitim seviyelerinin 3 yaşındaki çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini ve bu etkinin oluşumunda rol oynayan faktörleri araştırmışlardır. Yapılan araştırmada veri toplama araçları olarak annelerin sosyodemografik özelliklerinin, yaşadıkları

çevrenin, ebeveynlik davranışlarının ve psikolojik iyiliklerinin değerlendirildiği ölçekler kullanılmıştır. Bulgular, annelerin eğitim düzeyinin artması ile yaşadıkları çevrenin fiziksel koşullarının da iyileştiğini; bu iyileşme ile beraber psikolojik iyiliklerinin de arttığını göstermiştir. Annelerin psikolojik iyiliklerinin artması ise çocukları ile ilişkilerinde karşılaştıkları problemler karşısında daha işlevsel baş etme becerileri geliştirmelerini ve çocukları ile daha yakınlık içeren bir ilişkiye sahip olmalarını sağlamıştır.

Annelerin eğitim düzeyinin artışı, anneleri psikolojik ve fiziksel olarak etkilediği gibi ergenleri ve anne-ergen ilişkisini de etkilemektedir. Fakhrunnisak ve Patria (2022), ebeveynlerin eğitim seviyelerinin 15-19 yaş aralığındaki ergen çocuklarıyla iletişimleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmış olup; ebeveynlerin eğitim seviyeleri, ergenlerin ise depresif semptomları ve mutluluk düzeyleri ergenlerin cinsiyetlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmacılar, annelerin eğitim düzeylerinin artması ile kız ergenlerdeki depresyon belirtilerinin azaldığına, erkek ergenlerde ise depresyon belirtilerin arttığına dikkat çekmiştir. Erkek ergenlerde görülen depresyon belirtilerindeki artışın anne-ergen ilişkisine olumsuz bir şekilde yansıdığı görülmüştür. Ergenin cinsiyetinin oluşturduğu bu farklılık, annelerin eğitim seviyelerinin artması ile beraber artan beklentilerinin ergenlerin cinsiyetine göre değişiyor olması ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin, annelerin kız ergenlerden beklentilerinin yakınlık, erkek ergenlerden beklentilerinin ise başarı olmasının, erkek ergenlerde baskıya ve depresyon belirtilerinde artışa yol açmış olabileceği düşünülmüştür. Dolayısıyla araştırma bulguları, annelerin eğitim düzeyinin artmasının, anne-kız ergen ve anne-

erkek ergen arasındaki ilişkiye birbirlerinden farklı şekillerde yansıyabildiğine işaret etmektedir.

Son olarak, Fox, Platz ve Bentley (1995) ise farklı eğitim seviyelerine sahip annelerin çocukları ile ilişkilerinde, annelerin eğitim seviyelerinin rolünü araştırmışlardır. Yapılan araştırmada anneler eğitim seviyelerine göre “lise ve öncesi” ve “üniversite ve sonrası” olmak üzere iki gruba ayrılmış olup, her iki gruptaki annelere de çocukları ile ilişkilerinin değerlendirildiği ölçekler verilmiştir. Bulgular, annelerin eğitim seviyelerinin artışı ile çocuklarına daha az sıklıkta disiplin uyguladıklarını ve çocukları ile daha yakın bir ilişkiye sahip olduklarını göstermiştir.

Sonuç olarak ampirik bulgular, annelerin eğitim seviyelerinde görülen artışın ergenlere karşı tutumlarını, ergenler ile yakınlıklarını ve ergenler ile yaşadıkları problemleri çözme becerilerini etkileyerek daha olumlu bir anne-ergen ilişkisinin oluşmasında rol oynayabileceğini göstermektedir.

1.3.6. Annenin sahip olduğu çocuk sayısı.

Annenin sahip olduğu çocuk sayısının ebeveynlik deneyimi ve anne-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerine bakıldığında, literatürde birbiriyle çelişebilen bulguların varlığı dikkat çekmektedir. Dinn ve Sunar (2017), Türk ve Amerikalı üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumlarını ve bu algılarında sahip oldukları kardeş sayısının rolünü araştırmışlardır. Araştırmada, ebeveyn tutumları “kabullenici”, “kontrolcü” veya “katı kontrolcü” olmak üzere üç ayrı kategoride değerlendirilmiştir. Bulgular, anne ve babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre tutumlarında farklılıklar görülebildiğini göstermiştir. Bu bulguya göre babalar sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça daha otoriter ve kontrolcü bir tutum sergileyebilmiş, çocukları ile ilişkileri değerlendirildiğinde bu tutumlarının daha olumsuz bir ebeveyn-çocuk ilişkisine yol

açtığı görülmüştür. Annelerin sahip oldukları çocuk sayısının artması ile ise çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar babalara göre daha kabullenici ve çocuk sayısına göre değişmeyen bir yapı göstermiştir.

Buna karşılık Fox ve ark. (1995), çalışmalarında 1-4 yaş aralığında en az bir çocuğu olan, eğitim düzeyleri lise veya üniversite olan annelerin eğitim düzeylerinin çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bulgular, annelerin sahip olduğu çocuk sayısının, annelerin eğitim düzeyi ve çocuklarıyla ilişkileri üzerinde etkisinin olduğunu göstermiştir. Bununla beraber, annelerin birden fazla çocuğa sahip olmalarının, aile içinde daha sert bir disiplin uygulamaları ve çocuklarına daha az yakınlık göstermeleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu çalışma ile tutarlı olarak Şahin ve Özer (2012), 13-19 yaş aralığındaki ergenlerin sahip oldukları kardeş sayısının artması ile anneleri hakkındaki düşüncelerinde oluşan değişimleri araştırmışlardır. Araştırmada, veri toplama araçları olarak ergenlerin ebeveynlerine dair algılarının değerlendirildiği ölçek ile demografik form kullanılmıştır. Bulgular, kardeş sayısının artması ile beraber ergenlerin annelerini daha az şefkatli ve daha disiplinsiz olarak algıladıklarını göstermiştir. Kardeş sayısının artmasıyla ergenlerin annelerine dair olumsuz algılarının artması, özellikle düşük ekonomik seviyesine sahip ailelerde, annelerin ekonomik zorluklar sebebiyle yaşadıkları stres sonucu ergenlere gösterdikleri tahammülün azalması ile açıklanmıştır.

Ergenlerin kardeş sayısına göre annelerin tutumlarını ve anneleri ile ilişkilerini değerlendirdiği çalışmaların yanı sıra Seven (2007), 6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısının artmasının, ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ebeveynlerin çocuklarını sosyal becerileri açısından değerlendirdikleri ölçek

kullanılmış olup, bu değerlendirmeler ebeveynlerden edinilen sosyodemografik veriler üzerinden karşılaştırılmıştır. Bulgular kardeş sayısının artması ile ebeveyn-çocuk arasında sorunların arttığını göstermiş; bu bulgu ebeveynlerin çocuk sayısının artması ile beraber her bir çocuğa gösterdikleri ilginin azalması ile açıklanmıştır.

Sonuç olarak ampirik bulgular annenin sahip olduğu çocuk sayısının artmasının, anne-çocuk etkileşiminin kısıtlı olmasına ve annenin stres seviyesinin artarak çocuklarına karşı olumsuz tutumlar sergilemesine yol açabildiğini göstermiştir. Çocuk sayısının anneler üzerindeki belirtilen bu etkileri ise, anne-çocuk ilişkisine olumsuz yansıyabilmektedir.

1.4. Ruminasyon

Ruminasyon, kişinin yaşamında karşılaştığı sorunları çözebilmek adına eyleme geçmeyerek, bu sorunları ve bu sorunların kendisinde yarattığı duyguları tekrarlı bir biçimde düşünmesi olarak tanımlanmaktadır (Nolen-Hoeksema ve Morrow, 1991). Ruminasyon yapan kişilerin olumsuz olay ve duygular üzerine tekrarlı bir biçimde odaklanmaları, bu olumsuzluklara karşı geliştirdikleri bir başa çıkma stratejisi olarak kabul edilmektedir. Oysaki ruminasyon, negatif düşünceler içerisinden çıkılmasına engel olarak, olumsuz duyguların oluşumunda etkili olabilmektedir (Nolen-Hoeksema ve Davis, 1999). Ruminasyonun, birçok araştırmacı tarafından farklı şekilde kavramsallaştırıldığı görülmektedir (Karatepe, 2010). Nolen-Hoeksema (1998) ruminasyonu tanımlarken, ruminasyon esnasında bireyde görülen duygu ve düşünce içeriğini vurgulamıştır. Brinker ve Dozois (2009) ise ruminasyonu içeriğinden bağımsız, tekrarlayıcı bir düşünce biçimi olarak değerlendirmiştir. Bu düşünce biçimi ise “Ruminatif Düşünce Biçimi” olarak adlandırılmıştır.

Ruminasyon, psikopatolojinin oluşumunda bir risk faktörü olarak görülebilmektedir. Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer (2010) 114 adet araştırmanın dahil edildiğı meta-analiz çalışmasında, ruminasyonun da içinde bulunduğı duygu düzenleme stratejilerinin (kaçınma, bastırma, problem çözme vb.) anksiyete, depresyon, yeme bozukluğu ve madde kötüye kullanımı ile ilişkilerini incelemişlerdir. Bulgular, ruminasyonun belirtilen psikolojik bozukluklar üzerinde en fazla etkiye sahip duygu düzenleme stratejisi olduğı görülmüştür. Ruminasyon ile en yakın ilişkisi olan psikolojik bozukluğun ise depresyon olduğı vurgulanmıştır.

Ruminasyon, kişinin psikolojik iyiliğini etkilemesinin yanı sıra çevresi ile olan ilişkisinde de önemli bir rol oynamaktadır. Ward, Lyubomirsky, Sousa ve Nolen-Hoeksema (2003), iki aşamadan oluşan çalışmada ruminasyonun kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın ilk aşamasında katılımcılar, ruminasyon yapan ve yapmayan olmak üzere iki gruba ayrılmışlardır. Her iki gruba da kamera karşısında konuşmaları adına bir problem çözme görevi verilmiş ve katılımcılar kayıt altına alınmışlardır. Alınan kayıta ise katılımcıların konuşmalarının içeriğı incelenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında, katılımcıların kayıt altına alınmaları hakkındaki duyguları değerlendirilmiştir. Bulgular, ruminasyon yapan gruptaki katılımcıların düşünceleri konusunda kendilerinden emin olmadıklarını, kayıt altına alınmak konusunda ise fiziksel görünüşleri ile ilgili bir tatminsizlik ve güvensizlik yaşadıklarını göstermiştir. Bu bulgular ise, kişilerarası ilişkilerinde tatminsizlik ve güvensizlik gibi problemler yaşayan ve ruminasyon yapan kişilerin, bu problemleri çözmek konusunda kendilerine güvenmeyebildiklerini göstermiştir. Bununla beraber bu güvensizliğin, kişinin çevresi ile yaşadığı problemleri aşamayıp sosyal desteğı kaybetmesine yol açabildiğı düşünülmüştür.

1.4.1. Ruminasyonun biyolojik sebepleri.

Ruminasyonun biyolojik sebepleri incelendiğinde, beynin bazı bölgelerinde (örneğin amigdala, orta preforantal korteks ve arka singulat korteksi) aktivite artışı olduğu yapılan araştırmada dikkat çekmektedir (Watkins ve Roberts, 2020). Beynin belirtilen bölgeleri, dinlenme halinde aktive olan “Varsayılan Ağ Modu” nu (Default Mode Network) oluşturmaktadır. Beynin bu bölgesi, ruminasyonla uyumlu bir biçimde kendine dönük, özgönderimsel ve duyguya yönelik artmış bir işleme yapmaktadır. Bu artan işleme aktivitesi ise, pasif bir başa çıkma stratejisi olan ruminasyon ile paralellik göstermektedir (Nolen-Hoeksema, Larson ve Grayson, 1999; Watkins ve Roberts, 2020).

Ruminasyonun bir başka biyolojik kökenine bakıldığında zaman “polimorfizm” kavramı dikkat çekmektedir. Polimorfizm, kişiden kişiye değişebilen genom farklılıklarını kapsamaktadır (Emir ve Özden, 2006). Yapılan araştırmalarda BDNF geninde bulunan Val66Met polimorfizminin ruminasyon ile alakalı olduğu görülmektedir (Watkins ve Roberts, 2020).

Bununla beraber, 5-HTT geni ile ilgili polimorfizmin de ruminasyonun oluşumunda bir faktör oluşturduğu görülmektedir. 5-HTT geni, serotonin taşıyıcılığı yapmaktadır ve duygusal hassasiyet ile ilgili bir proteini barındırmaktadır. 5-HTT polimorfizmi, DNA bölgesinde çeşitli şekilde tekrar etmektedir. Bu çeşitlilik kısa alel ve uzun alel olarak kendini göstermektedir. Kısa alelin ise stresin etkilerine daha açık olduğu görülmektedir. Bu durum gen-stres etkileşim hipotezini destekler şekilde, bahsedilen genlerdeki polimorfizmin bulunduğu kişilerin stres anlarında daha çok ruminasyon yapabiliyor olduğuna işaret etmektedir (Clasen, Wells, Knopik, McGeary, ve Beevers, 2011).

1.4.2. Ruminasyonun çevresel sebepleri.

Ruminasyon, biyolojik faktörlerin yanı sıra çevresel faktörlerle de ilişkilidir. Watkins ve Roberts (2020) bu çevresel faktörleri; erken çocukluk dönemi cinsel ve duygusal istismar, kişilerarası ilişkilerdeki olumsuzluklar, ebeveynlik stilleri ve sosyo-kültürel beklentiler olarak sınıflandırmaktadırlar.

Ruminasyon, özellikle günlük yaşam problemleri ile karşılaşılması durumunda bu problemleri çözebilmek adına yapılabilmektedir. Ruminasyonun bir çözüm yöntemi olarak benimsenmesinin ise çocukluk çağında maruz kalınan olumsuz yaşantılar ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kinderman, Schwannauer, Pontin ve Tai (2013), 18-85 yaş aralığındaki kişilerin stres seviyelerinin, ruminasyonlarının ve olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmada katılımcıların farklı ölçeklerle stres seviyeleri, ruminasyonları ve geçmişte maruz kaldıkları travmatik yaşantıları biyopsikososyal model üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgular, ruminasyonun kişinin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarından etkilendiğini ve stres içeren durumlarda görülebildiğini belirtilmiştir.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, ruminasyonun gelişmesine katkı sağlayabilmektedir. Spasojevic ve Alloy (2002), cinsel istismara maruz kalmış veya aşırı kontrolcü anne-baba ile yetişmiş üniversite öğrencilerinin ruminasyon yapma yatkınlıkları araştırmışlardır. İki buçuk yıl süren araştırmada öğrencilerin, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, depresif semptomları, algıladıkları ebeveynlik biçimleri ve ruminasyon yapma yatkınlıkları değerlendirilmiştir. Bulgular, aşırı kontrolcü anne ve babaya sahip öğrencilerde düşük düzeyde otonomiye sahip olmaları sebebiyle içe dönük ve pasif bir baş etme biçimi olan ruminasyon yapma yatkınlıklarının görüldüğünü göstermiştir. Cinsel istismara maruz kalmış öğrencilerin ise yaşadıkları

travmatik deneyimin çaresizlik ve ümitsizlik duygularına yol açtığı, bu duygularla baş edebilmek adına ruminasyon yaptıkları ifade edilmiştir.

Son olarak, ruminasyon yapma yatkınlığında sosyokültürel etkilere de rastlanmaktadır. Cinsiyet rolleri düşünüldüğünde, toplumda görülen kadınların daha duygusal olduğu ve daha pasif bir şekilde iletişime geçtikleri görüşü, ruminasyonun çoğunlukla kadınlarda görülmesini sosyokültürel açıdan açıklamaktadır. Cox, Mezulis ve Hyde (2010), 11-15 yaş aralığında kız ve erkek çocuğu olan annelerin yaşadıkları olumsuzluklar karşısında çocuklarına verdikleri tepkilerin farklılaşıp farklılaşmadığını ve bu farklılığın çocukların ruminasyon yapma yatkınlıkları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmada, çocuklara çözmeleri gereken bir problem sunulmuş ve annelerin çocukları stres altındayken onlarla kurdukları iletişim tarzı değerlendirilmiştir. Çocukların ruminasyon yapma yatkınlıkları ölçek yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bulgular, annelerin erkek çocuklarına kıyasla kız çocuklarının olumsuz duygularına daha fazla odaklandıklarına ve bu olumsuz duygulara daha büyük tepkiler gösterdiklerine işaret etmiştir. Bu farkta ise, kız çocuklarının daha hassas ve duygusal olmaları ile ilgili cinsiyete dayalı önyargıların etkili olduğu vurgulanmıştır. Kız çocukları ile iletişimlerinde annelerin olumsuz duygulara fazla odaklanmaları ve abartılı tepkiler vermeleri, kız çocuklarının erkek çocuklarına kıyasla daha fazla ruminasyon yapmalarına yol açmıştır.

Ruminasyon yapma yatkınlığında toplum tarafından olumsuz duygulara yapılan vurgu ile beraber, mutluluğa yapılan vurgunun ve beklentinin fazla olması da önem taşımaktadır. McGuirk, Kuppens, Kingston ve Bastian (2018) toplumun mutluluğa verdiği önemin fazlalığının ve olumsuz duygulara alan tanımamasının ruminasyon yapma yatkınlığındaki etkisini iki aşamalı bir araştırma ile yakından

incelemişlerdir. Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmanın ilk aşamasında öğrencilerin, mutluluğa yapılan vurgunun çok olduğu ve nötr olduğu iki ayrı deneysel ortamda çözmeleri imkânsız olan bir problem verilmiş ve başarısız olmaları sağlanmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise ölçek yöntemi kullanılmış olup, öğrencilerin olumsuz duygularının sıklığı, toplumsal beklentilere karşı duygu ve düşünceleri, ruminasyonları ve duygu durumları değerlendirilmiştir. Bulgular, toplum tarafından mutluluk gibi olumlu duyguların abartılı bir biçimde vurgulanmasının veya olumsuz duyguların kabul edilemez olarak yansıtılmasının, kişinin olumsuz duyguları ile ruminasyon gibi içe dönük baş etme yöntemleri aracılığıyla baş etmeye çalışmasına yol açtığını göstermiştir.

Sonuç olarak ampirik bulgular ruminasyon oluşumunda rol oynayan çevresel faktörlerin çocukluk çağı travmaları, olumsuz ebeveyn tutumları, toplumsal cinsiyet rolleri ve olumsuz duyguların ifade edilmesinin toplum tarafından kabul edilmemesi olduğuna işaret etmektedir.

1.4.3. Ruminasyon oluşumunda depresyonun etkisi.

Ruminasyonun oluşumunda ve artışında rol oynayan bir başka faktör ise depresyondur. Depresyon semptomları incelendiğinde, kişilerin bu semptomlarla çeşitli şekillerde başa çıktığı görülmektedir. Nolen-Hoeksema (1998), depresyon ile başa çıkma sürecinde kişinin problem çözme gibi aktif başa çıkma yöntemlerine başvurabileceğini veya ruminasyon gibi pasif başa çıkma yöntemlerini kullanabileceğini belirtmektedir. Bu doğrultuda başa çıkma yöntemi olarak ruminasyon yapan kişilerin depresyon semptomlarını anlamlandırabilmek ve çözümleyebilmek adına semptomlar üzerinde tekrarlı ve kontrol dışı bir şekilde düşündükleri görülmektedir.

Nolen-Hoeksema ve ark. (2007), ergenlik dönemindeki kız çocuklarının depresyon semptomlarının ruminasyon yapma yatkınlıkları üzerindeki etkisini altı yıl süren araştırmalarında yakından incelemişlerdir. Araştırmada katılımcıların depresyon semptomları yüksek lisans ve doktora öğrencileri tarafından yapılan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile, ruminasyon yapma yatkınlıkları ise ölçek yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcıların geçmiş 12 ay boyunca depresyon semptomlarının artış gösterme sıklığı saptanacak şekilde düzenlenmiş olup, görüşmeler beş yıl boyunca yılda bir kere tekrarlanmıştır. Araştırma bulguları, depresyon semptomlarının artışının ruminasyon yapma yatkınlığında artışa yol açtığını göstermiştir. Bununla beraber, araştırma bulguları depresyon ve ruminasyon arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu da doğrulamıştır. Bu doğrultuda, depresyonun artışıyla beraber ruminasyon artmış; artan ruminasyon ise bir döngü şeklinde depresyon semptomlarında artışa yol açmıştır.

Depresyon ve ruminasyon arasındaki ilişkide cinsiyet faktörünün dahil edildiği bir araştırmada ise Nolen-Hoeksema, Grayson ve Larson (1999), kadınların erkeklere göre daha fazla ruminasyon yapmalarında kadınların depresyon semptomlarına yatkınlığının rolünü incelemişlerdir. Çalışma iki yıl boyunca sürmüş olup, araştırmada görev alan kişiler, katılımcıların evlerinde yaptıkları görüşmeler esnasında ölçeklerin tamamlanmasını talep etmişlerdir. Araştırmada depresyona ait verilere, hem katılımcıların kendi depresyon semptomlarını değerlendirdikleri, hem de araştırma görevlilerinin katılımcılar hakkında değerlendirmelerinin yer aldığı ölçekler aracılığıyla ulaşılmıştır. Ruminasyona ait veriler ise katılımcıların kendi ruminasyon yapma yatkınlıklarını değerlendirdikleri ölçekler aracılığıyla edinilmiştir. Bulgular,

araştırmanın birinci yılında yüksek depresyon semptomları olan kadınların, araştırmanın ikinci yılında daha fazla ruminasyon yaptıklarını göstermiştir.

Sonuç olarak ampirik bulgular, depresyon semptomlarının varlığı ve depresif belirtilerin şiddetinin artmasının ruminasyon yapma yatkınlığının artışında rolü olabileceğini göstermektedir.

1.5. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları

Yaşamın ilk 18 yılında deneyimlenen travmatik yaşam olayları olumsuz çocukluk çağı yaşam olayları başlığı altında incelenebilmektedir (Carsley ve Oei, 2020). Bu olumsuz yaşam deneyimleri çocukluk çağında maruz kalınan fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal gibi örseleyici yaşam olaylarını barındırmaktadır (Felitti ve ark., 1998). Zamanla bu tanımın genişletilerek olumsuz çocukluk çağı yaşantılarında rol oynayan faktörlere, yetişilen çevrenin sosyoekonomik seviyesi, kişinin akranları tarafından dışlanması ve reddedilmesi gibi yeni etkenlerin de eklendiği görülmektedir (Finkelhor, Shattuck, Turner ve Hamby, 2015).

Çocukluk çağında maruz kalınan olumsuz yaşantıların birey üzerinde önemli derecede etkileri olmaktadır.

1.6. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantılarının Etkileri

1.6.1. Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının biyolojik süreç üzerindeki etkileri.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları biyopsikososyal açıdan ele alındığında, ilk olarak bu yaşantıların biyolojik süreç üzerindeki etkileri dikkat çekmektedir. Bu yaşantıların biyolojik etkileri incelendiğinde “homeostaz” kavramı ile karşılaşılmaktadır. Kişilerin yaşama devam edebilmeleri için sahip oldukları fizyolojik değişkenlerin kendileri içinde bir denge oluşturmaları gerekmektedir, bu dengeye ise

homeostaz adı verilmektedir (Guyton, 1971). Ancak kişilerin yaşamda karşılaşabileceği çeşitli stresörler bulunmaktadır, dolayısıyla bu denge her zaman kendiliğinden sağlanamamakta ve korunamamaktadır. Çevresel veya içsel değişimlerin algılanıp homeostazın sağlanması için uygun tepkiler üretme sürecine ise “aleostaz” adı verilmektedir. Güçlü ve kronik bir stresör tanımlanabilen olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, bu dengenin bozulduğu önemli bir yaşam olayı olarak görülmektedir. Bu kronik ve tekrarlı stresle beraber homeostazın sağlanabilmesi için aleostaz sisteminin uzun süre boyunca aktive olmasını gerektirmektedir. Bunun sonucunda oluşan fizyolojik olarak yıpranma, “allostatik yük” olarak adlandırılmaktadır (Danese ve McEwen, 2012). Allostatik yük ise tıbbi ve psikolojik rahatsızlıkların gelişimini arttırmakta, endokrin sisteminin, sinir sisteminin ve bağışıklık sisteminin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır (McEwen ve Wingfield, 2003).

Çocukluk çağında maruz kalınan olumsuz yaşam deneyimlerinin beyin yapısı üzerindeki etkisi incelendiğinde ise, bu yaşam deneyimine maruz kalmış bireylerde prefrontal korteks, hipotalampus ve amigdalanın hacim olarak daha küçük olduğu görülmüştür. Bu yaşantıların endokrin sistemi üzerindeki etkisine bakıldığında hipotalamus- hipofiz- adrenal aksının normalin dışında kronik bir şekilde aktive ettiği; bağışıklık sistemi üzerindeki etkisi incelendiğinde ise bireylerin vücutlarında inflamasyon seviyesini arttırdığı görülmektedir (Danese ve McEwen, 2012). Beyin yapısındaki değişikliklerin sonuçları incelendiğinde prefrontal korteks hacminin düşmesinin yönetici işlevlerde eksikliklere, hipokampal hacmin düşmesinin ise bildirimsel bellekte aksaklıklara sebep olabildiği görülmektedir (Smith ve Jones, 1999). Kortiko-amigdala ise nöral devrede olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile

beraber hassaslaşmakta, bu durum yetişkinlik döneminde kişilerin olumsuz yaşam olaylarına karşı hassasiyetinin artarak fizyolojik uyarılmaların çoğalmasına sebep olmaktadır (Miller, Chen ve Parker, 2011).

1.6.2. Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının sosyal yaşam üzerindeki etkileri.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının psikolojik etkilerinin yanı sıra, bireyin çevresi ile ilişkisini de etkileyebildiği görülmektedir. Kwong (2014) olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kişilerin sosyal hayatlarında ilişki kurma becerilerine etkilerini yakından incelemiştir. Araştırma, özellikle 12-17 yaş aralığında ergenlerin bulunduğu ailelerin katılımı ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan ergenlere olumsuz çocukluk çağı yaşam deneyimlerini aktarabilecekleri, anne ve babalara ise ergenlerle sahip oldukları ilişki yakınlıklarını değerlendirebilecekleri ölçekler verilmiştir. Bulgular, araştırmaya katılan her ailede en az bir olumsuz çocukluk çağı yaşantısının görülmüş olduğunu; çocukların maruz kaldıkları olumsuz yaşantıların sosyal olarak daha izole olmalarında ve çevreleri ile bağ kurmakta daha fazla zorluk yaşamalarında etkisi olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, olumsuz şartlar altında büyüyen çocukların ebeveynlerinden sağlıklı bağ kurma becerilerini öğrenmemiş olmaları ile desteklenmiştir.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının etkilediği ilişki türlerinden biri de romantik ilişkilerdir. Busby, Walker ve Holman (2010), olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalan bireylerin romantik ilişkilerinde kendileri ve partnerleri hakkındaki düşüncelerini ve bu düşüncelerin partnerleri ile ilişkilerine yansımalarını incelemişlerdir. Araştırmaya katılımcılar romantik partnerleri ile katılım göstermiş olup, her iki partnere de yaşamlarının ilk 18 yılında fiziksel istismara maruz kalıp

kalmadıklarını ve şimdiki ilişkileri hakkındaki düşüncelerini değerlendirdikleri ölçekler verilmiştir. Elde edinilen bulgular, fiziksel istismara uğramış katılımcıların kendilerinin ve istismara uğramamış partnerlerinin davranışlarını daha olumsuz ve çelişkili olarak yorumladıklarını göstermiştir. İstismara uğramamış partnerlerin öz değerlendirmelerinde ise herhangi bir olumsuzluğa rastlanılmamıştır. İstismara uğrayan katılımcıların partnerlerinin davranışlarını olumsuz değerlendirmeleri, kendilerini ve çevrelerini geçmişte yaşadıkları fiziksel istismar dolayısıyla olumsuz algılamaları ve bu durumun ilişkilerinde çeşitli problemlere yol açabilmesi ile açıklanmıştır.

Sonuç olarak ampirik bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kişilerin bağ kurma becerilerinin zayıflamasına ve çevreleri hakkında daha negatif bir algı geliştirmelerine yol açarak sosyal yaşantılarını olumsuz etkileyebildiğini göstermektedir.

1.6.2.1. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ve anne – çocuk ilişkisi.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının etkilediği önemli ilişkilerden biri de anne-ergen ilişkisidir. Annelerin çocukluk çağlarında travmatik deneyimlere maruz kalmaları fizyolojik ve psikolojik olumsuzluklar yaratmakta, bu durum ergenlik dönemindeki çocukları ile ilişkilerine olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Kim ve ark. (2010), annelerin doğum yaptıktan 2-4 hafta ve 3-4 ay sonra beyin yapılarında meydana gelen değişimleri araştırdıkları çalışmada çeşitli travmatik yaşantıların ve kalıtsal faktörlerin rolünü araştırmışlardır. Bulgular, zaman ilerledikçe annelerin çocuklarına karşı olumlu bir algı geliştirebilmelerinde rol oynayan gri maddenin arttığını göstermiştir. Bununla beraber, özellikle olumsuz çocukluk çağı yaşantıları gibi çevresel faktörlerin annelerin beyinlerinde oluşan gri madde miktarındaki

değişimi olumsuz bir şekilde etkileyebileceği, bunun bir sonucu olarak annelerde olumsuz ebeveyn tutumları görülebileceği belirtilmiştir.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen ilişkisine etkisinde, annelerin çocukluk çağı travmalarının beyin yapılarında yol açtığı değişimin yanı sıra hormonal yapılarında oluşan değişimin de rolünün olduğu görülmektedir. Shonkoff ve ark. (2012) sistematik derleme çalışmalarında annelerin ebeveynlik davranışlarını olumsuz etkileyen beyin yapılarındaki değişimlerin, olumsuz çocukluk çağ yaşantıları gibi kronik stresörler ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmacılar, stres esnasında ve tehlike içeren durumlarda hayatta kalabilmek adına salgılanan stres ile ilişkili hormonların çeşitli yöntemler ile vücutta dengelenebildiği belirtmişlerdir. Ancak bu dengeleme mekanizması, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları gibi kronik stres içeren durumlarda çalışmamakta veya çalışmasına gerek yokken çalışarak kişinin stres durumunda sağlıklı tepkiler vermesine yol açabilmektedir. Bu durum annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, kendi çocukları ile yaşadıkları problemlerde ortaya çıkan stresi sağlıklı bir şekilde regüle edememelerine ve çocukları ile ilişkilerinin olumsuz bir şekilde etkilenmesine yol açtığı anlamını taşımaktadır.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen ilişkisi üzerindeki etkisinin bir diğer sebebi ise bu yaşantıların annelerin ebeveynlik tutumlarında yol açtığı değişimlerdir. Kendi çocukluklarında olumsuz ebeveyn tutumuna maruz kalan anne-babalar, ebeveynlerinin tutumlarını içselleştirerek kendilerine örnek alabilmektedirler. Örneğin kendi ebeveynlerinden tutarsız davranışlar gören bir anne, kendi çocuğuna da ödül ve ceza konusunda tutarlı davranmamakta, geçmişte katı disipline maruz kalmış bir anne ise çocuğunu yetiştirirken fiziksel şiddeti meşru görebilmektedir (Simons, Whiteback, Conger ve Wu, 1991).

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları deneyimleyen ebeveynlerin çocuklarına yaşadıkları bu olumsuzlukları aktardıklarına dair bulguların varlığı görülmekle beraber, konu ile ilgili kimi çalışmada çelişkili bulgulara rastlanılabilmektedir. Newcomb ve Locke (2001) sistematik derleme çalışmalarında, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının nesilden nesile aktarılmasını inceleyen araştırma bulgularında çelişkilerin görülmesine yol açan sınırlılıkları incelemişlerdir. Annelerin çocuklarına karşı uyguladıkları istismarın “olumsuz ebeveynlik becerileri” kavramı altında incelendiği çalışmada, ebeveynlerin çocukluklarında maruz kaldıkları olumsuz deneyimleri kendi çocuklarına aktardıklarına dair hipotezin doğrulandığı görülmektedir. Bununla beraber, araştırma bulguları annelerin çocukluklarında maruz kaldıkları cinsel tacizin kendi çocuklarına karşı agresif davranmalarına; ihmalin ise olumsuz ebeveynlik becerilerine yol açtığına işaret etmektedir.

Olumsuz ebeveynlik tutum ve becerilerinin yanı sıra, annelerin çocuklarına karşı duygusal erişilebilirlikleri de çocukluk çağında maruz kaldıkları olumsuz yaşantılardan etkilenebilmekte ve anne-çocuk arasındaki iletişimde sorunlara yol açabilmektedir. Ebeveynlikte duygusal erişilebilirlik, ebeveyn ve çocuğun duygularını ifade edip karşılık alabilmesi anlamını taşımaktadır (Biringen ve ark., 2014). Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının görüldüğü ebeveynler duygusal ulaşılabilirlik açısından dezavantajlı bir konumda yer alabilmektedir. Fuchs ve ark. (2015), annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının 5 ve 12 aylık çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmada, anne-çocuk ilişkisinin niteliği annenin duygusal ulaşılabilirliğin yüksek olup olmaması ile değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada annelerin olumsuz yaşam deneyimlerine ait veriler ölçek yordamı ile, duygusal ulaşılabilirlikleri ise ölçek ve gözlem metodu ile edinilmiştir. Anne- çocuk iletişimi,

çocuklar ilk olarak beş, daha sonra 12 aylıkken laboratuvar ortamında, çocukların araştırma görevlileri tarafından uyarıldığı, uyutulduğu ve acıktığı durumlarda incelenmiştir. Araştırmada katılımcılar olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olan ve olmayan anneler olarak iki gruba ayrılmış, her iki gruptaki annelerin çocukları ile belirtilen üç ayrı durumdaki iletişimlerinde gözlemlenen duygusal ulaşılabilirlikleri değerlendirilmiştir. Annelerin duygusal ulaşılabilirliklerinin yüksek olması çocuklarına karşı hassas ancak müdahaleci olmayan bir ebeveyn oldukları anlamına gelmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ise olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olan annelerin, bu yaşantılara maruz kalmayan annelere göre çocuklarına karşı duygusal ulaşılabilirliklerinin daha az olduğu görülmüştür. Bununla beraber olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olan annelerin çocukları büyüdükçe duygusal ulaşılabilirliklerinin, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olmayan annelere göre daha az arttığı dikkat çekmiştir.

Duygusal erişilebilirliğin yanı sıra, annelerin çocukluk çağlarında maruz kaldıkları olumsuz yaşam deneyimlerinin, kendi çocuklarına karşı gösterdikleri tutumları ve çocukları ile ilişkilerinde görülen bağlanma tarzları üzerinde etkisinin olabildiği görülmektedir. Pasalich, Cyr, Zheng, McMahon ve Spieker (2016), 20 yaşından önce anne olmuş kadınların olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kendi çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar, çocukluk çağında fiziksel ve cinsel istismara maruz kalan ve kalmayan annelerin çocukları ile ilişkilerindeki bağlanma tarzlarını Mary Ainsworth'ün 1970'li yıllarda gerçekleştirdiği "Yabancı Durum Deneyi" ile gözlemlemişlerdir. Annelerin çocuklarına karşı tutumları ise, annelerin çocukları ile beraber yapmalarının beklendiği ve stres seviyelerini arttırabilecek şekilde düzenlendiği bir çalışma aracılığıyla gözlemlenmiştir.

Gözlemlerden edinilen bulgular, çocukluk çağlarında fiziksel ve cinsel istismara maruz kalmış annelerin çocukları ile ilişkilerinde güvensiz bağlanma tarzının görüldüğüne ve çocuklarına karşı daha agresif bir tutum sergilediklerine işaret etmiştir.

Annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-çocuk ilişkisi üzerindeki etkileri, çocuğun doğmasından itibaren ilk bir yıl içinde görülebilmektedir. Moehler ve Resch (2018), çocukluğunda istismara uğramış ve uğramamış annelerin doğum yaptıktan sonraki ilk bir yıl içinde çocuklarıyla kurdukları bağı değerlendirmişlerdir. Annelerin çocukluk çağlarında maruz kaldıkları travmatik yaşantılar ve kendi çocukları ile kurdukları bağa dair düşünceleri ölçek yöntemi ile değerlendirilmiş olup; travmatik yaşantıları olan annelerden edinilen veriler travmatik yaşantıları olmayan annelerden edinilen veriler ile karşılaştırılmıştır. Bulgular, çocukluk çağında travmatik deneyimleri olan annelerin özellikle çocuklarının birinci yaşlarına kadar, çocukları ile bağ kurmakta travmatik yaşantıları olmayan annelere göre daha fazla problem yaşadıklarına işaret etmektedir (Casanova, Domanic, McCanne, ve Milner, 1994).

Annelerin çocukluk çağlarında deneyimledikleri istismar ve ihmal gibi olumsuz yaşantıların çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisinin, çocuklarının doğumlarından sonraki ilk aylardan itibaren görülebildiği; ancak bu olumsuz yaşam deneyimlerinin yol açtığı etkinin büyüklüğünün çocuğun büyümesi ile beraber değişime uğrayabildiği görülmüştür. Çocuklar büyüdükçe hareket kabiliyetlerinde de artış görülmektedir ve bu kabiliyetin artması ile çocuğun sahip olduğu otonomi de gelişmektedir. Çocukluk çağında olumsuz yaşantılar deneyimleyen ebeveynler için ise bu durum, çocukları üzerindeki kontrollerinin azalması anlamına gelmektedir. Dolaylı olarak çocuklarının davranışları üzerindeki kontrollerinin azaldığını gören ebeveynler, kendi çocukluklarında hissettikleri çaresizliği tekrardan yaşayabilmektedirler

(Campos ve ark.1992). Ergenlik döneminde ergenlerde görülen otonomi ihtiyacının artmasıyla beraber, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen ilişkisinde etkili olması beklenmektedir (Colins, 1990).

Sonuç olarak ampirik bulgular, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının fizyolojik yapılarında, ebeveynlik tutumlarında, çocuklarına karşı duygusal erişilebilirliklerinde ve bağlanma tarzlarında olumsuzluklara yol açtığını; bu olumsuzlukların ise ebeveyn-çocuk ilişkisine yansıyabildiğini göstermektedir.

1.7. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Depresyon İlişkisi

Çocukluk çağında maruz kalınan olumsuz yaşantıların, kişilerin duygu durumu üzerinde etkileri olduğu görülmektedir. Depresyon ise, toplumda oldukça yaygın bir şekilde görülebilen ve kişinin yaşamını bilişsel, fiziksel, davranışsal, duygusal açılardan etkileyebilen bir duygu durum bozukluğudur (Kessler ve Bromet, 2013). Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, duygu durum bozukluklarından depresyonun oluşumu ile ilişkili olabilmektedir. Liu, Choi, Boland, Mastin ve Alloy (2013), çocukluk çağında görülen istismarın, kişinin yetişkinlik döneminde olumsuz bilişsel tarz ve depresyon oluşumu ile ilişkisini yakından incelemişlerdir. Yaşamında en az bir kere depresyon tanısı almış üniversite öğrencilerinin katıldığı araştırmada katılımcıların çocukluk çağı travmaları, depresyon düzeyleri ve bilişsel tarzları ölçek yöntemi ile incelenmiş olup; hayatlarında güncel olarak karşılaştıkları olumsuzluklara dair bilgi, yapılan görüşme aracılığıyla edinilmiştir. Bulgular özellikle bireyin çocukluk çağında maruz kaldığı duygusal istismarın, yetişkinlik yaşamında karşılaştığı zorlukları daha olumsuz değerlendirmesine ve daha sık olumsuz duygular hissetmesine yol açtığını göstermiştir.

Jansen ve ark. (2016) ise majör depresyon görülen, bipolar bozukluğu görülen veya herhangi bir duygu durum bozukluğu görülmeyen yetişkinlerin çocukluk çağı travmatik yaşantılarının duygu durum bozuklukları ile ilişkisini araştırmışlardır. Katılımcıların duygu durum bozuklukları doktora öğrencilerinin süpervizyon altında yaptıkları görüşmeler ile saptanmış olup, bu görüşmede katılımcıların aile yakınlarında duygu durum bozukluğu görülüp görülmediği de kalıtsal faktörlerin incelenmesi amacıyla öğrenilmiştir. Bulgular, cinsel istismar dışında, katılımcıların çocukluk çağı travmatik yaşantılarının bütün duygu durum bozuklukları üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Cinsel istismarın ise sadece bipolar bozukluk ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla beraber, kalıtsal faktörlerin duygu durum bozuklukları ile ilişkisinde çocukluk çağı travmatik yaşantılarının aracılık rolü olduğu ifade edilmiştir.

Son olarak Gündüz ve Gündoğmuş (2019), üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon ve anksiyete belirtileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmış olup; katılımcılar olumsuz çocukluk çağı yaşantıları deneyimlerinin olup olmamasına göre iki gruba ayrılmışlardır. Bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış öğrencilerde görülen depresyon belirtilerinin, olumsuz yaşantılara maruz kalmamış öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak ampirik bulgular, bireylerin çocukluk çağlarında olumsuz yaşantılara maruz kalmalarının, yetişkinlik çağlarında depresyon oluşumunda etkili olabildiğine işaret etmektedir.

1.8. Depresyon, Anne-Çocuk İlişkisi ve Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları Ekseninde Yapılan Araştırmalar

Annelerde görülen depresyonun, anne-çocuk ilişkisi üzerinde önemli bir rol oynayabileceği ileri sürülmektedir. Lang, Gartstein, Rodgers ve Lebeck (2010), 18-39 yaş aralığındaki annelerde ve anne adaylarında görülen depresif belirtilerin çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırmada annelere depresif belirtilerini ve çocukları ile ilişkilerini değerlendirebilecekleri kendini bildirim ölçekleri verilmiştir. Bulgular, depresif belirtilerin görüldüğü annelerin kendilerini daha yetersiz hissedebildiklerine ve çocuklarına karşı daha savunmacı bir tutumda olabildiklerine işaret etmiştir. Annelerin çocuklarına karşı daha katı ve savunmacı bir iletişime sahip olmalarının ise anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebildiği belirtilmiştir.

Pérez, Coe ve Irarrázavalb (2018) ise, 12-18 yaş aralığında çocukları olan annelerin depresyonunun çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini hem anneler hem de çocukları açısından araştırmışlardır. Araştırmada, annelerin depresyon seviyesinin değerlendirildiği ve hem annelerin hem de çocukların ailelerine karşı bakış açılarını yansıtan soruların bulunduğu ölçekler anneler ve ergenlere ayrı ayrı verilmiştir. Bulgular hem annelerin hem de ergenlerin annelerin depresyonunun aile ilişkilerinde çeşitli olumsuzluklara yol açtığını düşündüklerini, ancak depresyon görülen annelerin ergenlere göre bu olumsuzluğu daha yoğun bir şekilde ifade ettiğini göstermiştir.

Bununla beraber yapılan araştırmalar, depresyonun anne-çocuk ilişkisi üzerindeki etkisinde çeşitli faktörlerin rol oynayabildiğini göstermektedir. Annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, anne-çocuk ilişkisinde depresyonun aracılık rolüne odaklanan çalışmalar olduğu görülmektedir. Anda ve ark. (2006), olumsuz

çocukluk çağı yaşantılarının bireyin nörobiyolojik yapısı üzerindeki etkisini incelemiş olup, bu olumsuz yaşantıların bireyin beyin yapısında oluşturduğu değişimlerin depresyon gibi patolojilerin gelişimine katkılarını araştırmışlardır. Araştırmada veriler, Amerika’da yer alan “ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri”nin ve Kaiser Permane’nin Sağlık Değerlendirme Merkezi’nin (HAC) yürütmüş olduğu olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına ilişkin kapsamlı bir çalışmaya katılan katılımcılardan elde edilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağlarında deneyimlemiş oldukları olumsuz yaşantıların yetişkinlik yaşantılarındaki mental sağlıkları, fiziksel sağlıkları ve davranış problemleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları, dört veya daha fazla sayıda olumsuz çocukluk çağı yaşantısının görüldüğü kişilerde, bu yaşantıların görülmediği kişilere göre depresyon tanısı almış olma olasılığının 3 kat daha fazla olduğunu göstermektedir.

Depresyon ve olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anneler üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının annelerde depresif duygu durumun oluşmasında rol oynayabildiği, annelerin depresif duygu durumunun ise çocukları ile ilişkilerinde problemlere yol açabildiği görülmektedir. Zalewski, Cyranowski, Cheng ve Swartz (2013), depresyon tanısı almış annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-çocuk iletişimi ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmada annelerin depresyon düzeylerine ve olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına ait verilere annelere verilen ölçekler aracılığıyla; anne-çocuk arasındaki iletişime dair verilere ise çocuklara verilen ölçek aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırma bulguları, annelerin çocukluk çağlarında maruz kaldıkları duygusal istismar ve ihmalin artması ile depresyon düzeylerinin arttığını göstermiştir. Çocukluk çağında yaşanan olumsuzlukların artışına paralel olarak artan depresyon düzeylerinin ise

annelerin ebeveynlik tutumlarına yansıdığı ve bu durumun anne-çocuk ilişkisini olumsuz bir şekilde etkilediği belirtilmiştir. Araştırmacılar, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ve depresyon düzeylerinin artışı ile beraber çocuklarına karşı daha fazla kontrolcü ve daha az kabullenici bir tutum sergileyebildiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla özellikle olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ve depresyonun görüldüğü annelerin çocukları ile ilişkilerinde problemler yaşayabildikleri görülmüştür.

Başka bir araştırmada Yang, Font, Ketchum ve Kim (2018), çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalan annelerin, kendi çocukları ile ilişkisinde depresyonun aracılık rolünü araştırmışlardır. Illinois eyaletinde aile ilişkileri hakkında yapılan bir çalışmanın verilerinin kullanıldığı araştırmada, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, depresyon düzeyleri ve çocukları ile ilişkileri ölçek yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda çocukluk çağında fiziksel istismara uğrayan annelerin kendi çocuklarına karşı fiziksel ihmal ve istismar uygulayabildikleri; çocukluk çağında ihmale maruz kalan annelerin ise kendi çocuklarını ihmal edebildikleri ve depresyonun bu ilişkilerde aracılık rolünün olduğu görülmüştür. Bu bulgu, annelerin çocukluk çağında maruz kaldıkları fiziksel istismar ve ihmalin kendi çocukları ile ilişkilerini olumsuz etkilediğini, bu etkide depresyonun aracılık rolü olduğunu göstermiştir.

Özetle ampirik bulgular, depresyonun olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının varlığına ve şiddetine bağlı olarak artış gösterdiğine; artan depresyon semptomlarının ise anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkilediğine; depresyonun olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ve anne-çocuk ilişkisinde aracılık rolünün olduğuna işaret etmektedir.

1.9. Ruminasyon, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ve Anne-Çocuk İlişkisi Ekseninde Yapılan Araştırmalar

Çocukluk çağında maruz kalınan olumsuz yaşam olaylarının yol açtığı nörolojik ve psikolojik değişimler, ruminasyon yapma yatkınlığında önemli bir rol oynamaktadır. Pechtel ve Pizagalli (2011), olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının nörolojik etkilerini araştırdıkları sistematik derleme çalışmalarında, bu olumsuz yaşantıların nöroplastisiteye zarar veren bazı hormonların salgılanmasını sağlayarak zihinsel ketlenmeye yol açtığını; zihinsel ketlenmenin ise bilişsel esnekliğin oluşmasını olumsuz yönde etkileyerek ruminasyon oluşumuna sebep olabildiğini belirtmişlerdir.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları kişinin var olan ruminasyonlarının şiddetini ve süresini de arttırabilmektedir. Sokolowski, Kowalski ve Dragan (2022), olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olan ve olmayan 19-43 yaş aralığındaki bireylerin ruminasyonlar esnasında beyinlerinde bir farklılık görülüp görülmediğini yaptıkları nörogörüntüleme çalışması ile ortaya koymuşlardır. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olan ve olmayan katılımcılar iki ayrı gruba atanmış olup, her iki gruptaki katılımcılara ruminasyon yapmaları adına bir görev atanmıştır ve beyinlerinde meydana gelen değişim MRI aracılığıyla incelenmiştir. Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış kişilerin ruminasyon yaptıkları esnada beyinlerinde daha fazla aktivasyon olduğu görülmüştür. Her iki grupta da ruminasyon kontrol edildiğinde, olumsuz yaşantılara maruz kalmış gruptaki katılımcılarda ruminasyonların varlığının devam ettiği gözlenmiştir. MRI sonuçları, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış bireylerin bu yaşantılara maruz kalmamış

bireylere göre daha fazla kendilerine dönük, olumsuz ve tekrarlayan düşüncelere sahip olabildiklerini göstermiştir.

Ruminasyon, çocukların maruz kaldıkları olumsuz, travmatik yaşantıların sonucunda kendilerini çaresiz hissetmeleri ve bu çaresizlik duyguları ile çevrelerinden yardım almayarak başa çıkmaya çalışmaları ile ilişkilidir. Spasojevic ve Alloy (2002), özellikle çocukluk çağında bireyin maruz kaldığı duygusal ve cinsel istismarın ruminasyon oluşumu üzerindeki etkisini boylamsal araştırmalarında yakından incelemişlerdir. İki buçuk yıl süren araştırmada katılımcılar depresyona az meyilli ve çok meyilli olmak üzere ikiye ayrılmış, katılımcıların ruminasyon yapma yatkınlıklarına, olumsuz bilişlerine, ebeveynleri hakkındaki düşüncelerine ve çocukluk çağında maruz kaldıkları cinsel ve duygusal istismara dair bilgilerine ölçek aracılığıyla ulaşılmıştır. Cinsel istismarın değerlendirildiği envanter cinsel içerikli görüntülere maruz kalmayı, cinsel bölgelere teması ve tecavüzü içerirken; duygusal istismarın değerlendirildiği envanterin aşağılanma, reddedilme, alay edilme ve zorbalığı içerdiği görülmüştür. Cinsel istismarın ruminasyon üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde bulgular, depresyon seviyesinden bağımsız olarak yalnızca kadınlarda cinsel istismarın ruminasyon oluşumuna yol açtığına işaret etmiştir. Duygusal istismarın ruminasyon oluşumu üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde ise, depresyon düzeyinden bağımsız olarak duygusal istismara maruz kalmış hem kadınların hem de erkeklerin daha fazla ruminasyon yaptıkları dikkat çekmiştir. Araştırmacılar bu bulguları, cinsel ve duygusal istismara maruz kalan çocukların yaşadıkları travmatik olay karşısında çaresiz hissedebilmelerine, bu çaresizlikle gelişen olumsuz duygularını kontrol edebilmek için ise odaklarını kendilerine yönelik çevirerek ruminasyon yapmaları ile ilişkilendirmişlerdir. Bununla beraber, istismara

uğramış çocukların maruz kaldıkları durumla kendi içlerinde baş etmeye çalışma süreci deneyimledikleri stres düzeyini arttırmış, stres düzeyinin artması ise ruminasyonun sürdürülmesine yol açmıştır.

Duygusal ve cinsel istismarın yanı sıra fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal de ülkemizde yaygın bir şekilde görülebilen olumsuz çocukluk çağı yaşantılarından (Aral, 2001). Ghazanfari ve Rezaei (2018), kadın üniversite öğrencilerinin çocukluk çağlarında maruz kaldıkları fiziksel istismarın, fiziksel ihmalin ve duygusal ihmalin ruminasyon yapma yatkınlığı ile ilişkisini incelemiştir. Katılımcılardan depresyon ve ruminasyona ait veriler ölçek aracılığıyla, depresyon dışındaki patolojiler ise yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla edinilmiştir. Araştırma bulguları, çocukluk çağında maruz kalınan fiziksel istismar ve ihmalin kişilerin ruminasyon yapma yatkınlığı ile ilişkili olduğuna işaret etmiştir.

Ruminasyon oluşumunda olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının rolü dikkat çekerken; sonuçlarına bakıldığında bireyin kişilerarası ilişkilerinde yol açtığı değişimler dikkat çekmektedir. (Spasojevic ve Alloy, 2002; Watkins ve Roberts, 2020). Bu ilişkilerden biri de anne-çocuk ilişkisidir (Müller ve ark., 2012). Ruminasyonun ebeveyn davranışlarına olumsuz bir biçimde yansıdığı, olumsuz ebeveyn davranışlarının ise ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Ebeveynlerin çocukları ile oluşan problemleri çözememeleri ve ebeveynin çocuğun davranışlarına karşı gösterdikleri tepki biçimleri, ruminasyonun etkilediği ebeveyn davranışlarına örnek oluşturmaktadır. Stein ve ark. (2012), yaygın kaygı bozukluğa sahip, majör depresyona sahip veya hiçbir psikolojik bozukluğa sahip olmayan annelerin ruminasyonlarının çocukları ile iletişimlerdeki etkisini incelemiştir. Araştırmada anneler görülen patolojiye göre 2 gruba ayrılmış ve

psikolojik bozukluğa sahip olmayanlar kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Her üç gruptaki anneler için de ruminasyona koşullandıkları ve koşullanmadıkları iki ayrı düzenek sunulmuş olup, annelerin çocukları ile iletişimleri koşullanma olduğu ve olmadığı durumlarda görüntü kaydına alınmıştır. Alınan kayıt, araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Araştırma bulguları, her üç gruptaki annelerin ruminasyona koşullanmaları ile beraber çocuklarına karşı daha olumsuz duygular beslediklerini ve çocukları ile iletişim kurdukları esnada odaklarının daha fazla dağıldığını göstermiştir. Odakları ruminasyon sebebiyle dağılan annelerin çocukları ile iletişimlerinde daha az tepki verdikleri ve bu durumun iletişimde kopukluk yaşanarak anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkilediği düşünülmüştür.

Ebeveynlerin tepki biçimleri gibi problem çözme becerileri de ruminasyonlardan etkilenebilmekte ve anne-çocuk ilişkisinde olumsuzluklara yol açabilmektedir. O'Mahen, Boyd ve Gashe (2015), disfori tanısı almış ve ruminasyon yapma yatkınlıkları olan annelerin çocukları ile ilişkilerinde karşılaştıkları problemleri çözebilme becerilerini araştırmışlardır. Anneler, ruminasyona koşullandıkları ve koşullanmadıkları iki ayrı gruba ayrılmış ve annelerden her iki koşulda da kendilerine verilen problemi çözmeleri beklenmiştir. Ruminasyon koşulunun bulunduğu grupta annelerin problem çözme becerisinin düşük olduğu ve bu beceriye dair güvenlerinin de daha düşük olduğu görülmüştür. Çocukları ile yaşadıkları problemlere uygun çözümler oluşturamamanın ise anne-çocuk ilişkisini olumsuz bir şekilde etkileyebildiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak görgül bulgular, ruminasyonun olumsuz çocukluk çağı yaşantıları olan annelerde daha sık ve daha yoğun görülebildiğini göstermiştir. Ruminasyon yapma yatkınlığının fazla olduğu annelerin ise çocukları ile iletişimlerinde problem

özme ve odaklanma sıkıntıları yaşadıkları; bu sıkıntıların anne-ocuk ilişkisini olumsuz bir şekilde etkilediği görölmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 11-20 yaş aralığında çocuğu bulunan, medeni durumu evli olan annelerdir. Araştırmaya 166 anne katılım göstermiştir. Araştırmanın örnekleme kartopu örnekleme şeklinde Erenköy Işık İlkokulu'nda, Kadir Has Anadolu Lisesi'nde, Adana Anadolu Lisesi'nde, Çukurova Üniversitesi'nde ve Acıbadem Üniversitesi'nde öğretmenlik yapan kişilerin ölçekleri yönelttiği öğrencilerinin anneleri, bu kişilerin önerdiği kişilerle beraber, bu kişilerin önerdiği başka kişiler oluşturmuştur. Katılım gönüllülük esasına bağlı olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri Bakımından Dağılımları

		n	%
11-20 yaş aralığındaki çocuğunuz / çocuklarınız ile	Beraber yaşıyorum	153	92.2
	Ayrı yaşıyorum	4	2.4
	Diğer	9	5.4
Kız çocuk sayısı	Yok	72	43.4
	1 kız çocuğu	66	39.8
	2 kız çocuğu	26	15.7
	3 kız çocuğu	2	1.2
Erkek çocuk sayısı	Yok	42	25.3
	1 erkek çocuğu	86	51.8
	2 erkek çocuğu	35	21.1
	3 erkek çocuğu	3	1.8
Toplam çocuk sayısı	1 çocuk	61	36.7
	2 çocuk	89	53.6
	3 çocuk	15	9.0
	4 çocuk	1	.6
Araştırmada düşünülen çocuğun cinsiyeti	Kız	74	44.6
	Erkek	92	55.4
Annenin eğitim düzeyi	İlkokul mezunu	2	1.2
	Lise mezunu	26	15.7
	Üniversite mezunu	92	55.4
	Yüksek lisans öğrencisi	4	2.4
	Yüksek lisans mezunu	29	17.5
	Doktora öğrencisi	1	.6
	Doktora mezunu	12	7.2
Ailenin toplam aylık geliri	2000 TL altında	1	.6
	2.000-3.999 TL	3	1.8
	4.000-5.999 TL	9	5.4

	6.000-7.999 TL	7	4.2
	8.000-9.999 TL	14	8.4
	10.000 TL ve üzeri	132	79.5
Herhangi bir psikolojik / psikiyatrik rahatsızlık durumu	Hayır	157	94.6
	Evet, (Depresyon, Anksiyete, OKB)	9	5.4
	<i>Destek aldı</i>	8	4.8/88.9
	<i>Destek almadı</i>	1	.06/11.1
Mevcut sağlık sorunu	Hayır	132	79.5
	Evet	34	20.5

Araştırmanın örnekleminin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Katılımcıların 11-20 yaş arasındaki çocukları ile birlikte yaşama durumu incelendiğinde %92.2’sinin birlikte, %3.4’ünün ayrı, %5.4’ünün diğer şekilde yaşadığı; %43.4’ünün kız çocuğunun bulunmadığı, %39.8’inin bir, %15.7’sinin iki, %1.2’sinin üç kız çocuğunun bulunduğu; %25.3’ünün erkek çocuğunun bulunmadığı, %51.8’inin bir, %21.1’inin iki, %1.8’inin üç erkek çocuğunun bulunduğu; toplam çocuk sayısı incelendiğinde %36.7’sinin bir, %53.6’sının iki, %9’unun üç, %0.6’sının dört çocuğu olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların %44.6’sı araştırmaya kız çocuğunu, %55.4’ü erkek çocuğunu düşünerek katıldığını bildirmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, %1.2’sinin ilkokul mezunu, %15.7’sinin lise mezunu, %55.4’ünün üniversite mezunu, %2.4’ünün yüksek lisans öğrencisi, %17.5’inin yüksek lisans mezunu, %0.6’sının doktora öğrencisi, %7.2’sinin doktora mezunu olduğu bulunmuştur. Ailenin toplam aylık geliri incelendiğinde, %0.6’sının ayda 2000 TL altında, %1.8’inin 2000-3999 TL arasında, %5.4’ünün 4000-5999 TL arasında, %4.2’sinin 6000-7999 TL arasında, %8.4’ünün 8000-9999 TL arasında ve %79.5’inin 10000 TL üzerinde gelirin olduğu bulunmuştur. Katılımcıların herhangi bir psikolojik / psikiyatrik rahatsızlık durumlarının olup olmadığı incelendiğinde, %5.4’ünün psikolojik / psikiyatrik rahatsızlıklarının olduğunu bildirdikleri ve psikolojik / psikiyatrik rahatsızlıklarının

olduğunu bildirenlerin ise %88.9'unun destek aldığı bulunmuştur. Bildirilen psikolojik/psikiyatrik rahatsızlıklar incelendiğinde depresyon, anksiyete ve OKB bildirildiği görülmüştür. Katılımcıların mevcut sağlık sorunları incelendiğinde %20.5'inin sağlık sorunu bildirdiği görülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların ve Çocuklarının Yaş Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	N	Yaş Aralığı	ORT	SS
Anne Yaşı	166	34-59	45.92	4.870
Araştırmada düşünülen çocuğun yaşı	166	11-20	15.19	2.822
1. kız çocuk yaşı	94	4-25	14.74	4.400
2. kız çocuk yaşı	28	1-26	12.04	6.552
3. kız çocuk yaşı	2	11-15	13.00	2.828
1. erkek çocuk yaşı	124	2-35	15.06	4.674
2. erkek çocuk yaşı	38	2-25	12.34	5.127
3. erkek çocuk yaşı	3	8-14	10.00	3.464

Katılımcılar ve çocuklarının yaş ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 2' de verilmiştir. Annelerin yaşları incelendiğinde 34-59 arasında değiştiği ve ortalamasının 45.92 ± 4.870 olduğu; araştırmada düşünülen çocuğun yaşı incelendiğinde 11-20 arasında değiştiği ve ortalamasının 15.19 ± 2.822 olduğu bulunmuştur.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Aydınlatılmış onam formu.

Yüksek lisans programına bağlı olarak yürütülen, annelerin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının ergen çocuklarıyla ilişkisinde ruminasyonun aracı rolünün incelendiği bu çalışmada aydınlatılmış onam formu çalışmanın uygulayıcıları tarafından hazırlanmıştır. Bu form, öncelikli olarak katılımcıları bilgilendirme amacı taşımakta olup; formda çalışmanın amacı, süresi, gönüllülük esasına dayalı olduğu, kişilerin katılımı reddetme veya çalışmayı sonlandırma hakları olduğu, çalışma

uygulayıcılarına belirtilen iletişim kanallarıyla ulaşılabilceğı belirtilmektedir (Bknz. Ek. A). Onam formunu okuyan ve çalışmada katılımcı olmayı kabul eden kişilerden araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine yönelik onay alınmıştır.

2.2.2. Sosyodemografik bilgi formu.

Örnekleme oluşturan katılımcılara yaşları, medeni durumları, çocuk sayıları ve yaşları, çocuklarının cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, aylık gelir durumları, mevcut ya da geçirilmiş sağlık sorunları bulunup bulunmadığına ilişkin sorular yöneltilmiştir (Bknz. Ek B).

2.2.3. Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeğı.

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeğı (ÇÇOYÖ), 1997 yılında CDC ve Permanente tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, kişilerin 18 yaş öncesi aile içinde maruz kaldıkları travmayı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeğı'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Gündüz ve ark. (2018) tarafından sağlanmıştır. Ölçek, 10 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğı yanıtlayan kişi, yaşamının ilk 18 yılını düşünerek, “evet” seçeneğini işaretleyebilmekte veya boş bırakabilmektedir. Toplam puan ise 0 ile 10 arasında değişmekte olup, skorun yüksekliğı yaşanan olumsuz yaşantının şiddetiyle paralellik göstermektedir (Bknz. Ek. C).

2.2.4. Ruminatif düşünce biçimi ölçeğı.

Ruminatif düşünce biçimi ölçeğı (RDBÖ), 2009 yılında Jay K. Brinker ve David J. A. Dozois tarafından geliştirilmiştir. Türkçe çevirisi ise Hasan Turan Karatepe (2010) tarafından yapılmıştır. 7'li likert tipi olan ölçek 20 maddeden oluşmaktadır ve katılımcılar ölçek maddelerini 1(hiç)- 7(çok iyi) arasında

puanlandırmaktadırlar (Bknz. Ek. D). Ölçek, tekrarlayıcı ve intruzif düşünce tarzı olan ruminatif düşünce biçimini değerlendirmektedir ve yapı olarak tek faktörlüdür.

2.2.5. Beck depresyon envanteri.

Beck ve arkadaşları tarafından 1961 yılında Beck Depresyon Envanteri'nin (BDE) ilk formu geliştirilmiştir. Türkçe çevirisini ise Nesrin Hisli 1988 yılında yapmıştır. Depresif belirtilerin duygusal, somatik, bilişsel ve motivasyonel açıdan incelenmesi hedeflenen envanterde toplam 21 madde bulunmaktadır (Bknz. Ek. E). Her bir madde için kişi 0 ile 3 arasında bir puan alabilmektedir ve toplamda 0-63 arasında bir puan elde edilmektedir. Puanlandırmasına bakıldığında ise 0-13 “depresyon yok”, 14-24 “hafif düzey depresyon”, 25-44 “orta düzeyde depresyon”, 45-63 “yüksek düzey depresyon” görüldüğü anlamını taşımaktadır (Hisli, 1989).

2.2.6. Ana-baba ergen ilişki envanteri.

Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri (PARQ), Robin ve Foster (1989) tarafından geliştirilmiş, ana-baba ve ergenler için iki ayrı formu bulunan bir değerlendirme aracıdır. Envanter, ana-baba ergen ilişkisini davranışsal bakış açısı ve aile sistemleri kuramının bakış açısının bütünleştirilmesiyle oluşan “Davranışsal-Aile Sistemleri Modeli”ne göre incelemektedir. Davranışsal bakış açısında, ebeveyn-ergen ilişkisinde ebeveynlerin rolü vurgulanmaktadır. Klasik koşullanma ve edimsel koşullanmada bulunan olumlu-olumsuz pekiştirme, söndürme gibi yöntemlerle çocukların üzerinde hakimiyetin kurulabileceğine dikkat çekmektedir (Gambrill, 1977). Aile sistemleri kuramında ise, davranışsal bakış açısındaki ebeveyne yapılan vurgu yerine aile bireylerinin bir bütün olarak birbirleriyle iletişimlerini ele alınmaktadır (Bateson, Jackson, Haley ve Weakland, 1956).

Bu iki bakış açısının entegre edildiği Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri (PARQ), ana-baba ve ergenlik çağındaki çocuklarının ilişkilerini çeşitli boyutlara göre ele almaktadır. Bu boyutlar şu şekildedir: Problem Çözme, İletişim Becerileri, Bilişler/İnançlar ve Aile Yapısı. Dilimize çevirisi, geçerlilik ve güvenirlik çalışması Eryüksel (1996) tarafından yapılan envanterde anne-baba ve ergen formları için ayrı alt ölçekler bulunmaktadır. Bu alt ölçekler genel distres, iletişim, problem çözme becerileri, yakınlık/düşmanlık, okul çatışması, kardeş çatışması, ruinasyon, mükemmeliyetçi, özerklik, haksızlık, onaylanma, itaat, kötü niyet, kendini suçlama, koalisyonlar, üçgenleşme ve bütünlüktür. Her bir ölçek maddesi “doğru” veya “yanlış” olarak katılımcılar tarafından yanıtlanmaktadır.

Bu araştırmada, Eryüksel (1996) tarafından Türkçe’ye çevrilmiş envanterin ana-babalar için hazırlanmış formundaki Genel Çatışma (PARQ-Gç) ve Bilişler/İnançlar (PARQ-Bil) alt ölçekleri kullanılmıştır (Bknz. Ek. F). Araştırmada kullanılan bu alt ölçekler, ölçek yazarına danışılarak seçilmiştir. Bunun yanı sıra ölçek yazarının da araştırmacı olduğu çalışmada da anne-ergen ilişkisi, Genel Çatışma ve Bilişler/İnançlar alt ölçekleri ile değerlendirilmiştir (Eryüksel ve Akün, 2003). Ana-Baba Ergen Genel Çatışma alt ölçeği, ebeveyn ve ergen arasındaki çatışmaların değerlendirilmesine ve bu çatışmalı durumu değiştirme arzusunun incelenmesine yöneliktir. Toplamda 15 maddeden oluşmaktadır. Yapılan güvenirlik geçerlilik çalışmaları sonucunda anneler için bu alt ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0.89 olarak elde edilmiştir (Eryüksel,1996).

Kullanılan diğer bir alt ölçek olan Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği (PARQ-Bil), altında beş adet bilişsel yapı bulunmaktadır. Ergenler ve ebeveynler için bu yapılar değişiklik gösterirken, araştırmada annelerin

katılımcı olması sebebiyle annelerin ergenlerle ilişkili bilişsel yapıları dahil edilmiştir. Bu bilişsel yapılar, ergenlerin annelerine itaat etmeleri ve mükemmel olmaları gibi katılımcıların abartılı inançlarını kapsamaktadır (Eryüksel ve Akün, 2003). Her bir bilişsel yapı için 8 adet ölçek maddesi bulunmaktadır ve toplamda 40 maddeden oluşan bir alt ölçektir.

2.3. Veri Toplama İşlemi

Araştırma, Acıbadem Üniversitesi ve Acıbadem Sağlık Kuruluşları Tıbbi Araştırma Etik Kurulu'na (ATADEK) yapılan başvuru sonucunda gerekli onayı aldıktan sonra yürürlüğe konmuştur (Bknz. Ek G). 11-20 yaş arasında çocuğu olan annelere çevrimiçi platformlardan ve ortaokul / lise / üniversite öğretmenleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Ölçekler, bir çevrimiçi anket aracı olan Qualtrics platformu üzerinde oluşturulmuş, katılımcıların paylaşılan link üzerinden katılımı sağlanmıştır. Onam formunu okuduktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların araştırmada bulunan ölçekleri tamamlaması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Veri toplama süreci 2022 Eylül ayında sona ermiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS programı ile istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın istatistiksel analizlerine geçilmeden önce katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadıkları incelenmiştir. Bunun için ölçeklerin çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri için önerilen farklı görüşler vardır. Örneğin, Tabachnick ve Fidell (2013) çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 aralığında; George ve Mallery (2010) çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2.0 aralığında; Hair, Black, Babin ve Anderson (2010) ile Bryne (2010) çarpıklık

(Skewness) değerinin ± 2 ve basıklık (Kurtosis) değerinin ± 7 aralığında olması durumunda verilerin normal dağıldığının kabul edilebileceğini bildirmişlerdir. Verilerin normal dağılım varsayımının karşılanmasında Hair, Black, Babin ve Anderson (2010) ile Bryne'in (2010) bildirdiği Skewness ve Kurtosis aralıkları kabul edilmiştir. Normal dağılım varsayımının karşılanması sonucunda verilerin analizleri normal dağılıma uygun parametrik analizler yapılarak yürütölmüştür.

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin betimsel analizler yürütölmürken, ortalama, standart sapma, frekans dağılımı ve yüzdeler hesaplamaları yapılmıştır.

Katılımcıların sosyodemografik özellikleri bakımından ölçeklerden aldıkları puanların karşılaştırılması için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi, değişkenler arasındaki ilişkisinin incelenmesi için ise Pearson korelasyon analizi yürütölmüştür. Aracılık analizleri için Hayes'in (2009) önerdiği şekilde oluşturulan aracı değişken modelleri SPSS'te yama olarak eklenen Hayes Process Macro programı ile sınanmıştır.

2.5. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Annelerin ergenlik dönemlerindeki çocukları ile yakın bir ilişkiye sahip olmalarının yanı sıra, çocukları ile bu dönemde sıklıkla çatışma yaşayabildikleri görölmektedir (Steinberg ve Lerner, 2009). Anne-ergen çatışmaları incelendiğinde, annelerin ebeveyn olarak tutumlarının ve davranışlarının bu çatışmalarda önemli bir rol oynadığı dikkat çekmektedir (Robin ve Foster, 1989). Ebeveyn tutumlarını etkileyen önemli faktörlerden birinin ise, annelerin kendi çocukluklarında maruz kaldıkları olumsuz yaşantılar olduğu görölmektedir (Newcomb ve Locke, 2001). Annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, kendi çocukları ile ilişkileri

üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarda ise annelerde görülen depresyonun rolü dikkat çekmektedir (Anda ve ark., 2006). Depresyon belirtileri olan kişiler ise bu belirtiler ile başa çıkmak amacıyla ruminasyona başvurmaktadırlar (Nolen-Hoeksema, 1998). Ruminasyon ise annelerin çocukları ile ilişkisinde karşılaştıkları problemlere karşı işlevsel çözümler geliştirebilmelerine engel olarak anne-çocuk ilişkisinde çatışmaya yol açabilmektedir (O'Mahen ve ark., 2015). Çocuğun yaşı fark etmeksizin her anne-çocuk ilişkisinde çatışmalar görülebilmektedir. Ancak anneler özellikle çocuklarının bağımsızlık taleplerinin yoğunlaştığı “ergenlik” döneminde çocukları ile daha sık çatışma yaşayabilmektedirler (Hortaçsu, 2003). Ergenlik dönemi ise 11-14 yaş “puberte” dönemi, 15-17 yaş “erken adolesan” dönemi, 18-20 yaş “geç adolesan” dönemi olmak üzere 11-20 yaşı kapsamaktadır (Aşırdizer, Cantürk, Sarı ve Cansunar, 1994). Benzer bir şekilde Solmeyer, McHale ve Crouter (2014) de “erken ergenlik” döneminden “geç ergenlik” döneminde kadar olan gelişim evresinin 11-20 yaş aralığını kapsadığını belirtmişlerdir. Belirtilen yaş aralığında görülen anne-çocuk çatışması ise ergenlerin ve annelerin psikolojik iyi oluşları açısından kritik bir öneme sahip olan anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkilemektedir (Kumar ve ark., 2018).

Belirtilen nedenlerle bu araştırmanın amacı 11-20 yaş aralığında çocuğu olan annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının çocukları ile ilişkilerinde depresyon ve ruminasyonun aracılık rollerini saptamaktır. Araştırmanın hipotezleri aşağıda yer almaktadır:

1. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri puanı arasındaki ilişkide depresyonun aracı rolü vardır.

a. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar alt ölçek puanı arasındaki ilişkide depresyonun aracı rolü vardır.

b. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma alt ölçek puanı arasındaki ilişkide depresyonun aracı rolü vardır.

c. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide depresyonun aracı rolü vardır.

2. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri puanı arasındaki ilişkide ruminasyonun aracı rolü vardır.

a. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar alt ölçek puanı arasındaki ilişkide ruminasyonun aracı rolü vardır.

b. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma alt ölçek puanı arasındaki ilişkide ruminasyonun aracı rolü vardır.

c. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide ruminasyonun aracı rolü vardır.

3. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri puanı arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık rolü vardır.

a. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar alt ölçek puanı arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık rolü vardır.

b. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma alt ölçek puanı arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık rolü vardır.

c. Katılımcılardan elde edilen Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık rolü vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik hipotezlerin test edilmesi amacıyla uygulanan istatistiksel analiz bulguları gösterilmiştir.

3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçek ve Boyutlarının Güvenirlik Analizi

Tablo 3. Araştırma Örnekleminde Ölçeklerin İç Tutarlılık Bulguları

	Cronbach Alpha
ÇÇÖYÖ-Top	.717
RDBÖ-Top	.925
BDE-Top	.846
PARQ-Top	.855
PARQ-Gç	.853
PARQ-Bil	.816

ÇÇÖYÖ-Top: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin ve alt boyutların güvenirlilik analizleri için cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Cronbach alpha değerinin .60'dan büyük olması kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu; bu çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılıklarının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.2. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı Bulguları

N=166	Puan Aralığı	ORT	SS
ÇÇÖY-Top	0-8	1.34	1.774
RDBÖ-Top	27-127	74.86	21.815
BDE-Top	0-35	9.93	7.107
PARQ-Top	2-47	18.81	7.423
PARQ-Gç	0-14	3.75	3.435
PARQ-Bil	1-35	15.07	5.647

ÇÇÖYÖ-Top: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-

Araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri veri toplama araçlarının tanımlayıcı istatistik sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizleri

Tablo 5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normal Dağılım Bulguları

N=166	Çarpıklık	Basıklık
ÇÇÖY-Top	1.596	2.217
RDBÖ-Top	.199	-.418
BDE-Top	1.187	1.522
PARQ-Top	.850	1.274
PARQ-Gç	1.227	.873
PARQ-Bil	.490	.454

ÇÇÖYÖ-TOP: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

Araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri ve Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri'nin alt ölçekleri olan Genel Çatışma ve Bilişler/İnançlar'ın normal dağılım analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Hair ve ark. (2010) ile Bryne (2010) çarpıklık (Skewness) değerinin ± 2 ve basıklık (Kurtosis) değerinin ± 7 aralığında olması durumunda verilerin normal dağıldığının kabul edilebileceğini bildirmişlerdir. Normal dağılım bulguları incelendiğinde araştırmada kullanılan ölçeklerden alınan puanların normale yakın dağılım sergilediği söylenebilir. Dolayısıyla istatistiksel analizlerde parametrik testlerden faydalanılmıştır.

3.4. Sosyodemografik Özelliklere Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Tablo 6. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Ölçeklerden Aldıkları

Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Bağımsız Örneklem t-Testi Bulguları

	Kız çocuk (N=74)		Erkek çocuk (N=92)		t – test
	ORT	SS	ORT	SS	
ÇÇOY-Top	1.12	1.508	1.52	1.953	$t_{(163.748)}=-1.440$; $p=.138$
RDBÖ-Top	75.50	22.28 7	74.34	21.53 6	$t_{(164)}=.341$; $p=.734$
BDE-Top	9.97	7.365	9.89	6.932	$t_{(164)}=.073$; $p=.942$
PAARQ-Top	19.45	8.111	18.30	6.822	$t_{(164)}=.985$; $p=.326$
PARQ-Gç	3.93	3.567	3.60	3.338	$t_{(164)}=.623$; $p=.534$
PARQ-Bil	15.51	6.312	14.71	5.057	$t_{(138.268)}=.893$; $p=.373$

ÇÇOYÖ-Top: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği, PARQ-Mah: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

Annelerin çalışmada düşündükleri çocuklarının cinsiyetlerine göre ölçeklerden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t-testi bulguları Tablo 6’da verilmiştir. Çocuğun cinsiyetine göre annelerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 7. Annenin Yaşı, Sahip Olduğu Çocuk Sayısı ve Araştırmaya Dahil Edilen Çocuğun Yaşı ile Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Alınan Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	Anne Yaşı	Çocuğun Yaşı	Çocuk Sayısı
ÇÇOY-Top	-.116	-.082	.032
RDBÖ-Top	.075	-.054	.055
BDE-Top	.097	-.145	-.052
PARQ-Top	-.039	-.166*	.105
PARQ-Gç	.000	-.199*	.060
PARQ-Bil	-.050	-.097	.102

ÇÇOYÖ-Top: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği, PARQ-Mah: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

* $p<.05$; ** $p<.01$

Anne-çocuğun yaşları ve annenin sahip olduğu çocuk sayısı ile ölçeklerden alınan puanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik yürütülen Pearson

korelasyon analizi bulguları Tablo 7’de verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, çocuğun yaşı ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Toplam Puanı (PARQ-Top) ve Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma alt ölçek (PARQ-Gç) puanı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocuğun yaşı arttıkça PARQ-Top ($r=-.166$; $p=.033$) ve PARQ-Gç puanı ($r=-.199$; $p=.010$) azalmaktadır. Diğer değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Tablo 8. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Ölçeklerden Aldıkları

Ortalamalar, Standart Sapmalar, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Post Hoc

Scheffe Bulguları

Anne Eğitim	N	ORT±SS	Min-Maks	F	Scheffe
ÇÇÖY-Top					
Lise ve altı	28	1.61±2.061	0-8	[F ₍₂₋₁₆₃₎ = .759; p=.470]	
Lisans	92	1.20±1.626	0-6		
Lisansüstü	46	1.48±1.883	0-8		
RDBÖ-Top					
Lise ve altı	28	69.61±21.334	30-117	[F ₍₂₋₁₆₃₎ = 1.124; p=.327]	
Lisans	92	75.21±23.273	27-127		
Lisansüstü	46	77.35±18.784	37-120		
BDE-Top					
Lise ve altı	28	9.29±8.205	0-35	[F ₍₂₋₁₆₃₎ = .225; p=.799]	
Lisans	92	10.24±7.150	0-34		
Lisansüstü	46	9.70±6.394	1-29		
PARQ-Top					
Lise ve altı	28	20.36±9.015	6-47	[F ₍₂₋₁₆₃₎ = 1.254; p=.288]	
Lisans	92	18.96±7.145	8-43		
Lisansüstü	46	17.59±6.853	2-37		
PARQ-Gç					
Lise ve altı	28	2.96±3.085	0-12	[F ₍₂₋₁₆₃₎ = .892; p=.412]	
Lisans	92	3.95±3.584	0-14		
Lisansüstü	46	3.83±3.335	0-12		
PARQ-Bil					
Lise ve altı	28	17.39±6.967	6-35	[F ₍₂₋₁₆₃₎ = 3.729; p=.026*]	Lise ve altı > Lisansüstü p=.026*
Lisans	92	15.01±5.018	3-29		
Lisansüstü	46	13.76±5.638	1-27		

ÇÇÖYÖ-TOP: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği, PARQ-Mah: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

* $p<.05$; ** $p<.01$

Annelerin eğitim düzeylerine göre ölçeklerden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi ve posthoc Scheffe bulguları Tablo 8’de verilmiştir. Annelerin eğitim düzeylerine göre Ana-Baba İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçek (PARQ-Bil) puanı ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F(2-163)=3.729$; $p=.026$]. Farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla yürütülen Scheffe testi sonucunda, lise ve altı düzeyde eğitimi olan annelerin PARQ-Bil puanları ortalamaları ($ort=17.39\pm6.967$) lisansüstü düzeyde eğitimi olan annelerin ortalamalarından ($ort=13.76\pm5.638$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p=.026$).

Tablo 9. Çocuk Sayısına Göre Annelerin Ölçeklerden Aldıkları Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Bağımsız Örneklem t-Testi Bulguları

	Bir Çocuk (N=61)		İki çocuk ve fazla (N=105)		t - test
	ORT	SS	ORT	SS	
ÇÇÖY-Top	1.31	1.867	1.36	1.727	$t_{(164)}=-.176$; $p=.860$
RDBÖ-Top	72.10	23.10	76.46	20.97	$t_{(164)}=-1.243$; $p=.216$
BDE-Top	10.05	6.556	9.86	7.437	$t_{(164)}=.167$; $p=.867$
PARQ-Top	18.05	7.464	19.26	7.398	$t_{(164)}=-1.011$; $p=.314$
PARQ-Gç	3.72	3.541	3.76	3.390	$t_{(164)}=-.073$; $p=.942$
PARQ-Bil	14.33	5.682	15.50	5.609	$t_{(164)}=-1.287$; $p=.200$

ÇÇÖYÖ-TOP: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği, PARQ-Mah: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

Katılımcıların çocuk sayılarına göre ölçeklerden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t-testi bulguları Tablo 9’da verilmiştir. Çocuk sayısına göre annelerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 10. Annelerin Çocukların Cinsiyetine Göre Ölçeklerden Aldıkları Ortalamalar, Standart Sapmalar, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Post Hoc Scheffe Bulguları

Çocukların cinsiyeti	N	ORT±SS	Min-Maks	F	Scheffe
ÇÇÖY-Top					
Sadece erkek	72	1.32±1.798	0-8	[F ₍₂₋₁₆₃₎ =.866; p=.422]	
Sadece kız	42	1.10±1.559	0-5		
Her ikisi de	52	1.58±1.903	0-8		
RDBÖ-Top					
Sadece erkek	72	73.58±22.495	27-127	[F ₍₂₋₁₆₃₎ =.221; p=.802]	
Sadece kız	42	76.12±22.866	37-117		
Her ikisi de	52	75.60±20.266	36-125		
BDE-Top					
Sadece erkek	72	10.17±7.335	0-35	[F ₍₂₋₁₆₃₎ =.080; p=.923]	
Sadece kız	42	9.86±5.586	0-22		
Her ikisi de	52	9.65±7.953	0-34		
PARQ-Top					
Sadece erkek	72	18.56±7.228	6-38	[F ₍₂₋₁₆₃₎ =.222; p=.801]	
Sadece kız	42	18.55±7.151	2-33		
Her ikisi de	52	19.38±7.995	6-47		
PARQ-Gç					
Sadece erkek	72	3.81±3.479	0-12	[F ₍₂₋₁₆₃₎ =.149; p=.862]	
Sadece kız	42	3.90±3.621	0-14		
Her ikisi de	52	3.54±3.275	0-14		
PARQ-Bil					
Sadece erkek	72	14.75±5.325	4-28	[F ₍₂₋₁₆₃₎ =.724; p=.486]	
Sadece kız	42	14.64±5.975	1-27		
Her ikisi de	52	15.85±5.839	6-35		

ÇÇÖYÖ-Top: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği, PARQ-Mah: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Maharetler/İnançlar Alt Ölçeği

*p<.05; **p<.01

Annelerin çocuklarının cinsiyetine göre ölçeklerden aldıkları ortalamalar, standart sapmalar ve tek yönlü varyans analizi ve post hoc Scheffe bulguları Tablo 10'da verilmiştir. Çocukların cinsiyetlerine göre annelerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

3.5. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişki: Korelasyon Analizleri

Tablo 11. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	5	6
1. ÇÇÖY-Top	1	.096	.200**	.203**	.190*	.151
2. RDBÖ-Top		1	.418**	.159*	.087	.156*
3. BDE-Top			1	.376**	.389**	.257**
4. PARQ-Top				1	.686**	.897**
5. PARQ-Çat					1	.294**
6. PARQ-Bil						1

ÇÇÖYÖ-Top: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği, RDBÖ-Top: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği, BDE-Top: Beck Depresyon Envanteri, PARQ-Top: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri, PARQ-Gç: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Genel Çatışma Alt Ölçeği, PARQ-Bil: Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar Alt Ölçeği

* $p < .05$; ** $p < .01$

Araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmış olup, Tablo 11’de gösterilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeğinden alınan toplam puanlar (ÇÇÖYÖ-Top) ile Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanı (RDBÖ-Top) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.096$; $p=.218$). ÇÇÖYÖ-Top ile Beck Depresyon Envanteri toplam puanları (BDE-Top) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.200$; $p=.010$). Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arttıkça depresyon artmaktadır. ÇÇÖYÖ-Top ile PARQ-Top arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.203$; $p=.009$). Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arttıkça anne-ergen ilişkisi bilişler/inançlar ve genel çatışma alt ölçekleri toplam puanı artmaktadır. ÇÇÖYÖ-Top ile PARQ-Gç puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.190$; $p=.014$). Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arttıkça PARQ-Gç puanı

artmaktadır. ÇÇÖYÖ-Top ile PARQ-Bil puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.151$; $p=.052$).

Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği'nden alınan puanlar ile Beck Depresyon Envanteri'nden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.418$; $p=.000$). BDE-Top arttıkça RDBÖ-Top artmaktadır. RDBÖ-Top arttıkça BDE-Top artmaktadır. RDBÖ-Top ile PARQ-Top arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.159$; $p=.041$). RDB-Top arttıkça PARQ-Top artmaktadır. RDBÖ-Top ile PARQ-Gç puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.087$; $p=.262$). RDBÖ-Top ile PARQ-Bil puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.156$; $p=.045$). RDBÖ-Top arttıkça PARQ-Bil puanı artmaktadır.

BDE-Top ile PARQ-Top arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.376$; $p=.000$). BDE-Top arttıkça PARQ-Top artmaktadır. BDE-Top ile PARQ-Gç puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.389$; $p=.000$). BDE-Top arttıkça PARQ-Gç puanı artmaktadır. BDE-Top ile PARQ-Bil puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.257$; $p=.001$). BDE-Top arttıkça PARQ-Bil puanı artmaktadır.

3.6. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Anne-Ergen İlişkisi Arasındaki

İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Analizleri

Bu çalışmada annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, ergen çocukları ile ilişkisinde depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık rolünün test edilmesi amacıyla PROCESS (Model 6) makrosu kullanılmıştır. Belirlenen hipotezlerin test edilebilmesi amacıyla, bağımlı değişkenin 3 farklı boyutu sırayla ele alınmış, bağımsız değişkenin bağımlı değişkenin 3 farklı boyutu üzerindeki doğrudan etkileri ve dolaylı etkileri incelenmiştir. Her bir boyut için ayrı analiz yapılmıştır. Belirtilen alt boyutlar

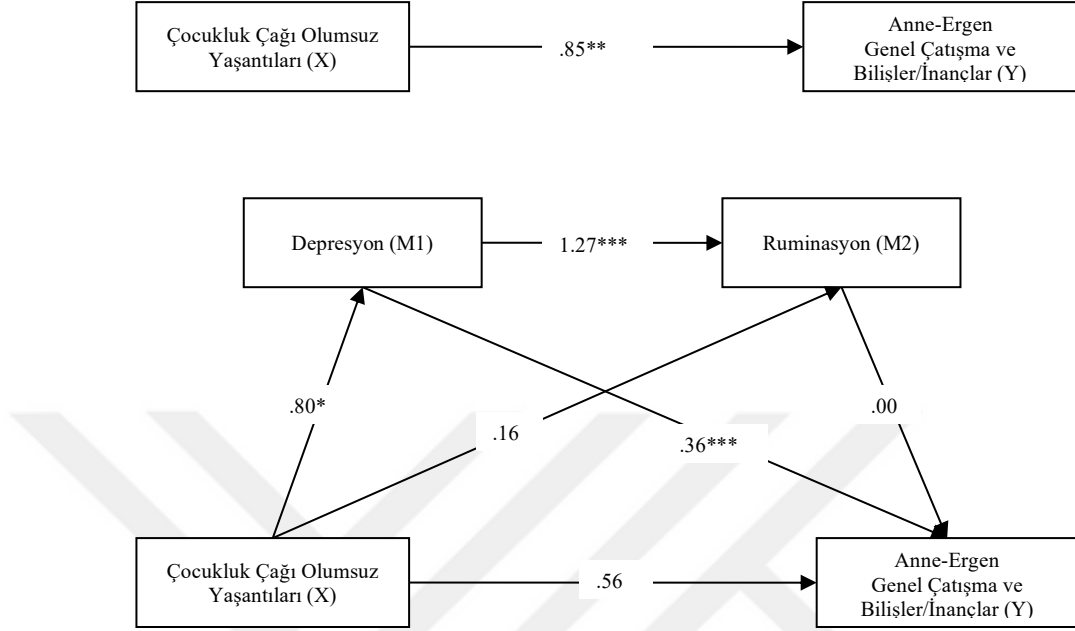
Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı ve bu envanterin alt ölçekleri olan “Genel Çatışma” ve “Bilişler/İnançlar” puanlarından oluşmaktadır. Araştırmada olumsuz çocukluk çağı yaşantıları bağımsız değişken (X), bağımlı değişken anne-ergen ilişkisi (Y), aracı değişkenler ise depresyon (M1) ve ruminasyon (M2) olarak belirlenmiştir. Aşağıda, bağımlı değişkenin her bir alt boyutu için yapılan sıralı aracılık analizleri aktarılmıştır.

3.6.1. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile ana-baba ergen ilişki envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi.

Belirlenen hipotezlerin test edilmesi amacıyla ilk olarak, bağımsız değişken olumsuz çocukluk çağı yaşantıları (X) ile bağımlı değişken anne-ergen ilişkisi [genel çatışma ve bilişler/inançlar alt ölçek toplamı] (Y) arasındaki ilişkide depresyon (M1) ve ruminasyonun (M2) aracılık etkisi Şekil 1’de verilen kavramsal model aracılığıyla sınanmıştır.

Şekil 1. Çalışmanın Kavramsal Modeli ve Sıralı Aracılık Analizi (Hayes,

Model 6)

*Not: Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminatif düşünce biçiminin sıralı aracılıklarına dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$*

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun aracılık etkisine ilişkin aracı değişken analizi (Hayes, Model 6) bulguları Tablo 12'de verilmiştir.

Yürütülen Sıralı Aracılık Analizi sonucunda, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon üzerinde düşük etki düzeyinde ($r^2=.040$; Cohen $f^2=.04$) anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur (a_1 yolu; $\beta=.200$; $SE=.306$; $t=2.608$; $p=.010$; %95 CI [.194; 1.404]). Ancak ikinci aracı değişken olan ruminasyon için bakıldığında, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ruminasyon üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür (a_2 yolu; $\beta=.013$; $SE=.893$; $t=.180$; $p=.857$; %95 CI [-1.602; 1.924]). İlk

aracı değişken depresyonun ikinci aracı değişken ruminasyon üzerindeki etkisinin orta etki düzeyinde ($r^2=.175$; Cohen $f^2=.21$) anlamlı olduğu belirlenmiştir (a_3 yolu; $\beta=1.276$; $SE=.223$; $t=5.725$; $p=.000$; %95 CI [.836; 1.716]). Depresyon ile anne-ergen anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, depresyonun anne-ergen ilişkisi üzerindeki etkisinin orta etki büyüklüğünde ($r^2=.158$; Cohen $f^2=.19$) anlamlı olduğu bulunmuştur (b_1 yolu; $\beta=.349$; $SE=.084$; $t=4.327$; $p=.000$; %95 CI [.198; .531]). Ruminasyon ile anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, ruminasyonun anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar üzerinde anlamlı etkisinin bulunmadığı görülmüştür (b_2 yolu; $\beta=.000$; $SE=.027$; $t=.002$; $p=.999$; %95 CI [-.053; .053]).

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar üzerindeki etkisinin anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir (c yolu; $\beta=.850$; $SE=.320$; $t=2.658$; $p=.009$; %95 CI [.219; 1.482]). Bu ilişkiye aracılık edeceği düşünülen depresyon ve ruminasyon değişkenleri analize eklendiğinde, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar üzerinde doğrudan etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (c' yolu; $\beta=.559$; $SE=.308$; $t=1.816$; $p=.071$; %95 CI [-.049; 1.167]). Analiz sonucunda, ruminasyonun aracılık etkisinin anlamlı olmadığı ancak depresyonun aracılık etkisinin orta etki büyüklüğünde ($r^2=.158$; Cohen $f^2=.19$) anlamlı olduğu bulunmuştur.

Analiz sonucunda üç dolaylı etki ortaya çıkmaktadır. İlk dolaylı etki, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon aracılığıyla anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançları etkilediği yoldur (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları→depresyon→anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar), [$a_1b_1=(.80*.36)=.29$]. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri

bulunmadığı için birinci dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (CI [.015; .678]). İkinci dolaylı etki olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ruminasyon aracılığıyla anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançları etkilediği yoldur (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları→ruminasyon→anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar), $[a_2b_2=(.16*.00)=-.00]$. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunduğu için ikinci dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı değildir (CI [-.068; .061]). Bu bulgular ile olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arttıkça depresyonun arttığı ve ruminasyondan bağımsız olarak bu durumun anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Üçüncü dolaylı etki, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon ve ruminasyon sıralı aracılığıyla anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar üzerindeki dolaylı etkisidir (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları→depresyon→ruminasyon→anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar), $[a_1a_3b_2=(.80*1.27*.00)=-.00]$. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunduğu için üçüncü dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (CI [-.072; .064]). Sonuç olarak, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyonun aracılık etkisi bulunmaktadır.

Tablo 12. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Anne-Ergen İlişkisi

Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Etkisi

Etki	Bootstrap ^a Katsayısı	Standart Hata	t	p	Alt Limit ^b	Üst Limit ^b
Toplam Etki	.85	.32	2.658	.009	.219	1.482
Doğrudan Etki	.56	.31	1.816	.071	-.048	1.167
Dolaylı Etki (X-M1-Y)	.29	.17			.015	.678

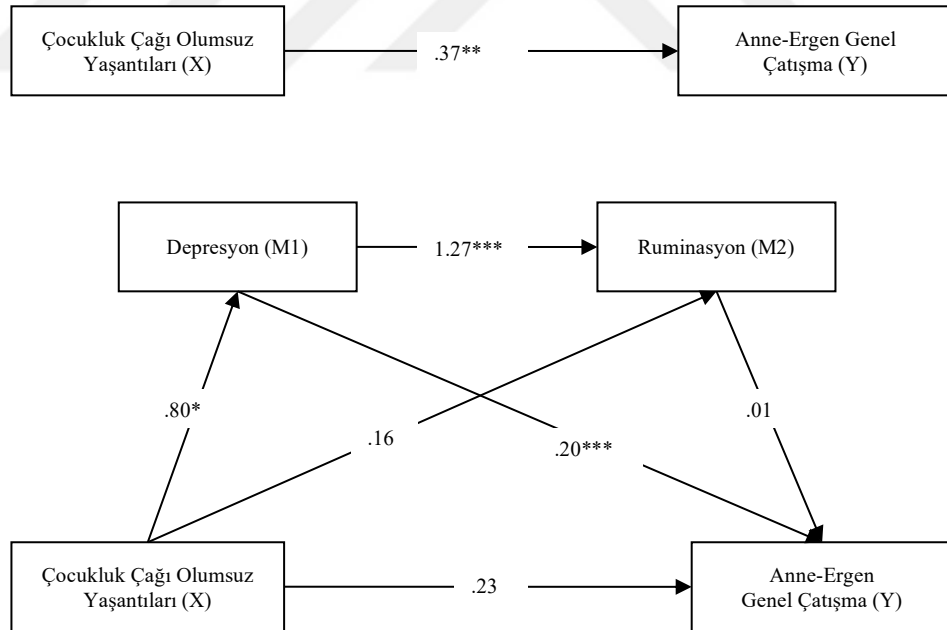
Dolaylı Etki (X-M2-Y)	.00	.03	-.068	.061
Dolaylı Etki (X-M1-M2-Y)	.00	.03	-.072	.064

Not: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; (X) Bağımsız değişken Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları; (M1) 1. Aracı Değişken Depresyon; (M2) 2. Aracı Değişken Ruminatif Düşünce Biçimi; (Y) Sonuç Değişkeni Anne-ergen genel çatışma ve bilişler/inançlar

3.6.2. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile 1. alt boyut olan anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi.

İkinci aşamada, bağımsız değişken olumsuz çocukluk çağı yaşantıları (X) ile bağımlı değişken anne-ergen genel çatışma (Y) arasındaki ilişkide depresyon (M1) ve ruminasyonun (M2) aracılık etkisi Şekil 2’de verilen kavramsal model aracılığıyla sınanmıştır.

Şekil 2. Çalışmanın Kavramsal Modeli ve Sıralı Aracılık Analizi (Hayes, Model 6)

Not: Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyon ve ruminatif düşünce biçiminin sıralı aracılıklarına dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun aracılık etkisine ilişkin aracı değişken analizi (Hayes, Model 6) bulguları Tablo 13'te verilmiştir.

Yürütülen Sıralı Aracılık Analizi sonucunda, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon üzerinde düşük etki düzeyinde ($r^2=.040$; Cohen $f^2=.04$) anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur (a_1 yolu; $\beta=.200$; $SE=.306$; $t=2.608$; $p=.010$; %95 CI [.194; 1.404]). Ancak ikinci aracı değişken olan ruminasyon için bakıldığında, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ruminasyon üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür (a_2 yolu; $\beta=.013$; $SE=.893$; $t=.180$; $p=.857$; %95 CI [-1.602; 1.924]). İlk aracı değişken depresyonun ikinci aracı değişken ruminasyon üzerindeki etkisinin orta etki düzeyinde ($r^2=.175$; Cohen $f^2=.21$) anlamlı olduğu belirlenmiştir (a_3 yolu; $\beta=1.276$; $SE=.223$; $t=5.725$; $p=.000$; %95 CI [.836; 1.716]). Depresyon ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkiye bakıldığında, depresyonun anne-ergen genel çatışma üzerindeki etkisinin orta etki büyüklüğünde ($r^2=.171$; Cohen $f^2=.21$) anlamlı olduğu bulunmuştur (b_1 yolu; $\beta=.404$; $SE=.039$; $t=5.049$; $p=.000$; %95 CI [.119; .272]). Ruminasyon ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkiye bakıldığında, ruminasyonun anne-ergen genel çatışma üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür (b_2 yolu; $\beta=-.093$; $SE=.012$; $t=-1.179$; $p=.240$; %95 CI [-.039; .010]).

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen genel çatışma üzerindeki toplam etkisinin anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir (c yolu; $\beta=.369$; $SE=.148$; $t=2.483$; $p=.014$; %95 CI [.075; .662]). Bu ilişkiye aracılık edeceği düşünülen depresyon ve ruminasyon değişkenleri analize eklendiğinde, olumsuz çocukluk çağı yaşantıların anne-ergen genel çatışma üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (c' yolu; $\beta=.230$; $SE=.141$; $t=1.626$; $p=.106$; %95 CI [-.049; .509]).

Analiz sonucunda, ruminasyonun aracılık etkisinin anlamlı olmadığı ancak depresyonun aracılık etkisinin orta etki büyüklüğünde ($r^2=.171$; Cohen $f^2=.21$) anlamlı olduğu bulunmuştur.

Analiz sonucunda üç dolaylı etki ortaya çıkmaktadır. İlk dolaylı etki, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon aracılığıyla anne-ergen genel çatışmayı etkilediği yoldur (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları $\rightarrow$ depresyon $\rightarrow$ anne-ergen genel çatışma), [$a_1b_1=(.80*.20)=.16$]. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunmadığı için birinci dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (CI [.010; .336]). İkinci dolaylı etki olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ruminasyon aracılığıyla anne-ergen genel çatışmayı etkilediği yoldur (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları $\rightarrow$ ruminasyon $\rightarrow$ anne-ergen genel çatışma), [$a_2b_2=(.16*.01)=.00$]. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunduğu için ikinci dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı değildir (CI [-.051; .032]). Bu bulgular ile olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arttıkça depresyonun arttığı ve ruminasyondan bağımsız olarak bu durumun anne-ergen genel çatışma ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Üçüncü dolaylı etki, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon ve ruminasyon sıralı aracılığıyla anne-ergen genel çatışma üzerindeki dolaylı etkisidir (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları $\rightarrow$ depresyon $\rightarrow$ ruminasyon $\rightarrow$ anne-ergen genel çatışma), [$a_1a_3b_2=(.80*1.27*.01)=.01$]. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunduğu için üçüncü dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (CI [-.057; .013]).

Sonuç olarak, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyonun aracılık etkisi bulunmaktadır.

Tablo 13. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ve Anne-Ergen Genel Çatışma Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Etkisi

Etki	Bootstrap ^a Katsayısı	Standart Hata	t	p	Alt Limit ^b	Üst Limit ^b
Toplam Etki	.37	.15	2.483	.014	.075	.662
Doğrudan Etki	.23	.14	1.626	.106	-.049	.509
Dolaylı Etki (X-M1-Y)	.15	.08			.010	.336
Dolaylı Etki (X-M2-Y)	-.00	.02			-.051	.032
Dolaylı Etki (X-M1-M2-Y)	-.02	.02			-.057	.013

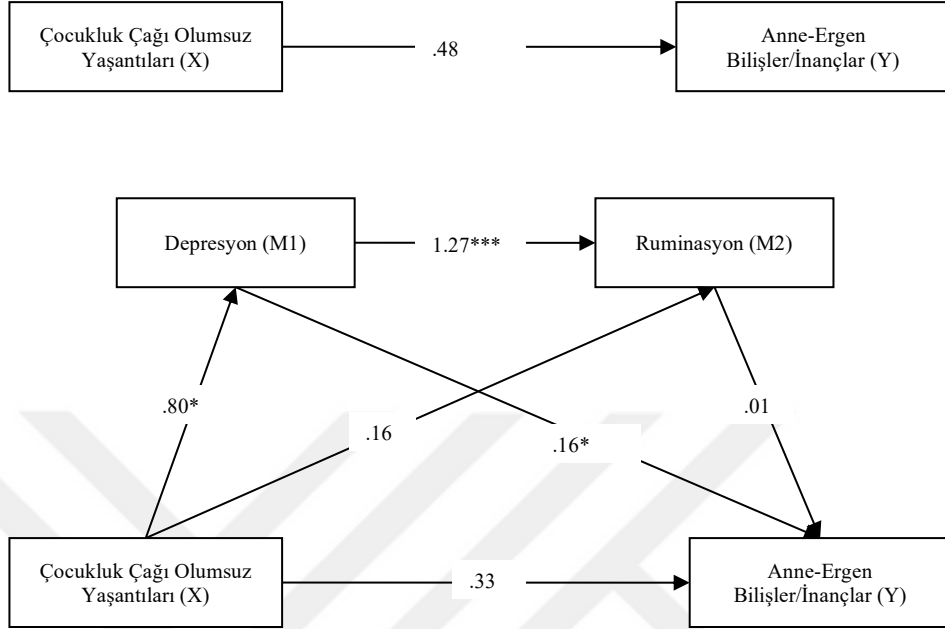
Not: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; (X) Bağımsız değişken Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları; (M1) 1. Aracı Değişken Depresyon; (M2) 2. Aracı Değişken Ruminatif Düşünce Biçimi; (Y) Sonuç Değişkeni Anne-Ergen Çatışma

3.6.3. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile 2. alt boyut olan anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi.

Son aşamada ise bağımsız değişken olumsuz çocukluk çağı yaşantıları (X) ile bağımlı değişken annelerin ergenler hakkındaki bilişleri (Y) arasındaki ilişkide depresyon (M1) ve ruminasyonun (M2) aracılık etkisi Şekil 3'te verilen kavramsal model aracılığıyla sınanmıştır.

Şekil 3. Çalışmanın Kavramsal Modeli ve Sıralı Aracılık Analizi (Hayes,

Model 6)

*Not: Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminatif düşünce biçiminin sıralı aracılıklarına dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$*

Yürütülen Sıralı Aracılık Analizi sonucunda, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon üzerinde düşük etki düzeyinde ($r^2=.040$; Cohen $f^2=.04$) anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur (a_1 yolu; $\beta=.200$; $SE=.306$; $t=2.608$; $p=.010$; %95 CI [.194; 1.404]). Ancak ikinci aracı değişken olan ruminasyon için bakıldığında, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ruminasyon üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür (a_2 yolu; $\beta=.013$; $SE=.893$; $t=.180$; $p=.857$; %95 CI [-1.602; 1.924]). İlk aracı değişken depresyonun ikinci aracı değişken ruminasyon üzerindeki etkisinin orta etki düzeyinde ($r^2=.175$; Cohen $f^2=.21$) anlamlı olduğu belirlenmiştir (a_3 yolu; $\beta=1.276$; $SE=.223$; $t=5.725$; $p=.000$; %95 CI [.836; 1.716]). Depresyon ile anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, depresyonun anne-ergen

bilişler/inançlar üzerindeki etkisinin düşük etki düzeyinde ($r^2=.079$; Cohen $f^2=.09$) anlamlı olduğu bulunmuştur (b_1 yolu; $\beta=.213$; $SE=.067$; $t=2.524$; $p=.013$; %95 CI [.037; .301]). Ruminasyon ile anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, ruminasyonun anne-ergen bilişler/inançlar üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür (b_2 yolu; $\beta=.057$; $SE=.021$; $t=.682$; $p=.496$; %95 CI [-.028; .057]).

Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen bilişler/inançlar üzerindeki toplam etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir (c yolu; $\beta=.482$; $SE=.246$; $t=1.961$; $p=.052$; %95 CI [-.003; .967]). Bu ilişkiye aracılık edeceği düşünülen depresyon ve ruminasyon değişkenleri analize eklendiğinde, olumsuz çocukluk çağı yaşantıların anne-ergen bilişler/inançlar üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (c' yolu; $\beta=.329$; $SE=.245$; $t=1.344$; $p=.181$; %95 CI [-.154; .813]). Analiz sonucunda, ruminasyonun aracılık etkisinin anlamlı olmadığı ancak depresyonun aracılık etkisinin düşük etki büyüklüğünde ($r^2=.079$; Cohen $f^2=.09$) anlamlı olduğu bulunmuştur.

Analiz sonucunda üç dolaylı etki ortaya çıkmaktadır. İlk dolaylı etki, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon aracılığıyla anne-ergen bilişler/inançları etkilediği yoldur (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları $\rightarrow$ depresyon $\rightarrow$ anne-ergen bilişler/inançlar), [$a_1b_1=(.80*.16)=.13$]. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunduğu için birinci dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (CI [-.010; .362]). İkinci dolaylı etki olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ruminasyon aracılığıyla anne-ergen bilişler/inançları etkilediği yoldur (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları $\rightarrow$ ruminasyon $\rightarrow$ anne-ergen bilişler/inançlar), [$a_2b_2=(.16*.01)=.00$]. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri

bulunduğu için ikinci dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı değildir (CI [-.055; .063]). Üçüncü dolaylı etki, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresyon ve ruminasyon sıralı aracılığıyla anne-ergen bilişler/inançlar üzerindeki dolaylı etkisidir (olumsuz çocukluk çağı yaşantıları → depresyon → ruminasyon → anne-ergen bilişler/inançlar), $[a_1a_3b_2=(.80*1.27*.01)=.01]$. Bu dolaylı etkinin bootstrap güven aralığı içinde sıfır değeri bulunduğundan üçüncü dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (CI [-.036; .074]).

Sonuç olarak, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyon ve ruminasyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 14. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları ile Anne-Ergen Bilişler/İnançlar Arasındaki İlişkide Depresyon ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Etkisi

Etki	Bootstrap ^a Katsayısı	Standart Hata	t	p	Alt Limit ^b	Üst Limit ^b
Toplam Etki	.48	.25	1.961	.052	-.003	.967
Doğrudan Etki	.33	.24	1.344	.181	-.154	.813
Dolaylı Etki (X-M1-Y)	.14	.10			-.010	.362
Dolaylı Etki (X-M2-Y)	-.00	.03			-.055	.063
Dolaylı Etki (X-M1-M2-Y)	-.01	.03			-.036	.074

*Not: *p<.05; **p<.01; ***p<.001; (X) Bağımsız değişken Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları; (M1) 1. Aracı Değişken Depresyon; (M2) 2. Aracı Değişken Ruminatif Düşünce Biçimi; (Y) Sonuç Değişkeni Anne-ergen genel bilişler/inançlar*

3.7. Bulguların Özeti

1. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide depresyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur.

2. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide ruminasyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

3. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri toplam puanı arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

4. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur.

5. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide ruminasyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

6. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

7. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen genel çatışma arasındaki ilişkide depresyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

8. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyonun aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

9. Araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile anne-ergen bilişler/inançlar arasındaki ilişkide depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, ergenlik çağında çocuğu olan annelerin maruz kaldıkları olumsuz çocukluk çağı yaşantıların çocuklarıyla olan ilişkileri üzerindeki etkisinde depresyon ve ruminasyonun sıralı aracı rollerini incelemektir.

Bu bölümde çalışmadan edinilen bulgular belirtilen sırada literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

4.1. Katılımcıların Ergenlik Çağındaki Çocukları ile İlişkilerinde Sosyodemografik İlişkili Özelliklerinin Tartışılması

Araştırmada katılımcılar 34 ile 59 yaş aralığında evli ve 11-20 yaş aralığında ergenlik döneminde çocuğu olan annelerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin yaşlarının, eğitim düzeylerinin, sahip oldukları çocuk sayısının, çocuklarının cinsiyetlerinin ve yaşlarının; anne-ergen ilişkisi, anne-ergen çatışması ve annelerin ergenlere dair abartılı inançları üzerinde bir farklılaşmaya neden olup olmadığı incelenmiştir.

Bulgular, anne-ergen çatışmasının, annelerin ergenlere dair abartılı inançlarının ve anne-ergen ilişkisinin çocukların cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermektedir. Bu bulgu literatür ile tutarlıdır. Bi ve ark. (2018), 13-18 yaş arasındaki kız ve erkek ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarını ve ebeveyn-ergen ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmada, ebeveyn-ergen ilişkisinin ergenin cinsiyeti ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Araştırmacılar bu durumu, ebeveynlerin tutumlarının çocuklarının cinsiyetlerine bağlı olarak değişmemesi ile açıklamışlardır. Ebeveyn tutumlarında görülen bu sabitlik ise tek çocuklu ailelerin sıklaşmaya başladığı kültürlerde, anne ve baba davranışlarının çocukların cinsiyetine

göre daha az değişim göstermesi ile ilişkilendirilmiştir. Sahip olunan çocuk sayısında düşüşün 1970’li yıllardan beri görüldüğü ülkemizde (TÜİK, 2022), ebeveyn tutumlarının ve dolaylı olarak ebeveyn-ergen ilişkisinin bu düşüşten etkilenmiş olabildiği düşünülmektedir.

Araştırmada, anne-ergen çatışması, annelerin ergenlere dair abartılı inançları ve anne-ergen ilişkisi annelerin yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Elde edilen bulgu, annelerin ergenlik dönemindeki çocuklarıyla ilişkileri ile annelerin yaşlarının anlamı bir ilişkisi olmadığı anlamına gelmektedir. Bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermektedir. Dekovic, Noom ve Meeus (1997) annelerin 12-18 yaş aralığındaki ergen çocukları ile yaşadıkları çatışmalarda annelerin ve ergenlerin yaşlarının rolünü incelemişlerdir. Araştırmada anne-ergen çatışması, annelerin ergenlerden beklentileri üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgular, ergenlerden yaşlarına uygun olmayan beklentileri olan annelerin, ergenler ile daha sık çatışma yaşadıklarını göstermiştir. Anne-ergen arasında yaşanan ve annelerin beklentilerinin sonucu olan çatışmalarda annelerin yaşlarının ise ergenlerin yaşlarının aksine önemli bir etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir.

Araştırmada, anne-ergen çatışması, annelerin ergenlere dair abartılı inançları ve anne-ergen ilişkisi, annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Elde edilen bu bulgu, annenin sahip olduğu çocuk sayısının, çocukları ile ilişkisi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir. Bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde, çocuk sayısının aile ilişkileri üzerinde bir farklılık yaratabileceği; ancak bu farklılığın çocuklar tarafından deneyimlendiği görülmektedir (Nye, 1952). Saygı (2011) ise, Türk toplumunda ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısının ebeveyn-çocuk ilişki yakınlığı

ve ebeveyn-çocuk çatışması ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmada, ebeveyn-çocuk ilişki yakınlığının çocuk sayısı ile ilişkili olduğu ancak ebeveyn-çocuk çatışmasının çocuk sayısı ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra Nye (1952), 12-17 yaş aralığında en az bir çocuğu olan ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalarda sosyodemografik faktörlerin rollerini araştırmıştır. Araştırmacı çocukların ergenlik döneminde bir ve iki çocuklu ailelerin ikiden daha fazla çocuklu ailelere göre daha az problem yaşadıklarını belirtmektedir. Mevcut araştırmada bir ve iki çocuklu ailelerin çoğunlukta olmasının, anlamlı bir farkın bulunamaması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, annelerin ergenlik dönemindeki çocuklarının yaşlarının artmasıyla anne-ergen çatışmasının azaldığı gözlenmiştir. Bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermektedir. Laursen, Coy ve Collins (2017), ergenliğin erken, orta ve geç dönemlerinde ebeveyn ve ergen arasında yaşanan çatışmaları incelemişlerdir. Araştırmada, ebeveyn ve ergen arasında yaşanan çatışmaların ergenin yaşına göre sıklık ve şiddet açısından değişiklik gösterdiği dikkati çekmiştir. Erken ergenlik döneminden geç ergenlik dönemine kadar olan süreçte, yaşın artmasıyla beraber ebeveyn ve ergen arasında görülen çatışma sıklığı düşerken; ergenliğin orta döneminden geç dönemine geçişte çatışmaların şiddetinin azaldığı görülmüştür. Benzer bulgulara rastlanan araştırmalarda bu durumun çeşitli sebepleri olduğu öne sürülmüştür. Steinberg (1990) 15-17 yaş aralığındaki ergenlerin ebeveynleri ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini incelemiştir. Bulgular, ergenlerin yaşlarının ilerlemesi ile ebeveynleriyle daha az çatışma yaşadıklarını göstermiştir. Araştırmacılar, bu bulguyu ergenlerin yaşlarının ilerlemesiyle arkadaşları ile daha fazla paylaşımda bulunarak duygusal olarak ebeveynlerinden ayrışıyor olmaları ile ve ergenlerin

olgunlaştıkça ebeveynleri ile daha yakın ilişkiler kurabilmeleri ile açıklamışlardır. Benzer bir araştırmada Newman (1989), 11- 17 yaş aralığındaki ergenler ile ebeveynleri arasında görülen çatışmaları incelemiştir. Araştırmada, ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocukları ile yaşadıkları çatışmaların çocukların yaşça olgunlaşmaları ile beraber azaldığı görülmüştür. Bu bulgu, ebeveynlerin çocukları hakkındaki beklentilerinin değişmesi ilişkilendirmiştir. Newman'a (1989) göre ebeveynler, çocuklarının yaşları arttıkça bağımsız kararlar alabilmelerini beklemekte, ergenler ise büyüdükçe ebeveynlerinin fikirlerinden bağımsız olarak kendi arkadaşlarını seçme eğilimde olmaktadır. Bu sebeple ebeveynlerin beklentileri, ergenlerin tutum ve davranışları ile uyumlu olmakta ve bu durum çatışmanın azalmasında rol oynayabilmektedir.

Araştırmada yer alan “Mahvedilme” inancı, annelerin ergenlere dair abartılı inançlarından birisidir. Mahvedilme inancı, annelerin ergenlik dönemindeki çocukların yaptıkları hatalar ile hayatlarını mahvedeceklerine yönelik abartılı inançlarını kapsamaktadır. Araştırmada ergenlerin yaşlarının artmasıyla beraber, annelerin mahvedilme ile ilgili abartılı inançlarının azaldığı görülmektedir. Elde edilen bulgu, ergenlerin yaşlarının artmasıyla, annelerin ergenlik çağındaki çocuklarının yaptıkları hataları daha gerçekçi bir şekilde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir. Bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermiştir. Mahvedilme inancında görülen felaket senaryolarının içeriğindeki tehlike oluşturacak riskli davranışların, anneler tarafından ergenliğin erken dönemlerinde deneyimlenebilecek olma ihtimali daha yüksek olarak değerlendirilmiştir. Örneğin anneler, yaşça küçük ergenlerin madde kullanımı olasılığını daha yüksek olarak değerlendirebilmekte, bu durumu önlemek amacıyla ise çocuklarına kurallar koyabilmektedirler (Furstenberg, 2000). Bu gibi durumlar

karşısında otokratik davranışlar sergileyen anneler ile ergenler arasında ise çatışmaların daha sık yaşandığı düşünülmektedir (Newman, 1989).

Araştırmada, ergenlik dönemindeki çocuğun yaşı arttıkça daha olumlu bir anne-ergen ilişkisi olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgu, literatür ile tutarlıdır. Deković ve ark. (1997), 12-18 yaş aralığında en az bir çocuğu olan ebeveynlerin, ergenlik dönemindeki çocuklarından beklentilerini ve ebeveyn-ergen çatışması arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bulgular, ergenliğin erken dönemlerinde ebeveynlerin çocuklarının kapasitelerinden daha üst beklentilere sahip olabildiklerini göstermektedir. Ebeveynlerin gerçekdışı beklentileri ise ergenler tarafından karşılanamamakta, bunun sonucunda ebeveynler ergen çocukları ile çatışma yaşamaktadırlar. Ergenlik çağının ilerleyen dönemlerinde ise ebeveynler, çocuklarının kapasitelerini gözlemleme fırsatı bulmalarıyla beraber daha gerçekçi beklentiler içinde olmaya başlamaktadırlar. Bu durumun bir sonucu olarak geç ergenlik döneminde, ebeveynlerin gerçekçi olmayan beklentileri sonucu yaşanan ebeveyn-ergen çatışmaları ortadan kalkmaktadır ve daha olumlu bir ebeveyn-ergen ilişkisi görülmektedir.

Araştırmada, eğitim düzeyleri “lise ve altı” annelerin ergenlere dair abartılı inançlarının, “lisansüstü” eğitim düzeyine sahip annelere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Buna ek olarak çalışmada, annelerin ergenlere dair abartılı inançlarından biri olan “itaat” inancı incelenmiştir. İtaat inancı, annelerin ergenlik çağındaki çocukların annelerine koşulsuz itaat etmeleri gerektiğine yönelik abartılı inançlarını kapsamaktadır. Araştırmada annelerin eğitim düzeyinin artmasıyla beraber itaat inancının azaldığı görülmektedir. Bu bilgi, literatür ile tutarlıdır. Cicognani ve Zani (1998), 13, 15 ve 17 yaşlarda çocukları olan farklı eğitim düzeylerine sahip annelerin eğitim düzeylerinin ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini incelemişlerdir.

Bulgular eğitim seviyelerinin artmasıyla beraber, ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri tutum ve davranışların gerekçelerini açıklamaya daha meyilli olduklarını göstermiştir. Dolayısıyla eğitim seviyesinin artması ile beraber annelerin koşulsuz itaat beklentilerinin aksine, çocuklarına karşı daha açıklayıcı, anlayışlı ve esnek oldukları düşünülmüştür.

4.2. Anne – Ergen İlişkisi, Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantıları, Ruminasyon ve Depresyona Dair Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Araştırmada, anne-ergen ilişkisi, anne-ergen çatışması, annelerin ergenlere dair abartılı inançları, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek toplam puanı, Beck Depresyon Envanteri toplam puanı ve Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlk olarak, annelerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek toplam puanının artmasıyla beraber Beck Depresyon Envanteri toplam puanının arttığını göstermiştir. Bu bulgu, annelerin çocukluk çağında maruz kaldıkları olumsuz yaşantıların artması ile depresyon düzeyinin arttığına işaret etmektedir. Elde edilen bulgu, literatür ile tutarlılık göstermiştir. Chapman ve ark. (2004), “ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri’nin ve Kaiser Permane”nin Sağlık Değerlendirme Merkezi’nin (HAC) yürüttüğü bir çalışmaya katılan katılımcıların bulunduğu araştırmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kişinin yetişkinlik yaşamında depresif bozukluk geliştirmesi ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, bireylerin olumsuz yaşantılarının sayısı arttıkça, yetişkinlik yaşamlarında depresif bozukluk geliştirme ihtimallerinin de arttığını göstermiştir.

Benzer bir çalışmada Giano ve ark. (2021), 18-65 yaş aralığındaki kişilerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının depresif bozukluklarla ilişkisini araştırmışlardır.

Bulgular, özellikle çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan kişilerin ve aile içinde ruhsal bozukluğa sahip olan bir yetişkinle büyüyen kişilerin yetişkinlik çağlarında depresif bozukluklar geliştirdiğini göstermiştir. Anda ve ark. (2006) ise, dört veya daha fazla sayıda olumsuz çocukluk çağı yaşantısına sahip olan kadın ve erkeklerde olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, psikopatoloji oluşumu üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Bulgular, olumsuz yaşantılara sahip olmayan kişilerde, olan kişilere göre depresif belirtiler görülme olasılığının 3 kat daha fazla olduğunu göstermiştir.

Araştırmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek toplam puanı ile anne-ergen çatışması arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar ölçek puanı arttıkça anne-ergen çatışmasının arttığına işaret etmektedir. Elde edilen bulgu, çocukluk çağı olumsuz yaşantıların artmasıyla beraber annelerin ergenlik dönemindeki çocukları ile yaşadıkları çatışmaların da arttığı anlamını taşımaktadır. Bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermektedir. Guss ve ark. (2018), çocukları 0-6 yaş aralığında olan ebeveynlerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının bilişsel faaliyetleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, yetişkinlik çağında bellek ve dikkat gibi bilişsel faaliyetleri kapsayan mekanizmaların kontrol edilmesinde problemlere yol açtığını göstermiştir. Bu mekanizmaların kontrol edilememesi ise ebeveynlerin stres seviyelerini artırarak çocukları ile ilişkilerinde çatışmalar yaşamalarına zemin hazırlayabilmektedir.

Araştırmada yer alan “Mükemmeliyetçi” inanç, annelerin ergenlere dair abartılı inançlarından birisidir. Mükemmeliyetçi inanç, annelerin ergenlik çağındaki çocukların kusursuz olmaları gerektiğine yönelik abartılı inançlarını kapsamaktadır. Araştırmada çocukluklarında daha fazla olumsuz yaşam deneyimlerine maruz kalan

annelerin, ergenlik dönemindeki çocuklarının kusursuz olmaları gerektiğine dair mükemmeliyetçi inançlara daha fazla sahip oldukları görülmektedir. Bu bulgu, literatür ile tutarlıdır. Chen (2019), 18-46 yaş aralığındaki bireylerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının mükemmeliyetçilik ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmacı, özellikle çocukluk çağında fiziksel, psikolojik veya cinsel istismara maruz kalmış kişilerin ve gerçek dışı beklentilere sahip kontrolcü ebeveynler ile yetişmiş bireylerin, yaşadıkları olumsuzluklar sonucu yetişkinliklerinde mükemmeliyetçilik geliştirebildiklerinden bahsetmiştir. Kermanian, Golshani, Baghdasarians ve Jomhari (2021) ise 20-45 yaş aralığındaki bireylerde görülen mükemmeliyetçilik ve olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arasındaki ilişkiyi iki yönlü bir şekilde araştırmışlardır. Bulgular, mükemmeliyetçilik geliştirmiş kişilerin yaşadıkları olumsuz olaylara karşı daha fazla kontrol kaybı hissederek daha negatif tepkiler verdiğini göstermiştir. Dolayısıyla, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları arttıkça mükemmeliyetçiliğin arttığı; mükemmeliyetçiliğin artması ile de olumsuz çocukluk yaşantılarının kişi üzerindeki etkilerinin artmış olduğu düşünülmüştür.

Araştırmada yer alan “Kendini suçlama” inancı, annelerin ergenlere dair abartılı inançlarından birisidir. Kendini suçlama ile ilgili abartılı inançlar annelerin, ergenlik dönemindeki çocukların yaptıkları hataların annelerinin suçu olduğuna yönelik gerçekdışı inançlarını kapsamaktadır. Bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış olan annelerin, ergenlik dönemindeki çocuklarının hataları için kendilerini suçladığını göstermektedir. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir. Morrison, Williams ve Fox (2022), 19-39 yaş aralığındaki bireylerin kendini suçlama davranışlarının, çocukluk çağlarında maruz kaldıkları ebeveyn tutumları ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak

yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Bulgular, baskıcı tutumları veya öngörülemez, tutarsız davranışları olan ebeveynler ile büyüyen kişilerin çocukluk çağlarında, ebeveynlerinin sergiledikleri bu tutarsız davranışları anlamlandıramadıklarını göstermektedir. Ayrıca çocuklar, ebeveynlerinin tutarsızlıklarını kendilerini suçlayarak anlamlandırmaktadırlar ve yetişkinlik yaşamlarında da başkalarının tutumlarından dolayı kendilerini suçlamaya devam edebilmektedirler. Tutarsız ebeveyn davranışlarının yanı sıra Tanzer, Salaminios, Morosan, Campbell ve Debbané (2020) 12-19 yaş aralığındaki çocukların maruz kaldıkları psikolojik ve fiziksel ihmalin psikolojik etkilerini araştırmışlardır. Bulgular, ebeveynlerinin ihmali sonucunda kendilerini sosyal destekten mahrum hisseden çocukların, bu duygularının sorumlusu olarak çevrelerinde suçlayacak kimse bulamadıkları için kendilerini suçladıklarını göstermiştir.

Araştırmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek puanı arttıkça daha olumsuz bir anne-ergen ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgu, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış annelerin, ergenlik dönemindeki çocuklar ile daha fazla çatışma içinde oldukları ve çocukları hakkında daha fazla abartılı inançlara sahip oldukları anlamını taşımaktadır. Elde edilen bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermektedir. Simons ve ark. (1991), 13 yaşında çocuğu olan anne ve babaların olumsuz çocukluk çağı yaşantılarını çocuklarına nasıl aktardıklarını araştırmışlardır. Bulgular, kendi çocukluklarında olumsuz ebeveyn tutumuna maruz kalan anne-babaların, bu ebeveynlerinin tutumlarını içselleştirerek kendilerine örnek alabildiklerini göstermiştir. Pasalich ve ark. (2016) ise, 11-20 yaş aralığında çocuğu olan annelerin çocukluklarında maruz kaldıkları olumsuz ebeveyn tutumlarının kendi ebeveyn davranışları ile ilişkisini incelemiştir. Bulgular, ebeveynlerin çocukluk

çağlarında gözlemledikleri bazı olumsuz tutumların sağlıklı ve kabul edilebilir olduğuna dair hatalı inançlar geliştirebildiklerini göstermiştir. İşlevsiz tutumların kabul edilebilir görülmesinin ise ebeveynlerin, çocuklarına karşı daha düşmanca tavırlar geliştirmesine yol açtığı ve bu durumun ebeveyn-çocuk ilişkisi olumsuz anlamda etkilediği görülmüştür.

Çalışmada, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçek puanı arttıkça daha olumsuz bir anne-ergen ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgu, annelerin ruminasyonlarının artmasıyla beraber çocukları ile daha fazla çatışma yaşadıklarına ve ergenler hakkında daha fazla abartılı inançları olduğuna; dolayısıyla çocuklarıyla daha olumsuz bir ilişkileri oluştuğuna işaret etmektedir. Edinilen bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermektedir. Dunning, Birk, Olin ve Alloy (2021), 12-16 yaş aralığındaki ergenlerin ve annelerinin katılımcı olduğu çalışmada, ruminasyonun ebeveyn tutumları aracılığıyla nesilden nesile aktarılmasını araştırmışlardır. Bulgular, ruminasyon yatkınlığının daha fazla görüldüğü annelerin, ergenlik dönemindeki çocuklarına karşı uyguladıkları işlevsel olmayan psikolojik kontrol davranışlarının daha fazla olduğunu ve çocukları ile iletişimlerinde daha az duygu yansıttıklarını göstermiştir. Dolayısıyla ruminasyon, anne-bebek ilişkisinde olduğu gibi anne-ergen ilişkisini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bununla beraber ruminasyonun, annelerin çocukları ile yaşayabilecekleri sorunlara karşı problem çözme becerileri geliştirmeleri ile de ilişkili olabildiği görülmüştür. Ruminasyonların, ergenlik dönemindeki çocukları ile çatışmalara yol açan problemleri çözüme ulaştırmak konusunda anneleri olumsuz etkileyebildiği düşünülmüştür (O'Mahen ve ark., 2015).

Araştırmada, aracı değişkenler olarak belirlenen depresyon ve ruminasyon arasındaki ilişki incelenmiş, Beck Depresyon Envanteri toplam puanının attıkça

Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanının arttığı görülmüştür. Elde edilen bulgu, depresyonun artması ile beraber ruminasyonun da arttığına işaret etmiştir. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir. Nolen-Hoeksema (1998), depresyon semptomlarında artış görülen bireylerin daha fazla ruminasyon yaptığından bahsetmiştir. Araştırmacı bu durumu, kişinin ruminasyon sayesinde depresif ruh haline ve yaşadıkları zorluklara karşı bir içgörü oluşturduğuna inanması ile açıklamaktadır. Kazanılan içgörü ile beraber kişi depresif semptomlarını çözümlemeye çalışmaktadır. Bu bulguya paralel olarak, Nolen-Hoeksema ve ark. (2007) 11-15 yaş aralığında çocuğu olan annelerin beş yıl boyunca depresyon ve ruminasyon düzeylerini incelemişlerdir. Bulgular, depresyonun ruminasyon artışına yol açabildiğini gözlemlemişlerdir. Bunun yanı sıra depresyonla beraber artan ruminasyonun, depresyonun sürdürülmesinde ve şiddetinde artışa yol açabileceğini, artan depresyon seviyesinin ise tekrar ruminasyonu arttırabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırmadan elde edinilen bulgular, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçek toplam puanının artması ile beraber annelerin ergenlere dair abartılı inançlarının da arttığını göstermiştir. Bu bulgu, ruminasyon yapma yatkınlığı daha fazla olan annelerde, ergenlik çağındaki çocuklar hakkında daha fazla düşünce hatalarının görülebildiği anlamına gelmektedir. Edinilen bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermiştir. Szasz (2011), ruminasyonları saplantılı düşünme ve derin düşünme olarak iki kategoriye ayırmış olup bu iki kategorinin de irrasyonel düşünceler ile paralellik gösterdiğini belirtmiştir. Morrow ve Nolen-Hoeksema (1991) da ruminasyon gibi uyum bozucu düşüncelerin, işlevsel olmayan düşünce ve inançların üzerinde etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak Ciesla ve Roberts (2007), depresif belirtilerinin görüldüğü kişilerde ruminasyonun olumsuz bilişler ve depresif duygu durumu üzerindeki etkisini

incelemişlerdir. Bulgular, ruminasyonun işlevsel olmayan inançları yaratmadığına, ancak bu inançların kişi üzerindeki etkisini arttırdığına işaret etmektedir

Çalışmada, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçek toplam puanının artmasıyla annelerin ergenlere dair abartılı inançlarından biri olan, annelerin ergenlik dönemindeki çocukların kusursuz olmaları gerektiğine dair “mükemmeliyetçi” inançlarının da arttığı görülmüştür. Elde edilen bulgu, ruminasyon yapma yatkınlığının daha fazla olduğu annelerde, ergenlik dönemindeki çocukların kusursuz olmaları gerektiğine dair inanışların da daha fazla görüldüğü anlamını taşımaktadır. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir. Randles, Flett, Nash, McGregor ve Hewitt (2010), psikoloji bölümü öğrencilerinde görülen ruminasyonun mükemmeliyetçilik ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, eleştiriye ve tehlikeye karşı hassasiyetleri bulunan mükemmeliyetçi kişilerin ruminasyon yapma sıklığının yüksek olabildiğini göstermiştir. Olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının görüldüğü bireylerde bu hassasiyetin fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ruminasyonun ve mükemmeliyetçiliğin ilişkili olduğu düşünülmüştür (Miller ve ark., 2011). Burns ve Fedewa (2005) da, psikoloji bölümü birinci sınıf öğrencilerinin katılımcı olduğu araştırmada, öğrencilerin bilişsel tarzlarını, ruminasyon yatkınlıklarını ve mükemmeliyetçiliklerini araştırmışlardır. Araştırmada, mükemmeliyetçilik olumlu ve olumsuz özelliklerine göre ayrılmıştır. Bulgular, mükemmeliyetçiliğin olumsuz yönlerinin artması ile beraber ruminasyonların kişi tarafından daha fazla sıklıkta bir baş etme biçimi olarak kullanıldığını göstermiştir.

Araştırmada, Beck Depresyon Envanteri toplam puanının arttıkça daha olumsuz bir anne-ergen ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgu, depresyon belirtilerinin artmasıyla beraber annelerin ergenlik dönemindeki çocuklar hakkında daha fazla

abartılı inançlara sahip oldukları ve bunun bir sonucu olarak ergenlerle daha fazla çatışma yaşadıkları anlamına gelmektedir. Elde edilen bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermiştir. Annelerde görülen depresyon, ergenlik gibi çocuklarının tutumlarında değişimlerin görülebildiği bir dönemde, ergenlerin bazı problemleri davranışlar sergilemelerinde rol oynamıştır. Ergenlerin tutumlarındaki bu olumsuz değişimlerin ise, depresif annelerin ergenler ile ilişkileri hakkındaki algılarını negatif bir şekilde etkilediği görülmüştür (McWey, Claridge, Wojciak ve Klein, 2015). Annelerin ergenlik dönemindeki çocukları ile ilişkileri hakkında olumsuz düşünce ve inançlarının olmasının ise, çocukları ile ilişkilerini olumsuz etkileyerek problemler yaşanmasına yol açabildiği, bu durumda anne-ergen ilişkisinin etkilenebildiği düşünülmüştür.

Araştırmada, Beck Depresyon Envanteri toplam puanının artmasıyla anne-ergen çatışmasının arttığı görülmüştür. Elde edilen bulgu, depresyon belirtilerinin daha fazla görüldüğü annelerin, ergenlik dönemindeki çocuklar ile daha fazla çatışma yaşadıkları anlamına gelmektedir. Bu bulgu literatür ile tutarlıdır. Kochanska, Radke-Yarrow, Kuczynski ve Friedman (1987), 2-5 yaş aralığında çocuğu olan, depresyon belirtilerinin görüldüğü ve kontrol grubunda olan annelerin çocukları ile iletişimlerini incelenmiştir. Bulgular, annelerin depresyon belirtilerinin artmasıyla, çocukları ile yaşadıkları çatışmalarda daha fazla boyun eğici bir tutum sergilediklerini göstermiştir. Bu tutum her ne kadar çatışmayı azaltıyor gibi görülebilse de, depresyon belirtileri olan annelerin boyun eğici bir tutum sergilemedikleri zaman depresyon belirtileri olmayan annelere göre çocukları ile daha sık anlaşmaya varamayıp çatışma yaşayabildikleri görülmüştür.

Çalışmada, Beck Depresyon Envanteri toplam puanının artmasıyla annelerin ergenlere dair abartılı inançlarının arttığı görülmüştür. Bu bulgu, depresyon

semptomlarının daha fazla görüldüğü annelerin ergenlik dönemindeki çocuklar hakkında daha fazla çarpıtılmış inançlara sahip olabildiklerine işaret etmektedir. Elde edilen bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir. Haaga, Dyck ve Ernst (1991), 53 adet araştırmayı dahil ettikleri meta analiz çalışmasında, depresyonun bilişsel kuram perspektifinden araştırıldığı deneysel çalışmaları incelemiştir. Araştırmacılar, kişinin bir dış uyaran ile karşılaşması sonucu depresif inançlarının tetiklenebildiğini, bu inançların tetiklenmesi sonucunda ise gerçeğin inançlar doğrultusunda çarpıtılmış bir şekilde yorumlanabildiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda, depresif inançların daha fazla tetiklendiği annelerin, ergenler hakkındaki düşüncelerinin bu inançlarından etkilenebilmiş olduğu görülmüştür.

Araştırmada, Beck Depresyon Envanteri toplam puanının artmasıyla annelerin ergenlere dair abartılı inançlarından biri olan “mükemmeliyetçi” inancının da arttığı görülmüştür. Elde edilen bulgu, depresyon semptomlarının daha fazla görüldüğü annelerin, ergenlik dönemindeki çocukların kusursuz olmalarına yönelik daha fazla beklentilerinin olduğunu göstermiştir. Bu bulgu literatür ile tutarlıdır (Robin ve Foster, 1989). Hewitt ve Flett (1993), majör depresyon tanısı almış kişilerde görülen mükemmeliyetçilik, stres ve depresyon arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bulgular, mükemmeliyetçilik seviyesi yüksek olan kişilerin olaylara karşı katı değerlendirmeleri olduğunu göstermiştir. Yapı olarak katı olan bu değerlendirmeler içerik olarak incelendiğinde ise, olayların olumsuz yönlerinin vurgulandığı görülmüştür ve bu durum depresyon semptomları ile paralellik göstermiştir. Bunun yanı sıra, mükemmeliyetçiliğin fazla görüldüğü kişilerde başarı ve kusursuzluk bu kişilerin öz-değerleri ile ilişkilendirilmiş olup, başarısızlıktan kaçınmak önem taşımıştır. Özetle başarısızlık değersizlik ile ilişkilendirilmiş olup; değersizlik ve olumsuz düşünce

yapısı gibi depresyonda sıkça karşılaşılan özellikleri içeren mükemmeliyetçiliğin, depresyon ile yakın bir ilişkisi olduğu görülmüştür (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013; Hewitt, Flett ve Ediger, 1996).

Araştırmada Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanı, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanı ve Beck Depresyon Envanteri toplam puanının anne-ergen ilişkisi üzerindeki doğrudan etkileri incelenmiştir. Bulgular, yalnızca Beck Depresyon Envanteri toplam puanının anne-ergen ilişkisi üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu bulgu literatür ile tutarlıdır. Annelerin depresyonu ile anne-çocuk ilişkisi arasında önemli bir ilişki olduğu görülmektedir. (Weissman ve Siegel, 1972). Harwood ve Eyberg (2006), 3-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkilerinde sorunlara yol açabilecek faktörleri incelemişlerdir. Bulgular, annelerde görülen depresyonun çocuklarına karşı olumsuz duygu, düşünce ve davranış oluşumuna yol açtığını göstermiştir. Annelerin çocukları ile ilişkilerindeki olumsuz tutumları ise anne-çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilemiştir. Mevcut araştırmada da annelerin depresyon belirtilerinin, ergenlik dönemindeki çocukları hakkındaki düşüncelerini ve ergenlik dönemindeki çocukları ile yaşadıkları çatışmaları doğrudan etkilediği sonucuna varılmıştır.

Çalışmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanı, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanı ve Beck Depresyon Envanteri toplam puanının anne-ergen çatışması üzerindeki doğrudan etkileri incelenmiştir. Yalnızca Beck Depresyon Envanteri toplam puanının anne-ergen çatışması üzerinde doğrudan etkisi olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgu, annelerde görülen depresyonun anne-ergen çatışmasını üzerinde doğrudan etkisi olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir. Curran (2014), 14-17 yaş aralığında çocuğu olan annelerin

depresif belirtilerinin çocukları ile yaşadıkları çatışmalara etkilerini araştırmışlardır. Yapılan araştırma, annelerin depresif belirtilerindeki artışın, aile içinde yaşanan çatışmalarda babaların çocuklarına karşı daha az destekleyici bir tutum sergilemelerine yol açtığını göstermiştir. Bu durumun dolaylı olarak anne-ergen arasındaki çatışmaların şiddet ve sıklığını etkilemiş olabileceği görülmüştür. Bununla beraber Caughy, Huang ve Lima (2008), 14-17 yaş aralığında çocuğu olan, depresyon belirtilerinin görüldüğü ve kontrol grubunda olan annelerin, çocuklarına karşı tutumlarını araştırmışlardır. Araştırmacılar, depresyon semptomlarının görüldüğü annelerin, kontrol grubundaki annelere göre çocukları ile daha sık çatışabildiğini ve bu çatışmalarda daha farklı bir tutum sergileyebildiklerini belirtmişlerdir. Depresyon semptomlarının görüldüğü anneler çatışmalar esnasında çocuklarına karşı daha fazla eleştirel, suçlayıcı ve tehditkâr davranabilirken, bu durumun anne-çocuk arasında daha fazla problem oluşturabileceği düşünülmüştür. Dolayısıyla annelerde görülen depresyonun çocuğa karşı daha yıkıcı bir iletişime yol açarak, anne ve ergen arasındaki çatışmaların şiddet ve sıklığında belirleyicilik kazanmış olabileceği söylenebilir.

Son olarak, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanı, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanı ve Beck Depresyon Envanteri toplam puanının, annelerin ergenlere dair abartılı inançları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisi incelenmiştir. Yalnızca Beck Depresyon Envanteri toplam puanının annelerin ergenlere dair abartılı inançları üzerinde doğrudan etkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgu, depresyonun annelerin inançları üzerinde doğrudan etkisi olduğu anlamına gelmektedir. Bulgu, literatür ile tutarlıdır. Milgrom ve Beatrice (2003), doğum sonrası depresyon yaşayan kadınların bilişleri ve postpartum depresyon semptomları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bulgular, annelerin doğum sonrasında yaşadıkları

yoğun depresyon semptomlarının, annelerde hayatlarının kontrolünün ellerinde olmadığı inancına ve irrasyonel düşünceler geliştirmelerine yol açtığını göstermiştir. Madar (2013) da postpartum depresyonun ve majör depresyonun, annelerin hem genele dair hem de anneliğe dair işlevsiz biliş ve tutumlarını, irrasyonel düşünce ve inançlarını yordadığını belirtmiştir. Literatürde elde edilen bulgular düşünüldüğünde, annelerin depresyon semptomlarının ergen çocukları hakkında düşünce ve inançlarını da yordadığı söylenebilir.

4.3. Olumsuz Çocukluk Çağı Yaşantılarının Anne-Ergen İlişkisinde Depresyonun ve Ruminasyonun Sıralı Aracılık Rolünün Tartışılması

Araştırmada, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ergenlik dönemindeki çocuklarıyla ilişkileri üzerindeki etkisinde depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık rolü incelenmiştir. İlk olarak Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanının anne-ergen ilişkisi ile ilişkisinde Ruminatif Düşünce biçimi Ölçeği toplam puanının ve Beck Depresyon Envanteri toplam puanının aracılık etkilerini incelemek için Hayes aracı değişken analizi yapılmıştır. Analiz bulguları, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanının, anne-ergen ilişkisi ile ilişkisinde Beck depresyon Envanteri toplam puanının aracılık etkisi olduğuna işaret etmiştir. Elde edilen bulgu, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının anne-ergen ilişkisini etkilediği, depresyonun ise bu etkide aracılık görevi gördüğü anlamını taşımaktadır. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermiştir.

Banyard ve ark. (2003), annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının çocukları ile ilişkisi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmacılar, çocukluk çağında zorlayıcı yaşantılara maruz kalan kişilerin, yetişkinlik dönemlerinde partner seçimlerinin travmalarını tekrardan yaşatabilecek kişilere yönelik olabildiğini

belirtmişlerdir. Çocukluklarında yaşadıkları deneyimler sebebiyle depresyon geliştirmeye daha meyilli olan bu kişiler, seçtikleri bu partnerlerle bir çocuk sahibi olduklarında ise, ebeveynlik yaşantıları da bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir. Bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış kişilerin ebeveynlikten duydukları tatminin azaldığı, bu ilişkide ise depresyonun etkisi olduğunu göstermiştir. Bununla beraber, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının tetikleyebildiği depresyonun ortaya çıkardığı çaresizlik ve değersizlik duygularının, kişinin kendini ve çevresini olumsuz algılamasına yol açtığı ifade edilmiştir. Çevreleri hakkında olumsuz algılara sahip ebeveynler, çocuklarıyla ilişkilerini de olumsuz bir şekilde değerlendirebilmektedirler (Jacob ve Johnson, 1997). Bu durumun ise annelerin çocukları ile iletişimi arasında problemlere yol açarak anne-ergen ilişkisini olumsuz etkileyebildiği düşünülmüştür.

Kendall-Tackett (2002) da sistematik derleme çalışmalarında, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kişinin yetişkinlik çağında psikolojik ve fiziksel sağlığı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarına maruz kalmış kişilerde depresyon görülebildiği; depresyon görülen kişilerin ise aile ilişkileri de dahil olmak üzere çevreleri ile ilişkilerinden uzaklaşabildiği belirtilmiştir.

Araştırmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları toplam puanının anne-ergen çatışması ile ilişkisinde depresyonun aracılık rolü olduğu görülmüştür. Bu bulgu, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, anne-ergen çatışması ile ilişkili olduğuna ve bu ilişkide depresyonun aracılık rolü gösterdiğine işaret etmektedir. Bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermiştir. Campbell, Walker ve Egede (2016), olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının davranış bozuklukları ve duygu durum bozuklukları ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları görülen

kişilerin akut veya kronik davranış bozuklukları veya depresyon gibi duygu durum bozuklukları geliştirebildiklerini göstermiştir. Çocukluk çağında maruz kalınan olumsuz yaşantıların majör depresyon gibi duygu durum bozuklukları görülmesine yol açmasının ise, bu bireylerin ebeveynlik hayatlarında bazı sorunlarla karşılaşmaları ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Olumsuz çocukluk çağı yaşantıları görülen ebeveynlerde depresyonun, çocuklar ile yaşanan problemlerle sağlıklı baş etme yöntemlerinin gelişmesini engellediği, etkili ebeveynlik becerin becerilerinin oluşmasının önüne geçtiği, özellikle ergenlik çağı gibi riskli davranışların görülebildiği dönemlerde ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını gözetmesini zorlaştırdığı görülmüştür (Dawlett, Auslander ve Rosenthal, 2009). Annelerde görülen depresyonun, annelerin iletişim becerilerini olumsuz etkileyebildiği; düşük iletişim becerilerinin ise annelerin çocuklarına sağlıklı sınırlar koyamayıp çocuklarla çatışma yaşamalarında etkili olabildiği düşünülmüştür.

Çalışmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar toplam puanının, anne-ergen ilişkisi ile ilişkisinde Ruminatif Düşünce Biçimi toplam puanının aracılık rolünün olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgu, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, ergenlik dönemindeki çocukları ile yaşadıkları çatışmalarla ve çocukları hakkında sahip oldukları çarpıtılmış bilişlerle ilişkisinde ruminasyonun aracılık rolü olmadığı anlamına gelmektedir. Bu bulgu, literatür ile tutarlılık göstermemektedir. Spasojevic ve Alloy (2002), çocukluk çağında cinsel ve duygusal istismara maruz kalan kadınlarda, bu yaşantıların ruminasyon yapma yatkınlığında rol oynayabileceğinden; O'Mahen ve ark. (2015) ise, ruminasyonun annelerin çocuklarına karşı hassasiyet göstermelerinin önüne geçerek çocukları ile ilişkilerinde yaşanan

problemlere çözüm üretmelerini zorlaştırıp, anne-çocuk ilişkisinin olumsuz bir şekilde etkilenmesine yol açabileceğinden bahsetmişlerdir.

Araştırmada edinilen bu bulgunun, sosyodemografik veriler ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Katılımcıların çoğunluğunun lisans mezunu olması ve hepsinin evli olması, araştırmaya dahil olan annelerin eğitim seviyelerinin yüksek ve sosyal açıdan avantajlı bir konumda oldukları anlamını taşımaktadır (Ross,1995). Puterman, Pomaki ve DeLongis (2010), geniş aileleri ile beraber yaşayan çiftlerde görülen ruminasyon yapma yatkınlığının, çiftlerin sahip oldukları sosyal destek ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, sosyal desteğe sahip oluşun, çiftlerin ruminasyonun oluşturabileceği olumsuzluklardan etkilenme düzeylerinde belirleyici olabildiğini göstermiştir. Araştırmacılar bu belirleyiciliği ise, sosyal destek sayesinde duygu ve düşüncelerin paylaşılabilmesini, ruminasyonların oluşumunu engellemesini veya süresini kısaltmasını öne sürerek açıklamışlardır. Bu durumun tam tersi bir şekilde sosyal desteği zayıf olan kişilerin, çevreleri ile paylaşımlarda bulunamayarak ruminasyonların olumsuz etkilerine daha çok maruz kalabildiklerini belirtmişlerdir.

Taku, Cann, Tedeschi ve Calhoun (2009), Amerikalı ve Japon yetişkinlerin ruminasyonlarının sahip oldukları sosyal destek ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmacılar, sosyal çevresi ile paylaşımda bulunabilen kişilerde ruminasyonların kontrol dışında ve yineleyici bir şekilde olmaktan çıkarak kişinin bilinçli bir şekilde, deneyiminden bir anlam çıkabilme amacı ile yaptığı bir zihinsel işleme sürecine evrildiğini belirtmişlerdir. Mevcut araştırmada, hayatlarının ilk 18 yılında travmatik yaşantılara maruz kalmış annelerin, evli olmaları dolayısıyla evde bir başka yetişkinin desteğinin olmasının sosyal destek açısından avantaj sağladığı ve bu durumun

annelerin ruminasyonu aktif bir şekilde baş etme stratejileri olarak belirlemelerinin önüne geçmiş olabildiği düşünülmüştür.

Araştırmada, annelerin ergenlik çağındaki çocukları ile ilişkilerinin, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile ilişkisinde ruminasyonun aracılık rolü bulunmamaktadır. Bu bulguda, katılımcıların eğitim seviyesinin rolü olabileceği düşünülmüştür. Eğitim, kişinin sosyoekonomik açıdan gelişmesinde ve bununla beraber yaşamında daha az stresöre maruz kalmasında önemli bir etken olarak kabul edilmiştir (Halpern-Manners, Schnabel, Hernandez, Silberg ve Eaves, 2016). Daha az stresöre maruz kalmak ise ruminasyon yapma yatkınlığının daha az olması ile ilişkilidir. Schwartz ve Koenig (1996), 14-18 yaş aralığındaki ergenlerin gün içinde karşılaştıkları olumsuzluklar ve ruminasyon yapma yatkınlıklarını araştırmışlardır. Bulgular, ruminasyonun kişinin yaşamında karşılaştığı stres içeren durumlarla etkileşimde bulunduğunu, bu etkileşim sonucunda kişinin yaşamını olumsuz bir biçimde etkileyebildiğini göstermiştir. Stres yoğunluğunun azalmasıyla ilişkili olarak üniversite mezunu katılımcılarının çoğunlukta olduğu mevcut araştırmada, ruminasyonun aracılık etkisinin görülememiş olmasında annelerin eğitim seviyesinin etkili olmuş olabildiği düşünülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgular, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları toplam puanının, anne-ergen çatışması ile ilişkisinde Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanının aracılık rolünün olmadığını göstermiştir. Bu bulgu literatür ile tutarlı değildir. Literatürde ruminasyonların anne-çocuk ilişkisi üzerindeki olumsuz etkilerinin incelendiği araştırmaların çoğunlukla çocukları erken çocukluk döneminde olan anneler ile yapıldığı görülmüştür (O'Mahen ve ark., 2015; Stein ve ark., 2012). Stein ve ark. (2012), majör depresyon tanısı almış ve almamış 10 aylık bebekleri olan

annelerin bebekleriyle iletişimlerinin ruminasyon yapma yatkınlıkları ile ilişkisini araştırmışlardır. Bulgular, majör depresyon tanısı almış annelerin ruminasyon yapma yatkınlıklarının olabildiğini göstermiştir. Bununla beraber araştırmacılar, ruminasyon yapma yatkınlığının annelerde bebeklerine karşı hassasiyetlerini ve odaklarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla ruminasyon yapma yatkınlığı olan annelerin bebekleri ile etkileşimleri olumsuz etkilenmiştir. Bu noktada, çocuğun gelişim evresinin anne ruminasyonlarından etkilenme düzeyini etkileyebilmiş olduğu düşünülmüştür. Bunun sebebi olarak ise bir bebeğin, yaşamını sürdürebilmesi için anne ve babasına bağımlı iken; ergenlik dönemindeki bir çocuğun, anne ve babasından ayrılarak odağını arkadaşlarına yöneltmesi olarak görülmüştür (Collins, 1990). Annelerin, ergen çocukları ile azalmış odakları sebebi ile değil, çocukları ayırmak istedikleri için ilişkilerinde çatışma yaşıyor olmaları bu durum ile paralellik göstermiştir (Robin, 1979). Bu sebeple ruminasyonların, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantıları ile ergenlik dönemindeki çocukları yaşadıkları çatışmalar arasında bir aracılık rolünün bulunmadığı düşünülmüştür.

Çalışmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları toplam puanının, annelerin ergenlere dair abartılı inançları ile ilişkisinde Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçek toplam puanının ve Beck Depresyon Envanteri toplam puanının sıralı aracılık rolünün olmadığı görülmüştür. Ruminasyonların bu kavramlar arasında aracılık rolünün bulunamamış olmasının bir sebebinin, Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği'nin düşüncenin tekrarlı ve kontrol edilemeyen yapısını ele alırken; Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar alt ölçeğinin düşünce yapısından ziyade, anne-babaların öğrenmiş oldukları düşünce içeriklerini ele alıyor olması olarak düşünülmüştür. Bu durumun ise ruminasyonların, annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarını ergenlik

dönemindeki çocukları hakkında düşünce ve inançlarına doğru taşıyan bir aracı rolü oynamasında engel oluşturduğu düşünülmüştür.

Araştırmada, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları toplam puanının, annelerin ergenlere dair abartılı inançları ile ilişkisinde depresyonun aracılık rolünün olmadığı görülmüştür. Kochanska ve ark. (1987) depresyonun görüldüğü ve görülmediği annelerin çocukları hakkındaki görüşlerini araştırmışlardır. Araştırmacılar depresyonun, ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkisi hakkında düşüncelerini etkilemiş olabileceğini, ancak bu düşünce değişimlerinin merkezinde kendilerinin olduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşe göre depresyon semptomları olan annelerin çocukları ile ilişkileri ve ebeveynlik deneyimleri, kendi annelik becerileri üzerinde sahip oldukları olumsuz düşünce ve inançları sebebiyle negatif bir şekilde etkilenmiştir. Çalışmamızda Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri Bilişler/İnançlar alt ölçeğinin annelerin ergenlik çağındaki çocukları hakkında olması sebebiyle depresyonun aracılık etkisinin görülmediği düşünülmüştür.

Son olarak, araştırmada Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları toplam puanının, anne-ergen çatışması ve annelerin ergenlere dair abartılı inançları ile ilişkisinde Beck Depresyon Envanteri toplam puanının ve Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanının sıralı aracılık rolü incelenmiş ve modelin anlamlı olmadığı görülmüştür. Modelin anlamlı bulunamaması, ilk olarak Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği toplam puanının, düşüncenin içeriğinden ziyade yapısı ile ilişkili olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Erken dönem olumsuz yaşantılarla beraber beynin yapısındaki değişimler sonucu oluşabilen ruminasyon, Ciesla ve Roberts'ın (2007) da belirttiği üzere ağırlıklı olarak düşüncenin içeriği ile ilgili değil, nasıl bir yapısının olduğu ile ilişkilidir. Ruminasyonun görüldüğü kişilerin düşünce yapısı incelendiğinde ise tekrarlayıcı,

intruzif ve obsesif bir yapı dikkat çekmiştir (Karatepe,2010). Bu durum kişinin, olumsuz yaşam olaylarının yanı sıra keyif verici veya nötr bir konu hakkında da ruminasyonlara sahip olabileceğine işaret etmektedir (Ciesla ve Roberts, 2007). Mevcut araştırmada yer alan Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği de bu görüşle kişinin duygu durumunu ele almadan, düşünce yapısının ruminatif tarzda olma yatkınlığının incelenmesine olanak tanıyan bir veri toplama aracıdır (Karatepe, 2010). Bu perspektife göre ruminasyon, kişinin hayatında işlevsel veya işlevsel olmayan bir konumda yer alabilmektedir (Taku, Calhoun, Cann ve Tedeschi, 2008). Nolen-Hoeksema (1998) ise, ruminasyonun kişinin hayatını olumsuz anlamda etkileyebilmesinin ancak depresif belirtilerin varlığında gerçekleşebildiğinden bahsetmiştir. Bu görüşe göre depresif semptomların görüldüğü kişide aynı zamanda ruminasyon da görülüyor ise, kişinin düşünce, davranış ve problem çözme becerilerindeki düşüş, işlevselliğini de olumsuz olarak etkileyebilir. Ciesla ve Roberts (2007) ise, ruminasyonun depresif belirtiler ile ilişkisinin olumsuz içerikli bilişlerin varlığında gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Bu bakış açısına göre ruminasyonun kişinin yaşamında olumsuz etkiler yaratması olumsuz içerikli bilişlerin varlığına bağlıdır. Bu bulgular dikkate alındığında mevcut araştırmada annelerin negatif içerikli bilişlerinin daha düşük olmasının, depresyon semptomlarının yoğunlukta olmamasının veya olumlu düşünceler hakkında ruminasyonlarının çoğunlukta olmasının, olumsuz yaşam deneyimlerinin anne-ergen çocuk yaşantısı üzerindeki etkisinde depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık rolünün bulunmamasında etkili olduğu düşünülmüştür.

Modelin anlamlı bulunamamasının bir başka nedeni ise, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının kişinin ileriki yaşantısını ve ruminasyonlarını birden farklı şekilde şekillendirebileceği olarak görülebilir. Örneğin Forgeard (2013), çocukluk çağında

maruz kalınan olumsuz deneyimlerin iki çeşit ruminasyona yol açtığını belirtmiştir. Bunlardan ilki kasıtlı ruminasyonlar iken, bir diğeri ise intruzif ruminasyonlardır. İntruzif ruminasyon, istenmeyen ve kontrol edilemeyen ruminatif düşünce olup, kişinin stres seviyesinde artışa yol açmaktadır. Mevcut araştırmada da ruminasyonların intruzif ve kontrol edilemeyen bir yapıda oldukları varsayılmıştır (Karatepe, 2010). Bir diğeryandan, kasıtlı bir şekilde yapılan ruminasyonlar ise, kişinin bir amaç çerçevesinde ve bilinçli bir şekilde içinde yaşanan bir olayı tekrarlı bir biçimde düşünmesi anlamını taşımaktadır. (Taku ve ark., 2008). Taku ve ark. (2009) intruzif ruminasyonun, kasıtlı bir biçimde yapılan ruminasyonun öncüsü olduğunu belirtmektedirler. Kasıtlı biçimde yapılan ruminasyonun uzun vadede etkilerine bakıldığında ise travma sonrası büyümenin gerçekleştiği, kişinin daha yaratıcı olabilmesine olanak tanıdığı ve bir “kurtarıcı görevi” üstlenerek başarılar elde etmesine yol açabildiği belirtilmektedir (Eskreis-Winkler, Duckworth ve Shulman, 2012).

Bu çalışmada, olumsuz çocukluk çağı yaşantıları, ruminasyon ve anne-çocuk ilişkisinin ele alındığı araştırmalara göre annelerin ve çocukların yaşlarının daha büyük olduğu görülmüştür. Literatürde bu konu çerçevesinde yapılan araştırmalarda anne-bebek ilişkisi sıklıkla ele alınmaktadır. Araştırmada annelerin yaşça daha olgun olmalarının, belirtildiği gibi intruzif ruminasyonların, kasıtlı bir şekilde yapılan ruminasyonlara dönüşmüş olma ihtimali ile ilişkili olabildiği düşüncesine yol açmıştır. Bu faktörün bu çalışmada kullanılan intruzif özellikleri ele alınan ruminatif düşünce biçimi ile annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşam deneyimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamasında rol oynadığı, bu duruma bağlı olarak ruminasyonların modelde anlamlı bir aracılık rolünün olmamasında etkili olabildiği düşünülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın sonuçları özetlenmiştir. Bunun yanında araştırmanın sınırlılıkları ve güçlü yanları belirtilmiş; ileride yapılabilecek araştırmalara önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç

Bu çalışmada, ergenlik döneminde çocukları olan annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisi depresyon ve ruminasyon sıralı aracılık değişkenleri vasıtası ile incelenmiştir. Bu doğrultuda, ilk olarak anne-ergen ilişkisinin alt ölçekleri olan “genel çatışma” ve “bilişler/inançlar”dan edinilen puanların annelerin yaşlarına, eğitim düzeylerine, gelir düzeylerine, çocuklarının yaşlarına, sahip oldukları çocuk sayısına ve çocuklarının cinsiyetine göre değişiklik gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Annelerin eğitim düzeylerinin, sahip oldukları çocuk sayısının ve çocuklarının yaşlarının “genel çatışma” alt ölçeğinde, “bilişler/inançlar” alt ölçeğinde veya bu ölçeklerden edinilen toplam puanlarda farklılaşmalara yol açtıkları görülmüştür. Bunu izleyen aşamada, annelerin “genel çatışma” alt ölçeğinden, “bilişler/inançlar” alt ölçeğinden, bu alt ölçeklerin toplamından, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları Ölçeği’nden, Beck Depresyon Envanteri’nden ve Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği’nden aldıkları puanlar arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda annelerin, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının artmasıyla çocukları ile yaşadıkları çatışmaların, “bilişler/inançlar” alt ölçeği ile “genel çatışma” alt ölçeği toplamından aldıkları puanlarının arttığı; ruminasyonlarının artmasıyla “genel çatışma” ile “bilişler/inançlar” alt ölçeği toplamından, Beck Depresyon Envanteri’nden,

“bilişler/inançlar” alt ölçeğinden aldıkları puanların arttığı; Beck Depresyon Envanteri’nden aldıkları puanların artması ile beraber ise “bilişler/inançlar” alt ölçeği ile “genel çatışma” alt ölçeği toplamından, “genel çatışma” alt ölçeğinden ve “bilişler/inançlar” alt ölçeğinden aldıkları puanların arttığı görülmüştür.

Bir sonraki aşamada ise olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, ruminasyonların ve depresyonun; “genel çatışma” alt ölçeği, “bilişler/inançlar” alt ölçeği ve bu alt ölçekler toplamı üzerindeki doğrudan etkisi incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucu sadece depresyonun belirtilen alt ölçekler ve alt ölçekler toplamından edinilen puanlar üzerinde doğrudan etkisinin etkisinin olduğu görülmüştür.

Son olarak, yapılan sıralı aracılık analizinde annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının ebeveyn-ergen ilişkisinin “genel çatışma” ve “bilişler / inançlar” alt ölçekleri üzerindeki etkisinde depresyon ve ruminasyonun sıralı aracılık rolleri incelenmiş, ancak sıralı bir aracılık rolü bulunamamıştır. Bununla birlikte depresyonun, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanı ile “genel çatışma” ve “bilişler/inançlar” alt ölçekler toplamından edinilen puanlar arasındaki ilişkide ve Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçek toplam puanı ile “genel çatışma” alt ölçeğinden edinilen puanlar arasındaki ilişkide incelenen aracılık rolünün anlamlı olduğu görülmüştür.

Çalışmanın bulguları birlikte değerlendirildiğinde mevcut araştırmanın, annelerin ergenlik dönemindeki çocukları ile ilişkileri ve bu ilişkiyi etkileyebilecek annelerin maruz kaldıkları olumsuz çocukluk yaşantıları, duygu durumları ve düşünce biçimleri gibi faktörlerin etkilerinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma bulguları, ergenlik döneminde çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkilerinde, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının etkileri göz önünde

bulundurulduğunda kontrol edilemeyen ve tekrarlı düşünce yapısından ziyade düşüncenin içeriği ve bu içeriğin depresif duygulanım içerip içermediğine daha fazla dikkat edilebileceğine işaret etmiştir.

Bununla beraber, araştırmadan elde edilen bulguların özellikle ergenlik çağında çocuğu olan annelerle çalışan klinik psikologların, anne ve ergenlerle çalışan çift ve aile terapistlerinin ve aile danışmanlarının terapi uygulamalarına katkıda bulunabileceği düşünülmüştür. Anne-ergen ilişkisinde yaşanan çatışmalar, annelerde reddedilme ve yetersizlik gibi olumsuz duyguları ortaya çıkarabilmektedir (Keresteş, Brković ve Jagodić, 2012). Deković (1999), anne-ergen ilişkisinde yaşanan olumsuzlukların, anneleri ergenlerden daha fazla etkilediğini belirtmiştir. Bu doğrultuda annelerin, çocuklarının ergenlik dönemine erişmeleriyle klinik psikologlardan ve psikolojik danışmanlardan destek alabildikleri görülebilmektedir (Raviv, Maddy-Weitzman ve Raviv, 1992). Terapi sürecinde annelerde görülen reddedilme ve yetersizlik gibi olumsuz duyguların, hem kendi çocukluk çağlarında maruz kaldıkları olumsuz yaşantılar hem de kendi çocukları ile ilişkileri perspektifinden incelenmesinin, annelerin terapide bütüncül bir biçimde anlaşılabilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Ebeveyn-çocuk ilişkisinin kişinin psikolojik iyiliği üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, annelerin bireysel terapi süreçlerinde çocukları ile ilişkilerine de yer verilmesinin psikolojik iyi oluşlarına katkı sağlayabileceği düşünülmüştür (Whisman ve ark., 2000). Aynı zamanda, aile dinamikleri bakımından önemli bir konuma sahip olan anne-ergen ilişkisinin terapi sürecinde incelenmesinin, psikologlara veya psikolojik danışmanlara annelerin iletişim kalıpları ve bağlanma stilleri hakkında içgörü kazandırabileceği görülmüştür (Cowan ve Cowan, 2014). Bu noktada, terapi

sürecinin etkililiğinin artmasında rol oynayabilen anne-ergen ilişkisinin ve bu ilişki üzerinde etkisi olabilen annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının, depresyonun ve ruminasyonun araştırılmasının psikoloji alanına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

5.2. Sınırlılıklar ve Öneriler

Çalışmanın sınırlılıklarından ilki, çalışmaya depresyon tanısı almış annelerden oluşan bir grubun varlığının bulunmamasıdır. Nolen-Hoeksema (1998), ruminasyonların kişi üzerindeki etkisinin ancak depresif duygu durum eşliğinde ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Bu sebeple gelecekteki araştırmalarda depresyonun ve ruminasyonun sıralı aracılık etkisinin, depresyon tanısı almış ve almamış annelerde incelenmesinin daha farklı sonuçlar doğurabileceği düşünülebilir.

Bir diğer sınırlılık, araştırma örnekleminin sadece evli katılımcılardan oluşmasıdır. Bekar annelerin araştırmaya dahil edilmemiş olmasının anne-ergen ilişkisinin kapsamlı olarak anlaşılmasının önüne geçmiş olabileceği söylenebilir.

Bununla beraber, katılımcıların tümünün evli olduğu bu çalışmada evlilik tatmini karıştırıcı değişken olabilmektedir. Evlilik, sosyal destek açısından önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Çevrelerinden destek alabilen anneler çocukları ile ilişkilerinde daha az zorluk yaşayabilmekte, bu durum anne-çocuk ilişkisini olumlu etkileyebilmektedir (Ross, 1995). Bununla beraber eşi ile çatışma yaşayan annelerin bu çatışmalardan olumsuz etkilenebildiği; bu durumun anne-çocuk ilişkisine de olumsuz bir şekilde yansıyabildiği görülmektedir (Gerard, Krishnakumar ve Buehler, 2006). Dolayısıyla annelerin evlilik yaşantılarından duydukları tatminin araştırmaya eklenmesinin anne-ergen ilişkisinde evliliğin karıştırıcı rolünün önüne geçmesini sağlayacağı düşünülmüştür.

Araştırmada kullanılan Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri'nin de bazı sınırlılıklara yol açtığı düşünülmüştür. Envanterde ebeveyn ve çocuklar için ayrı formları bulunmakla beraber, araştırmaya sadece anneler dahil edilmiş olup, ebeveyn formu kullanılmıştır. Eryüksel (1996), annelerin çocukları ile ilişkilerine dair soruları yanıtlarken gerçekçi cevaplar vermeyebildiklerini, daha olumlu bir ilişki betimleyebildiklerini belirtmiştir. Dolayısıyla gelecek çalışmalarda anne-ergen ilişkisi değerlendirilirken çocukların perspektiflerinin de dahil edilmesi daha az yanıltıcı sonuçlara ulaştırabilir.

Bununla beraber, Ana-Baba Ergen İlişki Envanteri'nde iletişim, problem çözme becerileri, yakınlık/düşmanlık, okul çatışması, kardeş çatışması, ruinasyon, mükemmeliyetçilik, özerklik, haksızlık, onaylanma, itaat, kötü niyet, kendini suçlama, koalisyonlar, üçgenleşme ve bütünlük olmak üzere çeşitli alt ölçekler bulunmaktadır. Gelecekte, benzer konudaki çalışmalara farklı ölçeklerin de dahil edilmesinin anne-ergen ilişkisine farklı görüşler kazandırabileceği düşünülebilir.

Türkiye'de anne-çocuk ilişkisini annelerin perspektifinden ele alan çalışmaların çoğunluğunu çocuğu ergenlik öncesi dönemde olan annelerin oluşturduğu düşünülürse, bilinen kadarıyla ergenlik çağında çocuğu olan annelerin olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının çocukları ile ilişkileri üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamış olması araştırmanın güçlü tarafı olarak görülmektedir. Bu araştırmanın, belirtilen ilişkide aracılık rolü olabilecek, bir duygu durum bozukluğu olan depresyonun ve düşünce biçimi ile ilişkili olan ruminasyonun etkisinin daha iyi anlaşılmasına ışık tutacağı ve bu doğrultuda anne-ergen ilişkilerine dair müdahalelerin iyileştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., ve Schweizer, S. (2010). Emotion-Regulation Strategies Across Psychopathology: A Meta-Analytic Review. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 217–237. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.11.004>
- Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, C...Giles, W. H. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(3), 174–186. <https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4>
- Aral, G. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 36-39.
- Arnou, B. A., Blasey, C. M., Hunkeler, E. M., Lee, J. ve Hayward, C. (2011). Does gender moderate the relationship between childhood maltreatment and adult depression? *Child Maltreatment*, 16(3), 175–183. <https://doi.org/10.1177/1077559511412067>
- Aşırdizer, M., Cantürk, G., Sarı, H. ve Cansunar, N. (1994, Kasım). *Puberte Erken Adolesan ve Geç Adolesan Dönemi Ölümlerinin Analizi*. Sözel bildiri. 1. Ulusal Adli Tıp Kongresi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atalan-Ergin, D. (2022). Parent-adolescent conflict process and the relationship with adolescents' problematic internet usage. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 10-19. <https://doi.org/10.17556/erziefd.892727>
- Aybak, T. ve İpek, M. (2021). Ergenlik Dönemindeki Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşadıkları Sorunlar. *Aydın Sağlık Dergisi*, 7 (2) , 141-165 .

- Banyard, V. L., Williams, L. M., ve Siegel, J. A. (2003). The impact of complex trauma and depression on parenting: An exploration of mediating risk and protective factors. *Child Maltreatment*, 8(4), 334–349.
<https://doi.org/10.1177/1077559503257106>
- Bateson, G., Jackson, D., Haley, J. ve Weakland, J. (1956). Toward a theory of schizophrenia. *Behavioral Science*, 1, 251-264.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. Penguin.
- Beck, A. T. (1979). *Cognitive therapy of depression*. Guilford press.
- Beck, A. T. (2001). *Cognitive therapy of depression*. Guilford Press.
- Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., ve Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent–adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and Parental Authority. *Frontiers in Psychology*, 9.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02187>
- Biringen, Z., Derscheid, D., Vliegen, N., Closson, L., ve Easterbrooks, M. A. (2014). Emotional availability (EA): Theoretical background, empirical research using the EA scales, and clinical applications. *Developmental Review*, 34(2), 114–167.
<https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.01.002>
- Brinker, J. K. ve Dozois, D. J. (2009). Ruminative thought style and depressed mood. *Journal of Clinical Psychology*, 65(1), 1–19. <https://doi.org/10.1002/jclp.20542>

- Burke L. (2003). The impact of maternal depression on familial relationships. *International review of psychiatry (Abingdon, England)*, 15(3), 243–255.
<https://doi.org/10.1080/0954026031000136866>
- Burns, L. R. ve Fedewa, B. A. (2005). Cognitive styles: Links with perfectionistic thinking. *Personality and Individual Differences*, 38(1), 103–113.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.03.012>
- Busby, D. M., Walker, E. C. ve Holman, T. B. (2010). The association of childhood trauma with perceptions of self and the partner in adult romantic relationships. *Personal Relationships*, 18(4), 547–561. doi:10.1111/j.1475-6811.2010.01316.x
- Büyüköğeneç L. ve Törüner E. (2012). *Büyüme ve Gelişme*. Göktuğ Yayıncılık.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with Amos: Basic Concepts, applications, and programming*. Routledge.
- Campbell JA, Walker RJ ve Egede LE. (2016). Associations Between Adverse Childhood Experiences, High-Risk Behaviors, and Morbidity in Adulthood. *Am J Prev Med*. 50(3):344-352.
- Campos, J. J., Kermoian, R. ve Zumbahlen, M. R. (1992). Socioemotional transformations in the family system following infant crawling onset. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1992(55), 25–40.
<https://doi.org/10.1002/cd.23219925504>

- Carsley, S., ve Oei, T. (2020). Interventions to prevent and mitigate the impact of adverse childhood experiences (ACEs) in Canada: A literature review. *ON: Queen's Printer for Ontario; 2020.*
- Casanova, G. M., Domanic, J., McCanne, T. R. ve Milner, J. S. (1994). Physiological responses to child stimuli in mothers with and without a childhood history of physical abuse. *Child Abuse & Neglect*, 18(12), 995–1004. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(94\)90124-4](https://doi.org/10.1016/0145-2134(94)90124-4)
- Caughy, M. O. B., Huang, K.-Y. ve Lima, J. (2008). Patterns of conflict interaction in mother–toddler dyads: Differences between depressed and non-depressed mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 18(1), 10–20. <https://doi.org/10.1007/s10826-008-9201-6>
- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J. ve Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82(2), 217–225. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2003.12.013>
- Chen, C., Hewitt, P. L., ve Flett, G. L. (2019). Adverse childhood experiences and multidimensional perfectionism in young adults. *Personality and Individual Differences*, 146, 53–57. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.03.042>
- Cicognani, E. ve Zani, B. (1998). Parents' educational styles and adolescent autonomy. *European Journal of Psychology of Education*, 13(4), 485–502. <https://doi.org/10.1007/bf03173100>

- Ciesla, J. A. ve Roberts, J. E. (2007). Rumination, negative cognition, and their interactive effects on depressed mood. *Emotion*, 7(3), 555–565. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.7.3.555>
- Clasen, P. C., Wells, T. T., Knopik, V. S., McGeary, J. E. ve Beevers, C. G. (2011). 5-HTTLPR and BDNF val66met polymorphisms moderate effects of stress on rumination. *Genes, Brain and Behavior*, 10(7), 740–746. <https://doi.org/10.1111/j.1601-183x.2011.00715.x>
- Collins, W. A. (1990). Parent-child relationships in the transition to adolescence: Continuity and change in interaction, affect, and cognition. R. Montemayor, G. R. Adams ve T. P. Gullotta (Eds.), *From childhood to adolescence: A transitional period?* içinde (pp. 85–106). Sage Publications, Inc.
- Collins, W. A. ve Russell, G. (1991). Mother-child and father-child relationships in middle childhood and adolescence: A developmental analysis. *Developmental Review*, 11(2), 99–136. [https://doi.org/10.1016/0273-2297\(91\)90004-8](https://doi.org/10.1016/0273-2297(91)90004-8)
- Conger, R. D., Ge, X., Elder, G. H., Lorenz, F. O. ve Simons, R. L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents. *Child Development*, 65(2), 541. <https://doi.org/10.2307/1131401>
- Cotar-Konrad, S. (2016). Parent - adolescent conflict style and conflict outcome: Age and gender differences. *Psihologija*, 49(3), 245–262. <https://doi.org/10.2298/psi1603245c>

- Cox, S. J., Mezulis, A. H. ve Hyde, J. S. (2010). The influence of child gender role and maternal feedback to child stress on the emergence of the gender difference in depressive rumination in adolescence. *Developmental Psychology*, 46(4), 842–852. <https://doi.org/10.1037/a0019813>
- Curran, T. M. ve Samp, J. (2014). *Parental depression, overreactivity, and emotional support during parent-adolescent conflict: An actor partner Interdependence Analysis* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Georgia, Athens.
- Danese, A. ve McEwen, B. S. (2012). Adverse childhood experiences, allostasis, allostatic load, and age-related disease. *Physiology & Behavior*, 106(1), 29–39. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2011.08.019>
- Davis, J. N. ve Daly, M. (1997). Evolutionary theory and the human family. *The Quarterly Review of Biology*, 72(4), 407–435. <http://www.jstor.org/stable/3037608>
- Dawlett, M., Auslander, B. ve Rosenthal, S. (2009). The Relationship of Maternal Depression to Parental Monitoring of Adolescents: Reports from Mother-Adolescent Dyads. *Clinical pediatrics*. 49. 287-9. 10.1177/0009922809333092.
- Deković, M. (1999). Parent-adolescent conflict: possible determinants and consequences. *International Journal of Behavioral Development*, 23(4), 977–1000. doi:10.1080/016502599383630

- Deković, M., Noom, M. J. ve Meeus, W. (1997). Expectations regarding development during adolescence: Parental and adolescent perceptions. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(3), 253–272. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-0001-7>
- Demir, İ., Baz, D. ve Atarbay, S. (2017). Annelerin ergeni izleme stratejileri: Mahremiyet ve kişisel alan bağlamında fenomenolojik bir çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 67-89.
- Dhillon, R. ve Kanwar, P. (2018). Relationship of parent adolescent conflict with internalizing and externalizing symptoms, *Journal of Indian Health Psychology*, 12(2).
- DiLillo, D., Tremblay, G. C. ve Peterson, L. (2000). Linking childhood sexual abuse and abusive parenting: the mediating role of maternal anger. *Child Abuse & Neglect*, 24(6), 767–779. doi:10.1016/s0145-2134(00)00138-1
- Dinn, A. ve Sunar, D. (2017). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Bağıntılarının Kültür içi ve Kültürlerarası Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 95-114.
- Dunning, E. E., Birk, S., Olino, T. M., ve Alloy, L. B. (2021). Intergenerational transmission of rumination via parenting behaviors and family characteristics: The impact on adolescent internalizing symptoms. *Child Psychiatry & Human Development*, 53(1), 27–38. <https://doi.org/10.1007/s10578-020-01104-3>
- Eryüksel, G. N. (1996). *Ana-baba ve ergen ilişkilerinin problem çözme iletişim becerileri, bilişsel çarpıtmalar ve aile yapısı açısından incelenmesi.*

(Yayınlanmamış doktora tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Eryüksel N., G. ve Akün E. (2003) Depresyonu olan ergenler ile ana-babalarının aile ilişkilerinin ve bilişsel çarpıtmalarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 59-73

Eskreis-Winkler, L., Shulman, E. P. ve Duckworth, A. L. (2012). Survivor mission: Do those who survive have a drive to thrive at work? *The Journal of Positive Psychology*, 9(3), 209–218. <https://doi.org/10.1080/17439760.2014.888579>

Fakhrunnisak, D. ve Patria, B. (2022). The positive effects of parents' education level on children's mental health in Indonesia: A result of longitudinal survey. *BMC Public Health*, 22(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13380-w>

Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M...Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258. [https://doi.org/10.1016/s0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/s0749-3797(98)00017-8)

Finkelhor, D., Shattuck, A., Turner, H., ve Hamby, S. (2015). A revised inventory of adverse childhood experiences. *Child Abuse & Neglect*, 48, 13–21. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.07.011>

Fişek, G.O. ve Scherler, H.R. (1996) Toplumsal değişim ve eşler: Cinsiyet senaryolarının sınırlarını genişletme amaçlı bir terapi yaklaşımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 1-11.

- Fox, R. A., Platz, D. L. ve Bentley, K. S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *The Journal of Genetic Psychology*, 156(4), 431–441.
<https://doi.org/10.1080/00221325.1995.9914835>
- Fresco, D. M., Frankel, A. N., Mennin, D. S., Turk, C. L. ve Heimberg, R. G. (2002). Distinct and overlapping features of rumination and worry: The relationship of cognitive production to negative affective states. *Cognitive Therapy and Research*, 26(2), 179–188. <https://doi.org/10.1023/A:1014517718949>
- Fuchs, A., Möhler, E., Resch, F. ve Kaess, M. (2015). Impact of a maternal history of childhood abuse on the development of mother–infant interaction during the first year of life. *Child Abuse & Neglect*, 48, 179–189.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.05.023>
- Furstenberg, F. F. (2000). The sociology of adolescence and youth in the 1990s: A critical commentary. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 896–910.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00896.x>
- Gambrill, E. G. (1977). *Behavior modification*. San Francisco: Josey-Bass.
- George, D. ve Mallery, P. (2010). *Spss for windows step by step: A simple guide and reference*. Allyn and Bacon.
- Gerard, J. M., Krishnakumar, A. ve Buehler, C. (2006). Marital Conflict, Parent-Child Relations, and Youth Maladjustment. *Journal of Family Issues*, 27(7), 951–975.

Ghazanfari, F., Rezaei, M. ve Rezaei, F. (2018). The mediating role of repetitive negative thinking and experiential avoidance on the relationship between childhood trauma and Depression. *Archives of Psychiatric Nursing*, 32(3), 432–438. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2017.12.010>

Granic, I. ve Patterson, G. R. (2006). Toward a comprehensive model of antisocial development: a dynamic systems approach. *Psychological Review*, 113(1), 101–131. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.113.1.101>

Grant, K. E., Compas, B. E., Stuhlmacher, A. F., Thurm, A. E., McMahon, S. D. ve Halpert, J. A. (2003). Stressors and child and adolescent psychopathology: Moving from markers to mechanisms of risk. *Psychological Bulletin*, 129(3), 447–466. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.3.447>

Guss, S. S., Morris, A. S., Bosler, C., Castle, S. L., Hays-Grudo, J., Horm, D. M. ve Treat, A. (2018). Parents' adverse childhood experiences and current relationships with their young children: The role of Executive Function. *Early Child Development and Care*, 190(7), 1042–1052. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1513921>

Guyton, A. C. (1971). *Textbook of medical physiology: Illustrated*. Saunders.

Gündüz A. ve Gündoğmuş, İ. (2019). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile otomatik düşünceler, ara inançlar, uyumsuz şemalar, anksiyete ve depresif belirti şiddeti ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 424 - 435. 10.5505/kpd.2019.7262

Gündüz, A., Yaşar, A.B., Gündoğmuş, İ., Savran, C.ve Konuk, E. (2018). Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği Türkçe Formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 68-75.

Haaga, D.A.F., Dyck, M.J. ve Ernst, D. (1991) Empirical status of cognitive theory of depression. *Psychological Bulletin*, 110(2), 215-236.

Hadiwijaya, H., Klimstra, T. A., Vermunt, J. K., Branje, S. J. ve Meeus, W. H. (2017). On the development of harmony, turbulence, and independence in parent–adolescent relationships: A five-wave longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(8), 1772–1788. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0627-7>

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. Cengage Learning, EMEA.

Hair, E. C., Moore, K. A., Garrett, S. B., Ling, T. ve Cleveland, K. (2008). The continued importance of quality parent–adolescent relationships during late adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 18(1), 187–200. doi:10.1111/j.1532-7795.2008.00556.x

Halpern-Manners, A., Schnabel, L., Hernandez, E. M., Silberg, J. L., ve Eaves, L. J. (2016). The relationship between education and Mental Health: New Evidence from a discordant twin study. *Social Forces*, 95(1), 107–131. <https://doi.org/10.1093/sf/sow035>

- Harwood, M. D. ve Eyberg, S. M. (2006). Child-directed interaction: Prediction of change in impaired mother-child functioning. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(3), 323–335. <https://doi.org/10.1007/s10802-006-9025-z>
- Hawkins, D. N., Amato, P. R. ve King, V. (2006). Parent-adolescent involvement: The relative influence of parent gender and residence. *Journal of Marriage and Family*, 68(1), 125–136. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00238.x>
- Hayes, A. F. (2009). Beyond baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the New Millennium. *Communication Monographs*, 76(4), 408–420. <https://doi.org/10.1080/03637750903310360>
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Press.
- Hayes, A. F. (2018). Partial, conditional, and moderated moderated mediation: Quantification, inference, and interpretation. *Communication Monographs*, 85(1), 4–40. <https://doi.org/10.1080/03637751.2017.1352100>
- Hewitt, P. L. ve Flett, G. L. (1993). Dimensions of perfectionism, daily stress, and depression: A test of the specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(1), 58–65. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.102.1.58>
- Hewitt, P. L., Flett, G. L. ve Ediger, E. (1996). Perfectionism and depression: Longitudinal Assessment of a specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 105(2), 276–280. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.105.2.276>

- Hill, J. P. ve Lynch, M. E. (1983). The intensification of gender-related role expectations during early adolescence. *Girls at Puberty*, 201–228. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0354-9_10
- Hisli, N. (1989). Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 3-13.
- Hortaçsu, N. (1989). Targets of communication during adolescence. *Journal of Adolescence*, 12(3), 253–263. [https://doi.org/10.1016/0140-1971\(89\)90076-6](https://doi.org/10.1016/0140-1971(89)90076-6)
- Hortaçsu, Nuray (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hovens, J. G. F. M., Wiersma, J. E., Giltay, E. J., Van Oppen, P., Spinhoven, P., ...Zitman, F. G. (2009). Childhood life events and childhood trauma in adult patients with depressive, anxiety and comorbid disorders vs. controls. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 122(1), 66–74. doi:10.1111/j.1600-0447.2009.01491.x
- Jansen, K., Cardoso, T. A., Fries, G. R., Branco, J. C., Silva, R. A., Kauer-Sant’Anna, M., ... Magalhaes, P. V. S. (2016). Childhood trauma, family history, and their association with mood disorders in early adulthood. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 134(4), 281–286. doi:10.1111/acps.12551
- Karatepe, H. T. (2010). *Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeğinin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması* (Tıpta uzmanlık tezi). Sağlık Bakanlığı, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, İstanbul.

- Kendall-Tackett, K. (2002). The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 715–729. doi:10.1016/s0145-2134(02)00343-5
- Keresteš, G., Brković, I. ve Jagodić, G. (2012). Predictors of psychological well-being of adolescents' parents. *Journal of Happiness Studies*, 1073–1089.
- Kermanian, S., Golshani, F., Baghdasarians, A. ve Jomhari, F. (2021). The mediating role of perfectionism in relation to narcissism and early trauma, family functioning and perceived parenting styles. *Journal of Community Health Research*. <https://doi.org/10.18502/jchr.v10i2.6587>
- Kessler, R. C. ve Bromet, E. J. (2013). The epidemiology of Depression across cultures. *Annual Review of Public Health*, 34(1), 119–138. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-031912-114409>
- Kim, P., Leckman, J. F., Mayes, L. C., Feldman, R., Wang, X. ve Swain, J. E. (2010). The plasticity of human maternal brain: Longitudinal changes in brain anatomy during the early postpartum period. *Behavioral Neuroscience*, 124(5), 695–700. <https://doi.org/10.1037/a0020884>
- Kinderman, P., Schwannauer, M., Pontin, E. ve Tai, S. (2013). Psychological processes mediate the impact of familial risk, social circumstances and life events on Mental Health. 8(10). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0076564>
- Klebanov, P. K., Brooks-Gunn, J. ve Duncan, G. J. (1994). Does neighborhood and Family poverty affect mothers' parenting, mental health, and social support? *Journal of Marriage and the Family*, 56(2), 441. <https://doi.org/10.2307/353111>

- Kochanska, G., Radke-Yarrow, M., Kuczynski, L. ve Friedman, S. L. (1987). Normal and affectively ill mothers' beliefs about their children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 345–350. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03543.x>
- Kumar, M., Amugune, B., Madeghe, B., Wambua, G. N., Osok, J., Polkonikova-Wamoto, A., ... Huang, K.Y. (2018). Mechanisms associated with maternal adverse childhood experiences on offspring's mental health in Nairobi informal settlements: a mediational model testing approach. *BMC Psychiatry*, 18(1). doi:10.1186/s12888-018-1953-y
- Kwong, T., Adverse childhood experiences (aces) and their influence on social connectedness (2014). *Public Health Theses*. 1157. <https://elischolar.library.yale.edu/ysphtdl/1157>
- Lamb, M. E. (1976). Interactions between eight-month-olds and their fathers and mothers. In Lamb, M. E. (Ed.), *The role of the father in child development*. içinde. New York: Wiley.
- Lang, A. J., Gartstein, M. A., Rodgers, C. S. ve Lebeck, M. M. (2010). The impact of maternal childhood abuse on parenting and infant temperament. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(2), 100–110. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6171.2010.00229.x>
- Laursen, B., Coy, K. C. ve Collins, W. A. (2017). Reconsidering changes in parent-child conflict across adolescence: A meta-analysis. *Interpersonal Development*, 171–186. <https://doi.org/10.4324/9781351153683-9>

- Littleton, H., Horsley, S., John, S. ve Nelson, D. V. (2007). Trauma coping strategies and psychological distress: A meta-analysis. *Journal of traumatic stress*, 20(6), 977–988. <https://doi.org/10.1002/jts.20276>
- Liu, R. T., Choi, J. Y., Boland, E. M., Mastin, B. M. ve Alloy, L. B. (2013). Childhood abuse and stress generation: The mediational effect of depressogenic cognitive styles. *Psychiatry Research*, 206(2-3), 217–222. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2012.12.001>
- Lovejoy, M. C., Graczyk, P. A., O'Hare, E. ve Neuman, G. (2000). Maternal depression and parenting behavior: a meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 20(5), 561–592. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(98\)00100-7](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(98)00100-7)
- Lunkenheimer, E. S., Albrecht, E. C. ve Kemp, C. J. (2012). Dyadic flexibility in early parent-child interactions: Relations with maternal depressive symptoms and child negativity and behaviour problems. *Infant and Child Development*, 22(3), 250–269. doi:10.1002/icd.1783
- Madar, A. (2013). General and specific maternal cognitions in postpartum depression: An explorative study. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 78, 420–424. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.323>
- Mandelli, L., Petrelli, C. ve Serretti, A. (2015). The role of specific early trauma in adult depression: A meta-analysis of published literature. Childhood trauma and adult depression. *European Psychiatry*, 30(6), 665-680. doi:10.1016/j.eurpsy.2015.04.007

- McEwen, B. S. ve Wingfield, J. C. (2003). The concept of allostasis in biology and Biomedicine. *Hormones and Behavior*, 43(1), 2–15. [https://doi.org/10.1016/s0018-506x\(02\)00024-7](https://doi.org/10.1016/s0018-506x(02)00024-7)
- McGuirk, L., Kuppens, P., Kingston, R. ve Bastian, B. (2018). Does a culture of happiness increase rumination over failure? *Emotion*, 18(5), 755–764. <https://doi.org/10.1037/emo0000322>
- McWey, L. M., Claridge, A. M., Wojciak, A. S. ve Lettenberger-Klein, C. G. (2015). Parent-adolescent relationship quality as an intervening variable on adolescent outcomes among families at risk: Dyadic analyses. *Family Relations*, 64(2), 249–262. <https://doi.org/10.1111/fare.12111>
- Milgrom, J. ve Beatrice, G. (2003). Coping with the stress of motherhood: Cognitive and defence style of women with postnatal depression. *Stress and Health*, 19(5), 281–287. <https://doi.org/10.1002/smi.986>
- Miller, G. E., Chen, E. ve Parker, K. J. (2011). Psychological stress in childhood and susceptibility to the chronic diseases of aging: Moving toward a model of behavioral and biological mechanisms. *Psychological Bulletin*, 137(6), 959–997. <https://doi.org/10.1037/a0024768>
- Min, M. O., Singer, L. T., Minnes, S., Kim, H. ve Short, E. (2013). Mediating links between maternal childhood trauma and preadolescent behavioral adjustment. *Journal Of Interpersonal Violence*, 28(4), 831–851. <https://doi.org/10.1177/0886260512455868>

Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. by Salvador Minuchin. HARVARD UNIV. PR.

Mitani, H. (2021). Effects of maternal adverse child experiences on parental maltreatment of children: An empirical study of mediating factors among Japanese mothers. *Child & Family Social Work*, 27(3), 422– 434.

Moehler, E. (2018). Mothers with a history of childhood abuse show significant bonding impairments towards their infant. *Journal of Gynecology and Womens Health*, 12(1). <https://doi.org/10.19080/jgwh.2018.12.555828>

Montemayor, R. (1983). Parents and adolescents in conflict: All families some of the time and some families most of the time. *The Journal of Early Adolescence*, 3(1-2), 83–103. <https://doi.org/10.1177/027243168331007>

Morrison, J., Williams, M. O. ve Fox, J. R. (2022). Negative childhood events and the development of the Anorexic Voice: A grounded theory. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 95(4), 1018–1035. <https://doi.org/10.1111/papt.12416>

Morrow, J. ve Nolen-Hoeksema, S. (1991). Effects of responses to depression on the remediation of depressive affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(3), 519–527. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.3.519>

Müller, D., Teismann, T., Havemann, B., Michalak, J. ve Seehagen, S. (2012). Ruminative thinking as a predictor of perceived postpartum mother–infant

bonding. *Cognitive Therapy and Research*, 37(1), 89–96.
<https://doi.org/10.1007/s10608-012-9454-7>

Newcomb, M. D. ve Locke, T. F. (2001). Intergenerational cycle of maltreatment: A popular concept obscured by methodological limitations. *Child Abuse & Neglect*, 25(9), 1219–1240. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(01\)00267-8](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(01)00267-8)

Newman B.M. (1989). The changing nature of the parent-adolescent relationship from early to late adolescence. *Adolescence*, 24(96).

Nolen-Hoeksema, S. (1998). Ruminative coping with depression. *Motivation and Self-Regulation across the Life Span*, 237–256.
<https://doi.org/10.1017/cbo9780511527869.011>

Nolen-Hoeksema S., Larson J. ve Grayson C. (1999). Explaining the gender difference in depressive symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1061–1072.

Nolen-Hoeksema, S., Stice, E., Wade, E. ve Bohon, C. (2007). Reciprocal relations between rumination and bulimic, substance abuse, and depressive symptoms in female adolescents. *Journal of abnormal psychology*, 116(1), 198–207.
<https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.1.198>

Nye, I. (1952). Adolescent-parent adjustment: Age, sex, sibling number, broken homes, and employed mothers as variables. *Marriage and Family Living*, 14(4), 327. <https://doi.org/10.2307/348725>

O'Mahen, H. A., Boyd, A. ve Gashe, C. (2015). Rumination decreases parental problem-solving effectiveness in dysphoric postnatal mothers. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 47, 18–24.
<https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2014.09.007>

Özden A. ve Emir F. (2006). *Genetik Polimorfizm ve Polimorfizm Çalışmaları Güncel Gastroenteroloji*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Pasalich, D. S., Cyr, M., Zheng, Y., McMahon, R. J. ve Spieker, S. J. (2016). Child abuse history in teen mothers and parent–child risk processes for offspring externalizing problems. *Child Abuse & Neglect*, 56, 89–98.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.04.011>

Pechtel, P. ve Pizzagalli, D. A. (2011). Effects of early life stress on cognitive and Affective Function: An integrated review of human literature. *Psychopharmacology*, 214(1), 55–70. <https://doi.org/10.1007/s00213-010-2009-2>

Pérez, J. C., Coe, S. ve Irrázaval, M. (2018). Is maternal depression related to mother and adolescent reports of family functioning? *Journal of Adolescence*, 63, 129–141. doi:10.1016/j.adolescence.201

Poskrebsheva, N. N. (2014). Gender characteristics of parent-child relationships in adolescence. *Sovremennye Issledovaniya Sotsialnykh Problem*, (8).
<https://doi.org/10.12731/2218-7405-2013-8-67>

- Puterman, E., DeLongis, A. ve Pomaki, G. (2010). Protecting us from ourselves: Social support as a buffer of Trait and state rumination. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29(7), 797–820. <https://doi.org/10.1521/jscp.2010.29.7.797>
- Randles, D., Flett, G. L., Nash, K. A., McGregor, I. D. ve Hewitt, P. L. (2010). Dimensions of perfectionism, behavioral inhibition, and rumination. *Personality and Individual Differences*, 49(2), 83–87. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.03.002>
- Raviv, A., Maddy-Weitzman, E. ve Raviv, A. (1992). Parents of adolescents: help-seeking intentions as a function of help sources and parenting issues. *Journal of adolescence*, 15(2), 115–135.
- Robin, A. L. (1979). Problem-solving communication training: A behavioral approach to the treatment of parent-adolescent conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 7(2), 69–82. <https://doi.org/10.1080/01926187908250319>
- Robin, A. L. ve Foster, S. L. (1989). *Negotiating parent–adolescent conflict: A behavioral–family systems approach*. Guilford Press.
- Robin, A.L. ve Foster, S. L. (2002). *Negotiating parent-adolescent conflict: A behavioral-family systems approach*. Guilford Press.
- Robin, A. L., Koepke, T. ve Moye, A. (1990). Multidimensional Assessment of Parent-Adolescent Relations. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2(4), 451–459. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.2.4.451>

Ross, C. E. (1995). Reconceptualizing marital status as a continuum of social attachment. *Journal of Marriage and the Family*, 57(1), 129.
<https://doi.org/10.2307/353822>

Sarin, S. ve Nolen-Hoeksema, S. (2010). The dangers of dwelling: An examination of the relationship between rumination and consumptive coping in survivors of childhood sexual abuse. *Cognition & Emotion*, 24(1), 71–85.
<https://doi.org/10.1080/02699930802563668>

Saygı, D. (2011). *Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve anne-çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Sayıl M., Uçanok Z. ve Güre A. (2002). Erken ergenlik döneminde duygusal gereksinimler, aileyle çatışma alanları ve benlik kavramı: Betimsel bir inceleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9(3), 155-166.

Schoonover, C., Mullins-Sweatt, S. ve Goldblum, J. (2012). Parental adjustment to children's pubertal development: A systematic review of the literature. *Journal of Child and Family Studies*, 21(3), 410-422. doi: 10.1007/s10826-011-9480-9

Schwartz, J. A. ve Koenig, L. J. (1996). Response styles and negative affect among adolescents. *Cognitive Therapy and Research*, 20(1), 13–36.
<https://doi.org/10.1007/bf02229241>

Seven, D. S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51 (51), 477-499.

- Shek, D. (2002). Parenting characteristics and parent-adolescent conflict. *Journal of Family Issues*, 23(2), 189–208. <https://doi.org/10.1177/0192513x02023002002>
- Shin, S. H., Tomlinson, C. A., Nelson-Hence, D. ve Ksinan Jiskrova, G. (2023). Understanding the iintergenerational cycle of trauma and violence: Maternal adverse childhood experiences and parent-to-child aggression risk. *Journal Of Interpersonal Violence*, 38(5-6), 4998–5018. <https://doi.org/10.1177/08862605221120884>
- Shonkoff, J. P., Garner, A. S., Siegel, B. S., Dobbins, M. I., Earls, M. F... Wood, D. L. (2012). The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Pediatrics*, 129(1). <https://doi.org/10.1542/peds.2011-2663>
- Simons, R. L., Whitbeck, L. B., Conger, R. D. ve Wu, C. (1991). Intergenerational transmission of harsh parenting. *Developmental Psychology*, 27(1), 159–171. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.1.159>
- Smetana, J. G. (1989). Adolescents' and parents' reasoning about actual family conflict. *Child Development*, 60(5), 1052. <https://doi.org/10.2307/1130779>
- Smith, E. E. ve Jonides, J. (1999). Storage and executive processes in the frontal lobes. *Science*, 283(5408), 1657–1661. <https://doi.org/10.1126/science.283.5408.1657>
- Soenens, B. ve Vansteenkiste, M. (2020). Taking adolescents' agency in socialization seriously: The role of appraisals and cognitive-behavioral responses in autonomy-relevant parenting. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(173), 7–26. <https://doi.org/10.1002/cad.20370>

- Sokołowski, A., Kowalski, J. ve Dragan, M. (2022). Neural functional connectivity during rumination in individuals with adverse childhood experiences. *European Journal Of Psychotraumatology*, 13(1), 2057700. <https://doi.org/10.1080/20008198.2022.2057700>
- Solmeyer, A. R., McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (2014). Longitudinal associations between sibling relationship qualities and risky behavior across adolescence. *Developmental Psychology*, 50(2), 600–610.
- Spasojević, J. ve Alloy, L. B. (2002). Who becomes a depressive ruminator? developmental antecedents of ruminative response style. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 16(4), 405–419. <https://doi.org/10.1891/jcop.16.4.405.52529>
- Stein, A., Craske, M. G., Lehtonen, A., Harvey, A., Savage-McGlynn, E...Counsell, N. (2012). Maternal cognitions and mother–infant interaction in postnatal depression and generalized anxiety disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 121(4), 795–809. <https://doi.org/10.1037/a0026847>
- Steinberg, L. (1988). Reciprocal relation between parent-child distance and pubertal maturation. *Developmental Psychology*, 24(1), 122–128. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.1.122>
- Steinberg, L. (1990). Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship. Feldman, S. S. ve Elliott, G. R. (Ed.), *At the threshold: The developing adolescent içinde* (s. 255-276). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Steinberg, L. D. ve Lerner, R. M. (2009). *Handbook of Adolescent Psychology*. John Wiley & Sons.

Steinberg, L. ve Silk, J. S. (2002). Parenting adolescents. M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Children and parenting* içinde (s. 103–133). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Szasz, P. L. (2011). The role of irrational beliefs, brooding and reflective pondering in predicting distress. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies*, 11(1), 43–55.

Şahin, N. ve Özer, M. (2012). Young ebeveynlik ölçeğianne formu (YEBÖ-A): Psikometrik özelliklerinin bir grup ergen üzerinde değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(30), 37- 52.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Allyn and Bacon.

Taku, K., Calhoun, L. G., Cann, A. ve Tedeschi, R. G. (2008). The role of rumination in the coexistence of distress and posttraumatic growth among bereaved Japanese university students. *Death Studies*, 32(5), 428–444. <https://doi.org/10.1080/07481180801974745>

Taku, K., Cann, A., Tedeschi, R. G. ve Calhoun, L. G. (2009). Intrusive versus deliberate rumination in posttraumatic growth across US and Japanese samples. *Anxiety, Stress & Coping*, 22(2), 129–136. <https://doi.org/10.1080/10615800802317841>

Tanzer, M., Salaminios, G., Morosan, L., Campbell, C. ve Debbané, M. (2020). Self-blame mediates the link between childhood neglect experiences and

internalizing symptoms in low-risk adolescents. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 14(1), 73–83. <https://doi.org/10.1007/s40653-020-00307-z>

Tester-Jones, M., Karl, A., Watkins, E. ve O'Mahen, H. (2016). Rumination in dysphoric mothers negatively affects mother-infant interactions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 58(1), 38–45. doi:10.1111/jcpp.12633

Tester-Jones, M., Moberly, N. J., Karl, A. ve O'Mahen, H. (2023). Daily relationships among maternal rumination, mood and bonding with infant. *Behaviour research and therapy*, 165, 104309. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2023.104309>

Trad, P. V. (1995). Adolescent girls and their mothers: Realigning the relationship. *The American Journal of Family Therapy*, 23(1), 11–24. <https://doi.org/10.1080/01926189508251332>

Triscoli, C., Croy, I. ve Sailer, U. (2019). Depression predicts interpersonal problems partially through the attitude towards social touch. *Journal of affective disorders*, 246, 234–240. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.12.054>

TÜİK (2022, Mayıs). *Doğum İstatistikleri, 2021* (Haber bülteni). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2021-45547> adresinden edinimiştir.

Walters, L. H. ve Norrell, J. E. (1990). Pubertal status, cognitive development, and parent/adolescent relationships . B.K. Barber, B.C. Rollins (Eds.), *Parent-Adolescent Relationships* içinde (pp. 193-213). Lanham, Maryland: University Press of America.

- Ward, A., Lyubomirsky, S., Sousa, L. ve Nolen-Hoeksema, S. (2003). *Can't Quite Commit: Rumination and Uncertainty. Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(1), 96–107. doi:10.1177/0146167202238375
- Watkins, E. R. (2008). Constructive and unconstructive repetitive thought. *Psychological Bulletin*, 134(2), 163–206. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.2.163>
- Watkins, E. R. ve Roberts, H. (2020). Reflecting on rumination: Consequences, causes, mechanisms and treatment of rumination. *Behaviour Research and Therapy*, 127, 103573. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2020.103573>
- Weissman, M. M. ve Siegel, R. (1972). The depressed woman and her rebellious adolescent. *Social Casework*, 53(9), 563–570. <https://doi.org/10.1177/104438947205300906>
- Whiteman, S. D., McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (2003). What parents learn from experience: The first child as a first draft? *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 608–621. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00608.x>
- Wissink, I. B., Deković, M. ve Meijer, A. M. (2006). Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four ethnic groups. *The Journal of Early Adolescence*, 26(2), 133–159. <https://doi.org/10.1177/0272431605285718>
- Van Bommel, D. M. H., Van der Giessen, D., Van der Graaff, J., Meeus, W. H. J. ve Branje, S. J. T. (2018). Mother-adolescent conflict interaction sequences: The

role of maternal internalizing problems. *Journal of Research on Adolescence*.
doi:10.1111/jora.12441

Yang, M.-Y., Font, S. A., Ketchum, M. K. ve Kim, Y. K. (2018). Intergenerational transmission of child abuse and neglect: Effects of maltreatment type and depressive symptoms. *Children and Youth Services Review*, 91, 364–371.
<https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2018.06.036>

Yılmaz, A. (2015). Endişe ve ruminasyonun kaygı ve depresyon belirtileri üzerindeki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 107 - 115.

Yöndem, Z. D. ve Totan, T. (2007). Ergenlerde Zorbalığın Anne Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi . *Ege Eğitim Dergisi*, 8 (2) , 53-68 .

Zalewski, M., Cyranowski, J. M., Cheng, Y. ve Swartz, H. A. (2013). Role of maternal childhood trauma on parenting among depressed mothers of psychiatrically ill children. *Depression and Anxiety*, 30(9), 792–799.
<https://doi.org/10.1002/da.22116>

EKLER

EK A: Aydınlatılmış Onam Formu

Bu araştırma, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tuana Eralp tarafından yürütülmektedir. Araştırma, çocukların ergenlik dönemine erişmeleriyle yaşadıkları fizyolojik ve psikolojik değişimlere uyum sağlamaya çalışan ve ailede merkezi bir role sahip olan anneler ile bireyselleşebilme adına anneleri ile sıklıkla çatışma yaşayan ergenlik çağındaki çocuklar arasındaki ilişkinin daha iyi aydınlatılabilmesi amacını taşımaktadır.

Araştırmada yer alan ölçeklerin doldurulması 15 dakika sürecektir. Öncelikle demografik bilgi formunu doldurmanız, ardından bazı ölçek sorularını yanıtlamanız beklenmektedir. Çalışmada yöneltile soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Bu sebeple soruları dikkatlice okuyup içtenlikle yanıtlamanız araştırma sonuçlarının güvenilirliği için önem taşımaktadır.

Yürütülen çalışmada sizden herhangi bir kimlik bilgisi istenmeyecek ve araştırmanın verileri yalnızca bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılacaktır. Cevaplar araştırmacı tarafından toplu bir şekilde analiz edilip raporlanacaktır. Hiçbir kişi veya kurumla bilgileriniz paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Dilediğiniz zaman araştırmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz, araştırmayı yarıda kesebilirsiniz. Çalışma karşılığında herhangi bir maddi ödül verilmeyecek olup araştırmacının kendisinin de bu çalışmadan herhangi bir maddi çıkarı

bulunmamaktadır. Lütfen yönergeleri dikkatlice okuyunuz ve her soruyu size en yakın cevabı vererek yanıtlayınız.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Araştırmayla ilgili daha fazla bilgi almak için tez öğrencisi Tuana Eralp ya da tez danışmanı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Psikoloji Bölümü hocası Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Akan ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu tez çalışmasının tamamen gönüllülük esasına dayandığını ve çalışmayı bırakmak istediğim takdirde bırakabileceğimi biliyorum. Çalışma esnasında vereceğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

☐ Tez çalışmasına katılmayı kabul ediyorum.

Ek B: Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız: _____

2. Cinsiyetiniz:

Kadın ()

Erkek ()

3. Eğitim düzeyiniz:

İlkokul mezunu ()

Lise mezunu ()

Üniversite mezunu ()

Yüksek lisans öğrencisi ()

Yüksek lisans mezunu ()

Doktora öğrencisi ()

Doktora mezunu ()

Diğer: _____

4. Ailenizin toplam aylık geliri nedir

Ayda 1.000 TL'nin altında ()

Ayda 1.001 TL-1.999 TL arasında ()

Ayda 2.000 TL-3.999 TL arasında ()

Ayda 4.000 TL-5.999 TL arasında ()

Ayda 6.000 TL-7.999 TL arasında ()

Ayda 8.000 TL-9.999 TL arasında ()

Ayda 10.000 TL ve üzeri ()

5. Medeni durumunuz:

Bekar ()

Evli ()

Partneri ile yaşıyor ()

Boşanmış ()

Evli ama eşinden ayrı yaşıyor ()

6. Çocuğunuz var mı? :

Evet ()

Hayır ()

7. Çocuk Sayı (ları) ,Yaş (ları) ve Cinsiyet (leri):

Kız çocuk sayısı: _____, Yaş/ları: _____

Erkek çocuk sayısı: _____, Yaş/ları: _____

8. Herhangi bir psikolojik/ psikiyatrik rahatsızlığınız var mı?

Evet ()

Hayır ()

9. Varsa belirtiniz: _____

10. Daha önce bu rahatsızlıkla ilgili destek aldınız mı?

Evet ()

Hayır ()

Ek C: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği

1	Bir ebeveyniniz ya da ev halkından yetişkin biri sıklıkla ya da çok sıklıkla... Siz küfür etti mi, sizi hor gördü mü, sizi aşağıladı mı ya da sizi küçümsedi mi? Ya da Sizi fiziksel anlamda incitecek bir şekilde davranıp sizi korkuttu mu? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
2	Bir ebeveyniniz ya da ev halkından yetişkin biri sıklıkla ya da çok sıklıkla... Sizi itip tartakladı mı, tokatladı mı ya da size bir şey fırlattı mı? Ya da Size hiç iz kalacak ya da yaralanacağınız kadar güçlü vurdu mu? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
3	Bir yetişkin ya da sizden en az 5 yaş büyük biri hiç... Size hiç dokundu mu ya da sizi hiç okşadı mı ya da sizden hiç onların bedenine cinsel anlamda dokunmanızı istedi mi? Ya da Sizinle oral, anal ya da vajinal olarak cinsel ilişki yaşadı mı ya da teşebbüs etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
4	Siz sıklıkla ya da çok sıklıkla aşağıdaki gibi hissettiniz mi? Ailenizde kimse sizi sevmiyor ya da sizin önemli ya da özel olduğunuzu düşünmüyor? Ya da Aileniz size göz kulak olmadı, ailenizle yakın hissetmediniz ya da birbirinizi desteklemediniz? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
5	Siz sıklıkla ya da çok sıklıkla aşağıdaki gibi hissettiniz mi? Yeterince yemek yoktu, kirli giysiler giymek zorundaydınız ve sizi koruyacak kimse yoktu? Ya da Aileniz size bakmak için ya da ihtiyacınız olduğunda doktora götürmek için sarhoştu ya da kendinde değildi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
6	Ebeveynleriniz hiç ayrıldı mı ya da boşandı mı? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
7	Anneniz ya da üvey anneniz: Sıklıkla ya da çok sıklıkla sizi itip tartakladı mı, tokatladı mı ya da size bir şey fırlattı mı? Ya da Bazen, sıklıkla ya da çok sıklıkla tekmeledi mi, dövdü mü, yumrukla ya da daha sert bir şeyle vurdu mu? Ya da

	Hiç en az birkaç dakika size vurdu mu ya da sizi silahla ya da bıçakla tehdit etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
8	İçki problemi olan, alkolik ya da uyuşturucu kullanan biriyle yaşadınız mı? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐
9	Ev halkından biri depresyonda ya da zihinsel hasta mıydı ya da intihara teşebbüs etti mi? Bir tane dahi varsa işaretleyin Evet ☐

Ek D: Ruminatif Düşünce Biçimi Ölçeği

RDBÖ

Aşağıdaki her bir madde için, ifadelerin sizi ne kadar tarif ettiğini işaretleyiniz.

1-2-3-4-5-6-7

(hiç) (çok iyi)

1. Zihnimin sürekli bazı şeyleri tekrar tekrar gözden geçirdiğini fark ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Bir sorunun olduğunda bu durum uzun süre zihnimi kemirir.							
3. Gün boyu bazı düşüncelerin tekrar tekrar zihnime üşüşüğünü fark ederim.							
4. Bazı şeyleri sürekli düşünmekten kendimi alamam.							
5. Birileriyle karşılaşma öncesinde olabilecek bütün senaryoları ve konuşmaları zihnimde canlandırım.							
6. Önceden yaşadığım hoşuma giden olayları hayalimde tekrar canlandırmaya yatkındır.							
7. Kendimi, gün içerisinde “Keşke yapsaydım.” dediğim şeyleri hayal ederken bulurum.							
8. Kötü geçtiğini düşündüğüm bir görüşme sonrasında “Keşke şöyle davransaydım.” dediğim farklı senaryolar hayal ederim.							
9. Karmaşık bir problemi çözmeye çalışırken çözüme ulaşmak yerine problemin başına döndüğümü fark ederim.							
10. Yaklaşan önemli bir olay varsa, bu durumu o kadar çok düşünürüm ki sonunda sinirli ve mutsuz bir hale gelirim.							
11. İstenmeyen düşünceleri zihnimden bir türlü atamam.							
12. Bir problem hakkında saatlerce düşünsem de sorunu açıkça anlamak için biraz daha zamana ihtiyaç duyarım.							
13. Hakkında ne kadar düşünürsem düşüneyim, bazı sorunlarla ilgili net bir							

çözümüne ulaşmam benim için çok zordur.							
14. Bazen bir şeyler hakkında saatlerce oturup düşündüğüm olur.							
15. Bir meseleyi çözmeye çalışırken, zihnimde farklı noktalara dağılan uzun bir tartışma yaşar gibi olurum.							
16. Oturup geçmişteki güzel olayları hatırlamak hoşuma gider.							
17. Heyecan verici bir olayı beklerken, bu olay ile alakalı düşünceler, o anda yaptığım işi engeller.							
18. Bazen, bir konuşma sırasında bile, alakasız düşüncelerin zihnime hücum ettiği olur.							
19. Yakın zamanda önemli bir görüşme yaparsam, zihnimde sürekli olarak bunu tekrar etme eğilimim vardır.							
20. Önemli bir olay yaklaşıyorsa bununla ilgili düşünmekten kendimi alamam.							

Ek E: Beck Depresyon Envanteri

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o durumun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi işaretleyiniz. Daha sonra, o maddenin yanındaki harfin üzerine (X) işareti koyunuz.

1. a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
b) Kendimi üzgün hissediyorum.
c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygulardan kurtaramıyorum.
d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.
2. a) Gelecekte umutsuz değilim.
b) Gelecek konusunda umutsuzum.
c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
d) Benim için gelecek olmadığı gibi bu durum düzelmeyecek.
3. a) Kendimi başarısız görmüyorum.
b) Herkesten daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
c) Geriye dönüp baktığımda, çok fazla başarısızlığım olduğunu görüyorum.
d) Kendimi bir insan olarak tümüyle başarısız görüyorum.
4. a) Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
b) Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
c) Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.

- d) Beni doyuran hiçbir şey yok. Her şey çok can sıkıcı.
5. a) Kendimi suçlu hissetmiyorum.
- b) Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
- c) Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
- d) Kendimi her an için suçlu hissediyorum
6. a) Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
- b) Bazı şeyler için cezalandırılabileceğimi hissediyorum.
- c) Cezalandırılmayı bekliyorum.
- d) Cezalandırıldığımı hissediyorum.
7. a) Kendimden hoşnutum.
- b) Kendimden pek hoşnut değilim.
- c) Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
- d) Kendimden nefret ediyorum.
8. a) Kendimi diğer insanlardan daha kötü görmüyorum.
- b) Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
- c) Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
- d) Her kötü olayda kendimi suçluyorum.
9. a) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
- b) Bazen, kendimi öldürmeyi düşünüyorum fakat bunu yapmam.
- c) Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
- d) Bir fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.
10. a) Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
- b) Eskisine göre şu sıralarda daha çok ağlıyorum.
- c) Şu sıralarda her an ağlıyorum.

d) Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.

11. a) Her zamankinden daha sinirli değilim.

b) Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve kızıyorum.

c) Çoğu zaman sinirliyim.

d) Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum.

12. a) Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.

b) Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.

c) Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.

d) Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.

13. a) Kararlarımı eskisi kadar rahat ve kolay verebiliyorum.

b) Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.

c) Eskisine göre, karar vermekte oldukça güçlük çekiyorum.

d) Artık hiç karar veremiyorum.

14. a) Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.

b) Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyorum ve üzülüyorum.

c) Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz değişiklikler olduğunu hissediyorum.

d) Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.

15. a) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.

b) Bir işe başlayabilmek için eskisine göre kendimi daha fazla zorlamam gerekiyor.

c) Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.

d) Hiçbir iş yapamıyorum.

16. a) Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.

b) Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.

c) Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk çekiyorum.

d) Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.

17. a) Eskisine kıyasla daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.

b) Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.

c) Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.

d) Öyle yorgunum ki hiçbir şey yapamıyorum.

18. a) İştahım eskisinden pek farklı değil.

b) İştahım eskisi kadar iyi değil.

c) Şu sıralarda iştahım epey kötü.

d) Artık iştahım hiç yok.

19. a) Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.

b) Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.

c) Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kaybettim.

d) Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kaybettim.

Daha az yemeye çalışarak kilo kaybetmeye çalışıyorum. Evet () Hayır ()

20. a) Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.

b) Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sorunlarım var.

c) Ağrı, sızı gibi bu sıkıntıları beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.

d) Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki, artık başka hiçbir şeyi düşünemiyorum.

21. a) Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok.

- b) Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
- c) Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
- d) Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı

Ek F: Ana-Baba Egen İlişki Envanteri / Ebeveyn Formu

Çocuğumla aramda sürtüşme var.		
Sanırım hem benim hem de çocuğumun yardıma ihtiyacı var.		
Çocuğumla aramda çok daha az sürtüşme olabilir.		
Çocuğumun benle olan ilişkisini değiştirmek isterdim.		
Çocuğumla ben çok kavga ederiz.		
Çocuğum ve ben iyi geçinemiyoruz.		
Çocuğumla aramda halledilmesi gereken bazı önemli anlaşmazlıklar var.		
Çocuğum ve ben, birbirimize sık sık kızarız.		
Çocuğumu bir psikoloğa (veya psikiyatriste) götürmeyi sık sık düşünmüşümdür.		
Çocuğumla aramın ne kadar kötü olduğunu düşündükçe üzülüyorum.		
Çocuğumun bana karşı davranışlarında beğendiğim birçok şey var.		
Çocuğumla olan ilişkimden genel olarak memnunum.		
İçtenlikle söyleyebilirim ki, çocuğumla aramda harika bir ilişki var.		
Çocuğumla birlikte yaşamaktan çok mutluyum.		
Tüm anne-babalar ve çocukları, bizim kadar iyi geçinmelidirler.		
Kötü arkadaşlarla birlikte olan gençler, kendi geleceklerini mahveder.		
Çocuğum çok serbest bırakıldığında, başını ciddi şekilde belaya sokmadan duramaz.		
Çocuklarını çok fazla serbest bırakan anne-babalar, başlarına bela arıyorlardır.		
Çocuğum, cinsel konularla uğraşmaya başlarsa bu onun hayatını mahvedebilir.		
Tembel olan ve evde hiçbir iş üstlenmeyen gençler, büyüdüklerinde sorumsuz kişiler olurlar.		
Eğer çocuğuma çok fazla serbestlik tanırsam, kendi geleceğini mahvedebilir.		
Eğer çocuğum okulda başarısız olursa, büyüdüğünde verimsiz bir insan olur.		
Disiplinsiz ve düzensiz gençler, büyüdüklerinde sorumsuz kişiler olurlar.		
Çocuğumun bana karşı gelmesi beni çok öfkeliendirir.		
Çocuğum koyduğumuz kurallara uymalı, çünkü anne-babalar çocukları için neyin en iyi olduğunu bilirler.		

Yaşım ve tecrübemden ötürü, çocuğum cinsellik hakkında söylediklerimi dinlemelidir.		
Anne-babaların ev işleri ile ilgili yardım isteklerini yerine getirmeyen gençler, bu davranışlarının sonuçlarına katlanmalıdır.		
Gençler, anne-babalarının ders çalışmaları konusundaki isteklerini yerine getirmelidirler; çünkü anne-babalar iyi notlar almanın önemini bilirler.		
Çocuğum, arkadaş seçimi ile ilgili kararlarım saygı göstermelidir.		
Gençler daima anne-babalarına itaat etmelidir.		
Gençlerin anne-babalarına saygısız davranmalarına izin verilmemelidir.		
Gençlerin başarılı olup, verimli bir yetişkinliğe hazırlanabilmeleri için derslerinde 9, 10 almaları gerekir.		
Sorumluluk sahibi gençler, düzenli, tertipli ve eşyalarının kıymetini bilen kişiler olmalıdırlar.		
Çocuğumdan cinsel konularda her zaman doğru kararlar vermesini beklerim.		
Çocuğumun yanlış arkadaşlar seçmesine tahammül edemem.		
Gençler, anne-babaları hatırlatmadan da nasıl davranmaları gerektiğini bilmelidirler.		
Gençlerin hatalar yapması büyük bir zayıflık belirtisidir.		
Çocuğum, benim söylememe gerek kalmadan, doğru olan ne ise yapmalıdır.		
Benim için, çocuğumun eksikliklerini düzeltmeye çalışmadan, görmezden gelmek çok güçtür.		
İşin özüne indiğinizde, çocukların kötü davranışlarından dolayı suçlanması gereken, aslında anne-babalardır.		
Yeterli ahlak eğitimi vermeyen anne-babaların çocukları, önüne gelenle düşüp kalkan gençler olurlar.		
Kötü arkadaşları olan gençlere anne-babaları doğru değerleri öğretmemişlerdir.		
Çocuğumun davranışları kötü, çünkü onu yetiştirirken hatalar yaptım.		
Çocuğum dağınıktır, çünkü ben onu doğru bir şekilde eğitemedim.		
Anne-babaların kötü davrandığı gençler, isyankarlığa itilirler.		
Dürüst olmak gerekirse, çocuğum benden birçok kötü alışkanlık öğrenmiştir.		

Eğer çocuğum okulda başarısız olursa, iyi bir eğitimin önemini yeterince vurgulamadığım için bu benim hatamdır.		
Okulda düşük not alan gençler, anne-babalarını kızdırmaya çalışıyorlardır.		
Gençler, anne-babalarının canını sıkmak amacıyla kasten kötü davranırlar.		
Haber vermeksizin eve dönüş saatini geçiren bir genç, anne-babasını endişelendirmek istiyordur.		
Gençler, cinsellik konusunda ahlak kurallarını çiğneyerek anne-babalarını şok etmeye çalışırlar.		
Çocuğumu cezalandırdığımda daha kötü davranarak intikam alır.		
Çocuğum beni sık sık çileden çıkartmaya çalışır.		
Gençler, anne-babalarını öfkelendirmek için evdeki görevlerini yerine getirmezler.		
Sorumsuz davranan gençlerin, anne-babaları umurlarında değildir.		